

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Podnikání a právo

Postavení společníků s.r.o. ve srovnání s postavením společníků a.s.

(diplomová práce)

Autor: Bc. Lucie Andreisová
Vedoucí práce: JUDr. Radim Kříž

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a vyznačila všechny citace z pramenů.

V Praze dne 7. 2. 2011

.....

podpis studenta

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Radimu Kříži za odborné vedení a cenné připomínky při zpracovávání této diplomové práce. Mé díky patří také všem, kteří mi umožnili tuto práci vypracovat, zejména JUDr. Marii Češkové. Dále pak děkuji především svým rodičům, díky kterým jsem vůbec měla možnost na vysoké škole studovat a kteří mne v průběhu celého studia nesmírně podporovali. Závěrem neopomenu zmínit skvělou práci zesnulé JUDr. Miluše Kalinové, Ph.D., která pro mne byla nejen jedním z nejlepších vyučujících, ale také úžasným člověkem. Právě ona ve mně vzbudila zájem o oblast obchodního práva, za což jí patří můj velký dík.

Postavení společníků s.r.o. ve srovnání s postavením společníků a.s.

**The Legal Status of Partners in a Private Limited Liability Company
Compared to the Legal Status of Partners (shareholders) in a Joint Stock
Company**

SOUHRN

Tato diplomová práce se věnuje problematice postavení společníků společnosti s ručením omezeným ve srovnání s postavením společníků (akcionářů) akciové společnosti. Ačkoliv jsou obě obchodní společnosti v nauce českého obchodního práva řazeny mezi kapitálové společnosti, a mají tak mnohé společné, lze v právní úpravě postavení společníků daných forem podnikání (a nejen v něm) nalézt řadu podstatných rozdílů. Některé lze označit za zanedbatelné detaily, které vyplývají z povahy věci, respektive z obecných charakteristik a podstaty té které právní formy obchodní společnosti, jiné však představují zásadní odlišnosti, které je pro postavení společníků klíčové. To je např. účast společníků těchto obchodních společností na činnosti a řízení společnosti. Zatímco společníci společnosti s ručením omezeným jsou celkovému životu spol. s.r.o. účastni, akcionáři akciové společnosti ovlivňují život společnosti zejména nepřímo, a sice ovlivňováním personálního složení výkonného orgánu (představenstva a.s.), který je řízením a správou společnosti pověřen. Členy tohoto orgánu zpravidla představují osoby stojící mimo společnost, tedy profesionální placený management, čímž dochází k oddělení řízení od vlastnictví.

Práce však neobsahuje jen pojednání o právním postavení společníků daných právních forem podnikání, ale i obecné výklady týkající se pojmů společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti, jejichž nastudování je pro pochopení společnickova postavení ve spol. s.r.o. a akc. spol. nezbytností. Závěrem je text doplněn různými srovnávacími úvahami a tabulkami, včetně několika soudních judikátů, prostřednictvím kterých se autor snaží demonstrovat, jak jsou práva a povinnosti společníků těchto obchodních společností vykonávána v praxi.

Klíčová slova

obchodní společnost, kapitálová společnost, společnost s ručením omezeným, společník, právní postavení společníka, účast na společnosti, obchodní podíl, převod podílu, přechod podílu, práva a povinnosti společníka, vklad, akcionář, právní postavení akcionáře, akcie, organizační struktura společnosti

SUMMARY

This diploma thesis poses the question of the legal status of partners in a private limited liability company compared to the legal status of partners (shareholders) in a joint stock company. Although both companies are in a theory of Czech business law classified as capital corporations, which means that they have much in common, the legal enactments which are regulating the area of the partner's legal status in both legal forms contain many significant differences. Some of them may well be considered as slight, unimportant details, whereas the others represent fundamental differences, which, for the partner's legal status, are more than crucial. The partner's participation in the company's activities and in its management could be mentioned as one of the examples. Meanwhile, the partners in a private limited liability company typically participate in the whole life of their corporation, the shareholders in a joint stock company only influence the life of their corporation implicitly, through their influence over the personal structure of the executive body (called board of directors), which is entrusted with the power of the company's management. The members of this executive body are usually represented by people outside of the company; the theory talks about professional, hired management, which is leading to a phenomenon called corporate governance.

This diploma thesis not only contains chapters on the legal status of partners in the given types of corporations, it also includes a general interpretation of the terms private limited liability company and joint stock company. Only a correct representation of these terms can lead to an accurate understanding of the partner's legal status. Finally, there are also several comparative thoughts and tables, including some decisions of the business courts added at the end of the paper. Through the means of the above mentioned business court's decisions the author is attempting to demonstrate how the partner's rights and obligations are being performed in practice.

Key words

Corporation, Capital Corporation, Private Limited Liability Company, Partner, Legal Status of a Partner, Participation in a Company, Business Share, Transfer of the Share, Overpass of the Share, Partner's Rights and Obligations, Contribution, Shareholder, Legal Status of a Shareholder, Share, Organization Structure

OBSAH

ÚVOD	1
1. Pojem společnosti s ručením omezeným	3
1.1 Úvodní slovo ke kapitole „Pojem společnosti s ručením omezeným“	3
1.2 Stručný vývoj právní úpravy s.r.o.	3
1.3 Charakteristické znaky společnosti s ručením omezeným	6
1.4 Založení a vznik společnosti s ručením omezeným	8
1.4.1 Úvod do problematiky.....	8
1.4.2 Založení společnosti s ručením omezeným.....	8
1.4.2.1 Zakladatelé společnosti s ručením omezeným	8
1.4.2.2 Zakladatelské dokumenty a stanovy společnosti s ručením omezeným	9
1.4.2.3 Předmět podnikání (činnosti) společnosti s ručením omezeným	11
1.4.2.4 Základní kapitál společnosti s ručením omezeným.....	12
1.4.3 Jednání před vznikem společnosti s ručením omezeným.....	14
1.4.4 Vznik společnosti s ručením omezeným	15
1.4.5 Obchodní rejstřík a rejstříkové řízení.....	15
1.4.6 Neplatnost společnosti.....	18
1.5 Organizace společnosti s ručením omezeným	19
1.5.1 Obecně o orgánech společnosti s ručením omezeným.....	19
1.5.2 Valná hromada	21
1.5.3 Jednatel (jednatelé).....	23
1.5.4 Dozorčí rada	24
1.5.5 Zákaz konkurence	25
1.6 Zrušení a zánik společnosti s ručením omezeným	26
1.6.1 Obecně o zrušení a zániku obchodních společností	26
1.6.2 Zrušení společnosti s likvidací	27
1.6.3 Zrušení společnosti bez likvidace	31
1.6.4 Zánik společnosti.....	33
1.6.5 Zvláštní důvody pro zrušení společnosti s ručením omezeným.....	34
2. Postavení společníků s.r.o.....	34
2.1 Úvod do kapitoly.....	34
2.2 Obecně o společnících s.r.o.....	35

2.3 Vznik účasti na společnosti	35
2.4 Obchodní podíl	36
2.5 Práva a povinnosti společníků	37
2.6 Vklady společníků společnosti s ručením omezeným a související otázky	42
2.7 Dispozice s obchodním podílem	45
2.8 Zánik účasti na společnosti	48
3. Pojem akciové společnosti	49
3.1 Úvodní slovo ke kapitole „Pojem akciové společnosti“	49
3.2 Stručný vývoj právní úpravy a.s.	49
3.3 Charakteristické znaky akciové společnosti	51
3.4 Založení a vznik akciové společnosti	52
3.4.1 Obecně o zakládání a vzniku akciových společností	52
3.4.2 Zakladatelé akciové společnosti	53
3.4.3 Zakladatelské dokumenty a stanovy akciové společnosti	55
3.4.4 Konkrétní způsoby založení akciové společnosti	57
3.4.5 Předmět podnikání (činnosti) akciové společnosti	60
3.4.6 Základní kapitál akciové společnosti	61
3.4.7 Jednání před vznikem a vznik a.s., rejstříkové řízení a neplatnost společnosti ..	62
3.5 Cenné papíry vydávané akciovou společností	63
3.5.1 Cenné papíry, které může a.s. vydávat	63
3.5.2 Akcie	63
3.5.3 Zatímní listy	67
3.5.4 Poukázky na akcie	68
3.5.5 Dluhopisy	69
3.5.6 Opční listy	70
3.5.7 Kupony	70
3.6 Organizace akciové společnosti	71
3.6.1 Obecně o orgánech akciové společnosti	71
3.6.2 Valná hromada	72
3.6.3 Představenstvo	76
3.6.4 Dozorčí rada	77
3.6.5 Zákaz konkurence	78
3.7 Zrušení a zánik akciové společnosti	79
4. Postavení společníků a.s.	80

4.1 Úvod do kapitoly	80
4.2 Podíl akcionáře	80
4.3 Ručení akcionářů	81
4.4 Práva a povinnosti akcionářů	81
4.4.1 Úvodní výklad k právům a povinnostem akcionářů	81
4.4.2 Jednotlivá základní práva akcionáře	86
4.4.2.1 Právo na podíl na zisku	86
4.4.2.2 Právo účasti a hlasování na zasedání valné hromady	88
4.4.2.3 Právo na podíl na likvidačním zůstatku	89
4.4.2.4 Zvláštní práva akciové minority	89
4.4.3 Jednotlivé základní povinnosti akcionáře	91
4.4.3.1 Povinnost loajality	91
4.4.3.2 Povinnost vkladová	92
4.4.3.3 Oznamovací povinnost	92
4.4.3.4 Povinnost učinit nabídku převzetí	93
4.4.4 Zvláštní povinnost jediného akcionáře	94
5. Porovnání právních úprav obou forem obchodních společností	94
5.1 Úvod do kapitoly	94
5.2 Srovnání základních charakteristik s.r.o. a a.s.	95
5.3 Postavení společníků s.r.o. versus postavení společníků a.s.	96
5.3.1 Obecně o právním postavení společníků	96
5.3.2 Porovnání právní úpravy s.r.o. a a.s. s ohledem na postavení jejich společníků	97
5.3.3. Ručení společníků spol. s.r.o. a akcionářů akc. spol.	100
5.4 Výhody a nevýhody daných právních forem obchodních společností	102
5.5 Správný výběr právní formy obchodní společnosti	104
5.6 Soudní judikatura	105
ZÁVĚR	109
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	112
PŘÍLOHY	115

ÚVOD

Ústava České republiky, respektive Listina základních lidských práv a svobod, která tvoří nedílnou součást ústavního pořádku naší země, deklaruje v hlavě IV. „Hospodářská, sociální a kulturní práva“ právo na svobodnou volbu podnikání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost. Pojem podnikání se tak stal nedílnou součástí českého právního řádu a prvkem úspěšně se formulující podnikatelské praxe. Postupem času se vyvinulo nejen podnikání malých a středních podniků, ale i velkých společností, naše země byla hodnocena jako investičně atraktivní. Dnes ovšem v souvislosti s globální ekonomickou krizí většina obyvatel České republiky hodnotí ekonomickou situaci státu jakou špatnou. I přes obrovskou vlnu těchto pesimistických názorů však soudím, že pokud je i v dnešní době člověk inovativní, rozhodný, má týmového ducha, chuť a odvahu zariskovat, dobrý nápad, dostatečné znalosti o situaci na trhu, finanční prostředky, marketingovou kampaň a kvalitní lidské zdroje, je schopen stát se dobrým a prosperujícím podnikatelem.

Podnikatelé mohou svou podnikatelskou činnost vykonávat dvojím způsobem, a sice individuálně nebo se mohou za účelem společného podnikání sdružovat. Nejčastější právní formou, v níž se provozují podnikatelské činnosti (avšak nejen ty), jsou tak obchodní společnosti. Obchodní společnosti lze charakterizovat jako právnické osoby, které jsou tvořeny uzavřeným společenstvím osob označovaných jako společníci, kteří provozují podnikatelskou činnost na společné riziko. Mezi hlavní důvody, proč se lidé sdružují za účelem podnikání, bývá mimo jiné řazeno právě rozdělení a omezení podnikatelského rizika mezi více osob, spojení kapitálu, spojení podnikatelských schopností společníků, atp.

Tato diplomová práce si klade za cíl poskytnout čtenáři dostatek relevantních informací k problematice srovnání právního postavení společníků spol. s.r.o. a společníků (akcionářů) akc. spol. a upozornit na odlišnosti obou právních úprav. Součástí takto vytyčeného cíle je však i charakteristika obou právních forem obchodních společností, tedy jak společnosti s ručením omezeným, tak společnosti akciové.

S ohledem na stanovený cíl bude práce rozdělena do pěti kapitol. V první a třetí kapitole bude věnována pozornost obecnému vysvětlení pojmů společnost s ručením omezeným a akciová

společnost. Zmíněna bude historie obou právních forem podnikání, výčet charakteristických prvků, otázky týkající se založení a vzniku těchto společností včetně souvisejících okruhů, organizace společností i jejich zrušení a zánik. V rámci těchto dvou úvodních kapitol se budu samozřejmě věnovat i samotným společníkům obou obchodních společností, avšak pouze v rovině obecné, coby doplnění celkového stručného výkladu obou pojmů. Další dvě kapitoly pak pojednají čistě jen o právním postavení společníků spol. s.r.o. a akcionářů a.s., tj. o tom, kdo, jak a za jakých podmínek se může společníkem daných právních forem vůbec stát, jak jeho účast na společnosti vzniká, čím je daná účast představována, zda je možno společníkovu účast na společnosti převádět, jak a kdy účast na společnosti zanikne, avšak zejména jaká práva a povinnosti z účasti společníka na společnosti plynou, neboť právní postavení společníků je povětšinou vnímáno jako soubor práv a povinností jim náležejících. Závěrečná kapitola pak bude shrnutím všech uvedených tezí. Porovná právní úpravu daných obchodních společností i jejich společníků, uvede základní výhody a nevýhody obou právních forem, upozorní na nutnost správného výběru právní formy obchodní společnosti před zahájením podnikatelské činnosti a odkáže též na soudní judikaturu týkající se právního postavení společníků.

1. Pojem společnosti s ručením omezeným

1.1 Úvodní slovo ke kapitole „Pojem společnosti s ručením omezeným“

V této části diplomové práce se pokusím charakterizovat společnost s ručením omezeným zcela komplexně, tj. s ohledem na historii v oblasti právních předpisů ji upravujících, založení a vznik společnosti, organizaci společnosti, základní kapitál a rezervní fond i zrušení a zánik společnosti. Pozornost zde samozřejmě bude věnována i samotným společníkům společnosti s ručením omezeným, avšak pouze v obecné rovině, aby doplnění celkového stručného výkladu tohoto pojmu, přičemž této problematice bude následně věnována samostatná kapitola. Cílem této kapitoly je totiž seznámit čtenáře s danou právní formou podnikání, a to právě povrchoвыми exkursy do všech oblastí, které jsou s charakteristikou společnosti s ručením omezeným spojeny. Stejným postupem budu následně charakterizovat akciovou společnost, čímž vznikne prostor pro podrobnější srovnání obou právních forem podnikání.

1.2 Stručný vývoj právní úpravy s.r.o.

Z historického hlediska je společnost s ručením omezeným jednou z nejmladších organizačně právních forem obchodních společností. Společnost s ručením omezeným je „objevem“ německého práva.¹ Tato právní forma byla vytvořena uměle, rozhodnutím zákonodárce. K jejímu vytvoření vedla snaha vymyslet takovou formu podnikatelského subjektu, která bude pro společníky znamenat zbavení se břemene neomezeného ručení za závazky společnosti podobně, jako je tomu u akciové společnosti, ale která by zároveň přinesla menší nároky na právní a organizační strukturu společnosti i na podmínky jejího založení. Proto se společnost s ručením omezeným někdy nazývá „mladší sestra akciové společnosti“.

Dnešní právní úprava společnosti s ručením omezeným nevznikla bez historické kontinuity. Ba naopak, náš právní řád (při vědomí recepce rakousko-uherských norem, uvozené zákonem č. 11/1918 Sb. z. a n. při vzniku samostatného Československa) ji obsahoval ve velmi podrobné a konzistentní podobě. Za základní mezníky v průběhu historického vývoje lze

¹ DĚDIČ, J.; KUNEŠOVÁ - SKÁLOVÁ, J. *Společnost s ručením omezeným z právního a účetního pohledu*. Praha : Nakladatelství POLYGON, 1999. 752 s. ISBN 80-7273-000-2. Str. 26.

v tomto směru řadit čtyři právní normy, a to zákon č. 1/1863 ř. z., obecný zákoník obchodní, zákon č. 58/1906 ř. z., o společnostech s ručením obmezeným, zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník a dále dnes v aktuálním znění platný zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.²

Zákon č. 1/1863 ř. z., obecný zákoník obchodní³ nepopisoval jako samotný subjekt práv a povinností společnost s ručením omezeným, ale pouze veřejnou obchodní společnost, komanditní společnost (včetně speciální formy – státem povolené komanditní společnosti na akcie), akciovou společnost a tichou společnost. Z pohledu vývoje společnosti s ručením omezeným je velmi důležitou právní formou upravovanou tímto zákonem právě komanditní společnost na akcie, jejíž právní úprava (zejména oblast vnitřních poměrů ve společnosti) vytvořila podmínky pro definování společnosti s ručením omezeným, a představovala tak základ její pozdější právní úpravy.

V našem právním řádu se tak pojem „společnost s ručením obmezeným“ objevuje poprvé až v textu zákona č. 58/1906 ř. z., o společnostech s ručením obmezeným. Spolu s tímto zákonem vznikl nový právní subjekt, jehož vytvoření si, jak se již čtenář dočetl výše, vyžádala praxe. Zákon o společnostech s ručením obmezeným byl velmi podrobný, danou problematiku popisoval velmi uceleně. Působnost tohoto zákona byla od 1. 5. 1920 rozšířena i na Slovensko a Podkarpatskou Rus; v nezměněné podobě tento zákon platil až do 1. 1. 1951, kdy byl zrušen nabytím účinnosti tehdejšího občanského zákoníku⁴. Mezi základní pilíře této právní úpravy společnosti s ručením obmezeným lze řadit:

- a) společnost bylo možné zřídit ke každému účelu, který byl přípustný podle zákona, vyjma politických aktivit a provozování pojišťovacích společností;
- b) společnost s ručením obmezeným odpovídala za své závazky společenským jměním, společníci ručili společnosti omezeně do výše nesplacené části svého kmenového vkladu;
- c) povinně se vytvářel tzv. kmenový kapitál (dnes se používá pojmu základní kapitál), ve výši minimálně 20 000,- Kč;

² ŠEVČÍK, D. *Společnost s ručením omezeným: vzory podání a listin, právní úprava po novele*. Praha : PROSPEKTRUM, 2001. 288 s. ISBN 80-7175-099-9. Str. 25.

³ účinnost od 1. 7. 1863

⁴ viz dále

- d) povinně se též zřizoval statutární orgán (jednatel či jednatelé), který byl považován za kolektivní orgán, a vyžadoval tak nutně součinnost všech jednatelů;
- e) dalším orgánem společnosti byla valná hromada (její postavení bylo podobné dnešnímu) a pokud výše kmenového kapitálu přesáhla 1 000 000,- Kč, zřizovala se povinně i dozorčí rada (tu však bylo možné zřídit i fakultativně);
- f) závodní podíly společníků (dnes tzv. obchodní podíly) byly převoditelné, děditelné, dělitelné a připuštěna byla i exekuce;
- g) společnost se povinně zapisovala do obchodního rejstříku, který byl veden obchodním soudem příslušným podle jejího sídla.

Daniel Ševčík ve své publikaci *Společnost s ručením omezeným: vzory podání a listin, právní úprava po novele* (Praha : PROSPEKTRUM, 2001, str. 35) uvádí, že: „Tento zákon byl řešením kvalitním, bez vnitřních kontradiktorností, s poměrně malým množstvím hluchých míst či nedořešeností.“

Po vydání zákona č. 141/1950 Sb., občanského zákoníku, nebylo možné realizovat podnikatelské aktivity ve společnostech jako formách soukromého práva. Tento zákon zrušil předchozí dvě právní úpravy, a tak došlo k vytěsnění společnosti s ručením omezeným (ale i jiných právních forem obchodních společností) z českého právního řádu. Oblast obchodního práva se počala označovat jako právo hospodářské s výraznými regulacemi ze strany státu. Ke změně došlo až v roce 1964, kdy byl přijat hospodářský zákoník, avšak až v roce 1990 byl do tohoto zákoníku začleněn oddíl pojednávající o obchodních společnostech.

Mezi prameny současné právní úpravy je pak řazen zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, který nabyl své účinnosti 1. 1. 1992, a zrušil tak výše zmíněný hospodářský zákoník. Není však jediným právním předpisem, který současné obchodní společnosti upravuje, na oblast práva obchodních společností dopadá mnoho dalších předpisů, např.: zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník; zákon č. 21/1992 Sb., o bankách; zákon č. 248/1992 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech; zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení⁵; zákon č. 530/1990 Sb., o dluhopisech; zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech či zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví aj.⁶

⁵ tzv. insolvenční zákon

⁶ Veškeré citované zákony jsou míněny ve znění pozdějších předpisů.

1.3 Charakteristické znaky společnosti s ručením omezeným

Obchodní zákoník definuje společnost s ručením omezeným jako společnost, jejíž základní kapitál je tvořen vklady společníků a jejíž společníci ručí za závazky společnosti, dokud nebylo zapsáno splacení vkladů do obchodního rejstříku.⁷ Lze ovšem říci, že především první část definice společnost příliš necharakterizuje, neboť stejný závěr lze učinit i o akciové či komanditní společnosti (a konec konců i o veřejné obchodní společnosti, jestliže se společníci dohodnou na vytvoření základního kapitálu).⁸

Společnost s ručením omezeným je vždy podnikatelem, což vyplývá z ustanovení § 2 odst. 2 písm. a) obchodního zákoníku a také z podstaty její existence a smyslu. Tato společnost však může být založena jak za účelem podnikání, tak i za jiným účelem, pod kterým si lze např. představit humanitární pomoc. V případě její existence za jiným než podnikatelským účelem společnost s ručením omezeným svůj podnikatelský status neztrácí. Pokud zákon určuje, že k výkonu určitého podnikání nebo jiné činnosti je třeba si opatřit podnikatelské oprávnění nebo jiné povolení (licenci, autorizaci, atp.), nemůže takovou činnost vykonávat, aniž si k tomu opatří příslušné podnikatelské oprávnění.⁹

Společnost s ručením omezeným patří mezi kapitálové společnosti, nicméně obsahuje i některé prvky společností osobních – příkladem může být ručení společníků za závazky společnosti (ačkoliv omezené), osobní rozhodování společníků mimo orgány společnosti apod. Dalo by se říci, že společnost s ručením omezeným představuje mezičlánek mezi prostou komanditní a akciovou společností.

Za základní souhrn charakteristických znaků společnosti s ručením omezeným se dá považovat následující výčet:

- a) společnost povinně vytváří základní kapitál, jehož minimální výše je 200 000,- Kč;

⁷ ustanovení § 105 obchodního zákoníku

⁸ BARTOŠÍKOVÁ, M.; ŠTENGLOVÁ, I. *Společnost s ručením omezeným*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003. 580 s. ISBN 80-7179-734-0. Str. 7.

⁹ DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. 3. vydání. Praha : ASPI, 2008. 454 s. ISBN 978-80-7357-344-7. Str. 13.

- b) jednotliví společníci mají ze zákona vkladovou povinnost, minimální výše jejich vkladu je 20 000,- Kč;
- c) společnost povinně vytváří orgány, jimiž jsou: statutární orgán (jednatel, jednatelé), valná hromada a za podmínek stanovených zákonem i dozorčí rada;
- d) ve společnosti je povinně vytvářen také rezervní fond. První rezervní fond (není-li vytvořen již při vzniku společnosti) je společnost povinna vytvořit z čistého zisku vykázaného v řádné účetní závěrce za rok, v němž poprvé čistý zisk vytvoří, a to ve výši nejméně 10% z čistého zisku, avšak ne více než 5% z hodnoty základního kapitálu společnosti. Tento fond se pak ročně doplňuje o částku určenou v zakladatelském dokumentu nebo ve stanovách, nejméně se však musí jednat o 5% z čistého zisku, až do dosažení výše rezervního fondu určené v zakladatelském dokumentu nebo ve stanovách, nejméně však do dosažení 10% základního kapitálu.¹⁰ Prostředky z rezervního fondu (v rozsahu daném povinně ze zákona) mohou být čerpány jen ke krytí ztráty společnosti. O použití rezervního fondu rozhodují zásadně jednatelé¹¹;
- e) společnost může být založena jen jednou osobou, a to jak osobou fyzickou, tak právnickou. U společnosti s ručením omezeným je však na druhou stranu, jakožto u jediné obchodní společnosti, stanoven i maximální počet společníků, což je 50 (převzato z francouzského práva, hlavním podnětem pro toto omezení je zabránit vzniku společnosti s neúměrně vysokým počtem společníků; počet společníků má být vzhledem k určitým osobním rysům ve společnosti omezený a relativně uzavřený);
- f) společnost s ručením omezeným s jediným společníkem nemůže být jediným zakladatelem nebo jediným společníkem jiné společnosti s ručením omezeným (jedna majetková hodnota se totiž nesmí používat řetězovitě několikrát) a dále jedna fyzická osoba může být jediným společníkem nejvýše tří společností s ručením omezeným;
- g) předmětem činnosti této právní formy může být jak podnikání, tak jakákoliv jiná zákonem dovolená činnost (viz výše);
- h) společnost odpovídá za porušení svých závazků celým svým majetkem;
- i) posledním charakteristickým rysem, který již zazněl v úvodu této kapitoly, je ručení společníků. Společníci ručí za závazky společnosti, dokud nebylo zapsáno splacení vkladů do obchodního rejstříku, ručení je tedy tzv. omezené a solidární.

¹⁰ volné zpracování ustanovení § 124 obchodního zákoníku

¹¹ Existují však i případy, kdy zákon svěřuje toto rozhodnutí valné hromadě.

1.4 Založení a vznik společnosti s ručením omezeným

1.4.1 Úvod do problematiky

Proces konstituování společnosti s ručením omezeným lze rozdělit na dvě základní etapy, a to na fázi zakládání a na fázi vzniku společnosti. Česká právní úprava mezi oběma fázemi důsledně diferencuje. Teprve úspěšným ukončením druhé fáze je tento proces skončen. Výsledkem tohoto procesu je existence nového subjektu práv a povinností, nové právnické osoby.¹²

Samo založení společnosti je tedy nezbytnou podmínkou vzniku společnosti s ručením omezeným. Zcela zjednodušeně lze v rámci úvodu do této kapitoly říci, že společnost s ručením omezeným je založena uzavřením zakladatelského dokumentu; vzniká pak zápisem do obchodního rejstříku. Obě etapy jsou však doprovázeny řadou souvisejících otázek, které se dále pokusím zmínit.

1.4.2 Založení společnosti s ručením omezeným

1.4.2.1 Zakladatelé společnosti s ručením omezeným

Společnost s ručením omezeným může být založena jedním nebo i více zakladateli. Zakladatelem může být jak osoba fyzická, tak osoba právnická¹³, pokud to právní předpisy nevylučují. Určitá dílčí omezení však existují.

Jedná se na příklad o situaci uvedenou v ustanovení § 105 odst. 2 a odst. 3 obchodního zákoníku, který pojednává o založení společnosti s ručením omezeným jednou osobou (odst. 2) a o počtu společníků, tedy i zakladatelů (odst. 3).¹⁴

¹² DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. 3. vydání. Praha : ASPI, 2008. 454 s. ISBN 978-80-7357-344-7. Str. 55.

¹³ Pokud by zakladatelem s.r.o. byla právnická osoba, jedná jejím jménem při podpisu některého ze zakladatelských dokumentů její statutární orgán.

¹⁴ Tato problematika byla detailněji uvedena v kapitole 1.3 „Charakteristické znaky společnosti s ručením omezeným“, proto zde uvádím jen tuto prostou větu.

Kromě těchto obecných omezení existují i omezení speciální, která se týkají např. státních podniků. Ty obecně nemohou být účastny na obchodních společnostech, ledaže by obdržely zvláštní souhlas. Speciálním způsobem jsou v těchto aktivitách omezeny banky, zvláště pak stavební spořitelny, také penzijní a investiční fondy, rovněž tak zdravotní pojišťovny, atp. Tak např. banky nemohou bez předchozího souhlasu České národní banky převzít na dalších právnických osobách větší než desetinový podíl; stavební spořitelny mohou získávat (maximálně v třetinovém rozsahu) majetkové účasti jen na těch obchodních společnostech, které se zabývají výstavbou bytů nebo rodinných domů nebo jinou výrobou pro tyto účely.¹⁵ Dále např. penzijní fondy nesmí být společníky ani zakladateli s.r.o. nikdy.¹⁶ To platí i pro Veřejnou zdravotní pojišťovnu, která (dle ustanovení § 7 odst. 6 zákona č. 551/1991 Sb., o Všeobecné zdravotní pojišťovně ČR, v platném znění) nesmí podnikat s prostředky plynoucími z veřejného zdravotního pojištění, a tudíž nemůže být ani zakladatelem, ani společníkem s.r.o. Zakladatelem společnosti s ručením omezeným nemůže být ani Česká republika¹⁷.

Poslední speciální kategorii omezení představuje právní úprava ochrany hospodářské soutěže. Podle ustanovení § 13 písm. a) zákona o ochraně hospodářské soutěže¹⁸ podléhá souhlasu Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže i takové spojení soutěžitelů, kde celkový čistý obrat všech spojujících se soutěžitelů přesahoval za poslední účetní období na trhu České republiky 1,5 miliardy Kč a alespoň dva ze spojujících se soutěžitelů dosáhli každý čistého obratu nejméně 250 milionů Kč (za poslední účetní období).

1.4.2.2 Zakladatelské dokumenty a stanovy společnosti s ručením omezeným

Společnost s ručením omezeným je založena uzavřením společenské smlouvy (zakládá-li ji více než jedna osoba) či vyhotovením zakladatelské listiny (zakládá-li ji jediný zakladatel).

¹⁵ ELIÁŠ, K. *Společnost s ručením omezeným*. Praha : PROSPEKTRUM, 1997. 256 s. ISBN 80-7175-047-6. Str. 20.

¹⁶ dle ustanovení § 33 zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem, v platném znění

¹⁷ dle ustanovení § 28 odst. 1 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, v platném znění

¹⁸ zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, v platném znění

Oba typy dokumentů musí být vyhotoveny formou notářského zápisu.¹⁹ Notářským zápisem se rozumí veřejná listina, zhotovená notářem, o právním úkonu, který byl před notářem učiněn (ustanovení § 6, § 62 a násl. notářského řádu²⁰). Za okamžik založení společnosti s ručením omezeným se pak považuje moment, kdy je notářský zápis sepsán. Součástí notářského zápisu je podpis všech zakladatelů. Zakladatel společnosti s ručením omezeným může k založení společnosti zmocnit jakoukoliv třetí osobu. Tato plná moc však musí být písemná, podpis zakladatele musí být úředně uvěřen (dle ustanovení § 57 odst. 1 obchodního zákoníku), tzv. legalizován, a vždy se k notářskému zápisu připojuje.

Společenská smlouva či zakladatelská listina jsou základním a nejdůležitějším dokumentem v životě s.r.o. Často bývají v literatuře označovány jako „ústava společnosti s ručením omezeným“. Je důležité pohlížet na tyto dokumenty nejen jako na dokumenty zakládající, nýbrž také zásadní.

Náležitosti společenské smlouvy je možné členit do dvou kategorií, a to na náležitosti obligatorní a na náležitosti fakultativní. Obligatorní náležitosti společenské smlouvy jsou nazývány též náležitostmi podstatnými - bez nich nemůže společenská smlouva vůbec vzniknout. Podle ustanovení § 110 odst. 1 obchodního zákoníku jsou jimi:

- a) firma a sídlo společnosti;
- b) určení společníků uvedením firmy nebo názvu a sídla právnické osoby nebo jména, příjmení a bydliště fyzické osoby;
- c) předmět podnikání (činnosti);
- d) výše základního kapitálu a výše vkladu každého společníka včetně způsobu a lhůty splácení vkladu;
- e) jména a bydliště prvních jednatelů společnosti a způsob, jakým jednají jménem společnosti;
- f) jména a bydliště členů první dozorčí rady, pokud se zřizuje;
- g) určení správce vkladu;
- h) další údaje, které vyžaduje obchodní zákoník – např. údaje o tvorbě a výši rezervního fondu (dle ustanovení § 124 obchodního zákoníku).

¹⁹ ŠEVČÍK, D. *Společnost s ručením omezeným: vzory podání a listin, právní úprava po novele*. Praha : PROSPEKTRUM, 2001. 288 s. ISBN 80-7175-099-9. Str. 40.

²⁰ zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti, v platném znění

Naproti tomu fakultativními náležitostmi společenské smlouvy jsou náležitosti dvojího druhu. Prvým druhem jsou obvyklé, resp. pravidelné náležitosti smlouvy, na které v souvislosti se společenskou smlouvou obchodní zákoník většinou pamatuje dispozitivním odkazem. Takovou náležitostí je např. ujednání o neděditelnosti obchodního podílu ve smyslu ustanovení § 116 odst. 2 obchodního zákoníku. Druhým druhem jsou nahodilé náležitosti smlouvy, na které obchodní zákoník sám výslovně nepamatuje, např. poskytování zvláštních sociálních výhod zaměstnancům společnosti nad rámec určený obecnými pracovněprávními předpisy.²¹

Má-li být společnost s ručením omezeným založena na základě rozhodnutí jediného zakladatele, je logicky nemožné, aby se tak stalo smlouvou. Proto zákon stanoví, že společnost bude v tomto případě založena jednostranným právním úkonem, tedy tzv. zakladatelskou listinou. Pro zakladatelskou listinu platí totéž, co bylo uvedeno o společenské smlouvě, pokud z textu zákona nebo z povahy věci neplyne něco jiného.

Dle ustanovení § 110 odst. 2 obchodního zákoníku může společenská smlouva nebo zakladatelská listina společnosti s ručením omezeným určit, že společnost vydá stanovy. Ty upravují vnitřní organizaci společnosti a podrobněji také některé záležitosti obsažené ve společenské smlouvě. Pro stanovy s.r.o. je tak typický především jejich nepovinný charakter. Schválení textu stanov i jejich eventuální pozdější změny přináležejí valné hromadě.

1.4.2.3 Předmět podnikání (činnosti) společnosti s ručením omezeným

Předmětem činnosti společnosti s ručením omezeným je nejčastěji podnikání. Společnost lze však založit i za jiným účelem (ustanovení § 56 odst. 1 obchodního zákoníku), pokud to zákon nezakazuje. Lze tedy sjednat důvod její existence i jako vykonávání nevýdělečných činností v oborech kulturních, osvětových, humanitárních, sportovních apod. I v těchto případech si s.r.o. podrží vlastnost podnikatele; mluví se v této souvislosti o podnikateli fiktivním nebo formálním (podle právní formy).²²

²¹ DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. 3. vydání. Praha : ASPI, 2008. 454 s. ISBN 978-80-7357-344-7. Str. 64.

²² ELIÁŠ, K. *Společnost s ručením omezeným*. Praha : PROSPEKTRUM, 1997. 256 s. ISBN 80-7175-047-6. Str. 29.

Předmět podnikání je vymezen ve společenské smlouvě nebo zakladatelské listině (je-li s.r.o. založena za jiným účelem než je podnikání, je ve smlouvě uveden předmět činnosti). V celém svém touto cestou vymezeném rozsahu musí být předmět podnikání pokryt živnostenským či jiným oprávněním. Z výše uvedeného je patrné, že podnikáním tedy nemusí být pouze činnost prováděná na základě živnostenského oprávnění (ačkoliv bývá nejčastější), ba naopak, ustanovení § 3 živnostenského zákona²³ obsahuje rozsáhlý výčet činností, které nejsou živnostmi. Krom tohoto existují i činnosti, k jejichž výkonu není třeba udělení žádného oprávnění, příkladem může stát pronájem nemovitostí, bytů a nebytových prostor, což je činnost, která není upravena žádným zvláštním právním předpisem, a tudíž není k jejímu provozování zapotřebí žádného oprávnění.

V souvislosti s volbou předmětu podnikání je třeba mít na paměti ještě další omezení. Výkon některých činností je dovolen pouze subjektům, které mají určitou právní formu, a pro společnost s ručením omezeným je vyloučen. Jde o kapitálově náročnější obory podnikání, kupř. akciovou společností musí být ze zákona banka, pojišťovna, investiční společnost, investiční fond, družstevní záložnou pak pochopitelně družstvo.²⁴ Zároveň předmětem podnikání s.r.o., jakožto právnické osoby, mohou být i aktivity, které dle zvláštního právního předpisu mohou vykonávat pouze fyzické osoby, avšak společnost s ručením omezeným musí v tomto případě prokázat, že tyto aktivity budou vykonávány pouze pomocí osob, které jsou k tomu oprávněny podle zvláštního předpisu (ustanovení § 37 odst. 1 a § 56 odst. 3 obchodního zákoníku). Mezi tyto aktivity patří např. činnost lékařů, stomatologů, advokátů, atp.

1.4.2.4 Základní kapitál společnosti s ručením omezeným

Společnost s ručením omezeným je obchodní společností, která povinně ze zákona vytváří základní kapitál, jehož výše se zapisuje do obchodního rejstříku. Základní kapitál společnosti je peněžní vyjádření souhrnu peněžitých i nepeněžitých vkladů všech společníků do

²³ zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, v platném znění

²⁴ ŠEVČÍK, D. *Společnost s ručením omezeným: vzory podání a listin, právní úprava po novele*. Praha : PROSPEKTRUM, 2001. 288 s. ISBN 80-7175-099-9. Str. 60.

základního kapitálu společnosti. Musí být vyjádřen v jednotkách české měny. Společník se účastní na základním kapitálu vkladem. Základní kapitál je součástí vlastního kapitálu.²⁵

Minimální výše základního kapitálu u společnosti s ručením omezeným je od 1. 1. 2001 stanovena na 200 000,- Kč (s tím, že hodnota vkladu každého společníka musí činit alespoň 20 000,- Kč).²⁶ Pro společnosti, které byly založeny před tímto datem, byla stanovena minimální výše základního kapitálu na 100 000,- Kč. Po přijetí novely obchodního zákoníku č. 370/2000 Sb., v rámci které se minimální výše základního kapitálu navýšila, nebyly tyto společnosti povinny výši základního kapitálu na uvedených 200 000,- Kč doplnit. Je tedy možné se v praxi setkat se společnostmi, jejichž základní kapitál je 100 000,- Kč. Minimální výše základního kapitálu 200 000,- Kč znamená, že kapitál v této hodnotě musí společníci do společnosti vložit – jde-li o nepeněžitý vklad, tak v plné výši před zápisem do obchodního rejstříku (před vznikem společnosti), jde-li o peněžitý vklad a společnost s nejméně dvěma společníky, tak před zápisem do obchodního rejstříku ve výši nejméně 100 000,- Kč.²⁷

Základní kapitál má ve společnosti s ručením omezeným z hlediska svého účelu trojí funkci. Především reprezentuje určitou majetkovou základnu společnosti.²⁸ Dále lze na základní kapitál pohlížet jako na prostředky, které má společnost v majetku při vlastním startu; společnost s nimi pak může v průběhu svého života reálně počítat, jsou vždy využitelné z hlediska dalšího výkonu podnikání nebo jiné činnosti společnosti. Třetím důležitým dosahem základního kapitálu je fakt, že slouží k určení účasti společníka na společnosti. Výše obchodního podílu se totiž určuje jako poměr vkladu společníka ku základnímu kapitálu společnosti (nestanoví-li společenská smlouva jinak).

Základní kapitál společnosti s ručením omezeným může být snížen či zvýšen. O zvýšení i snížení základního kapitálu rozhoduje valná hromada alespoň 2/3 většinou všech hlasů

²⁵ ustanovení § 58 odst. 1 obchodního zákoníku

²⁶ BĚHOUNEK, P. *Společnost s ručením omezeným: řešení účetní a daňové problematiky včetně příkladů z praxe*. 8. vydání. Olomouc : ANAG, 2008. 304 s. ISBN 978-80-7263-452-1. Str. 10.

²⁷ BĚHOUNEK, P. *Společnost s ručením omezeným: řešení účetní a daňové problematiky včetně příkladů z praxe*. 8. vydání. Olomouc : ANAG, 2008. 304 s. ISBN 978-80-7263-452-1. Str. 10-11.

²⁸ DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. 3. vydání. Praha : ASPI, 2008. 454 s. ISBN 978-80-7357-344-7. Str. 324.

společníků a musí o tom být pořízen notářský zápis.²⁹ Konkrétní způsoby snížení či zvýšení základního kapitálu spolu se souvisejícím výkladem uvádí obchodní zákoník v ustanoveních § 142 – § 147.

1.4.3 Jednání před vznikem společnosti s ručením omezeným

Vyhotovením a podepsáním společenské smlouvy je proces zakládání společnosti ukončen. Společnost však jako subjekt práva dosud neexistuje, vzniká až zápisem do obchodního rejstříku. Nastává tak období mezi založením a vznikem společnosti, které je dle německé právní teorie nazýváno obdobím tzv. „předběžné společnosti“. Předběžnou společností se tedy rozumí společnost, která byla založena, avšak dosud jako subjekt práva neexistuje. Protože tato společnost nemůže sama jednat, jednají jejím jménem jakékoli osoby v mezích a způsobem stanoveným zákonem. V tomto případě je však vhodné v zakladatelském dokumentu vymezit, které osoby (typicky a nejvhodněji zakladatelé či někteří z nich, ač je zákon výslovně pro tyto účely nevyžaduje) budou jménem společnosti jednat a v jakých věcech.

Konkrétně se jednáním společnosti před zápisem do obchodního rejstříku zabývá ustanovení § 64 obchodního zákoníku. Dle tohoto ustanovení, odstavce prvního, platí, že: „Kdo jedná jménem společnosti před jejím vznikem, je z tohoto jednání zavázán; jedná-li více osob, jsou zavázány společně a nerozdílně. Jestliže společníci, případně příslušný orgán společnosti tato jednání schválí do tří měsíců od vzniku společnosti, platí, že z těchto jednání byla společnost zavázána od počátku.“ Dle téhož ustanovení, odst. 2, lze pokračovat: „Zakladatelé jsou povinni pořídit seznam jednání uvedených v odstavci 1 a předložit jej ke schválení společníkům nebo orgánu oprávněnému je schválit tak, aby mohla být dodržena lhůta podle odstavce 1. Poruší-li zakladatelé tuto povinnost, odpovídají společně a nerozdílně věřitelům za škodu, která jim v důsledku toho vznikne.“ Statutární orgán je povinen bez zbytečného odkladu po schválení jednání učiněných před vznikem společnosti oznámit to účastníkům závazkových vztahů vzniklých z těchto jednání.³⁰

²⁹ ŠVARC, Z. a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1. Str. 139.

³⁰ ustanovení § 64 odst. 3 obchodního zákoníku

1.4.4 Vznik společnosti s ručením omezeným

Společnost s ručením omezeným vzniká zápisem do obchodního rejstříku. Základní podmínkou, kterou je potřeba splnit, aby společnost jako subjekt práva vůbec vznikla, je včasné (ustanovení § 62 odst. 1, věta druhá³¹) podání návrhu na zápis založené společnosti rejstříkovému soudu. Tento zápis se v praxi často označuje jako prvozápis společnosti. Rejstříkovými soudy jsou dnes soudy krajské. Jejich místní příslušnost se řídí podle zvoleného sídla společnosti; soud, v jehož obvodu má s.r.o. své sídlo, je pro rejstříkové řízení soudem místně příslušným.³²

Pokud má společnost podnikat, je nutné pro ni opatřit příslušné podnikatelské oprávnění. Zde je však třeba živnostenskému či jinému úřadu prokázat založení společnosti. Poté, co jsou příslušné doklady o podnikatelském oprávnění doručeny zakladatelům, anebo (je-li společnost založena za nepodnikatelským účelem) od založení společnosti, počíná běh zákonné devadesáti denní lhůty, ve které musí být podán návrh na zápis do obchodního rejstříku. Uběhne-li tato lhůta marně, má to za následek pozbytí platnosti podnikatelského oprávnění a nemožnost podat návrh na zápis do obchodního rejstříku (ustanovení § 62 odst. 1 obchodního zákoníku). Rovněž tak zaniká platnost podnikatelských oprávnění v případě, že soud návrh na prvozápis nebo pozdější zápis do obchodního rejstříku pravomocně zamítl nebo odmítl; pak musí zakladatelé předmětné dokumenty živnostenskému nebo jinému úřadu neprodleně vrátit.³³

1.4.5 Obchodní rejstřík a rejstříkové řízení

Právní úprava obchodního rejstříku je dvojí, jednak hmotněprávní a jednak procesněprávní. Hmotněprávní úpravu obchodního rejstříku obsahuje obchodní zákoník v ustanoveních § 27 -

³¹ Návrh na zápis do obchodního rejstříku musí být podán ve lhůtě 90 dnů od založení společnosti nebo od doručení průkazu živnostenského či jiného podnikatelského oprávnění.

³² ELIÁŠ, K. *Společnost s ručením omezeným*. Praha : PROSPEKTRUM, 1997. 256 s. ISBN 80-7175-047-6. Str. 60-61.

³³ DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. 3. vydání. Praha : ASPI, 2008. 454 s. ISBN 978-80-7357-344-7. Str. 78.

§ 381; procesněprávní úpravu pak představuje občanský soudní řád³⁴ v ustanoveních § 200a - § 200dc.

Obchodní rejstřík je dle ustanovení § 27 odst. 1 obchodního zákoníku definován jako veřejný seznam, do kterého se zapisují zákonem stanovené údaje o podnikatelích. Obchodní rejstřík je veden v elektronické podobě; vede ho k tomu zvláštním právním předpisem určený soud – tzv. rejstříkový soud, což je krajský soud s působností v obchodních věcech, v jehož obvodu má podnikatel své sídlo nebo místo podnikání.

Právní úprava obchodního rejstříku je ovládána principem publicity. Princip publicity se rozpadá na princip publicity ve formálním a materiálním smyslu. Formální princip publicity je upraven v ustanovení § 28 odst. 1 obchodního zákoníku. Formální princip publicity znamená, že rejstřík je každému přístupný a každý má právo do něho nahlížet a pořizovat kopie či výpisy. Princip materiální publicity je upraven v ustanovení § 29 obchodního zákoníku. Princip materiální publicity má dvě stránky – pozitivní a negativní. Pozitivní stránka principu publicity v materiálním smyslu spočívá v tom, že skutečnosti zapsané do obchodního rejstříku jsou účinné vůči každému ode dne jejich zveřejnění, ledaže zapsaná osoba prokáže, že třetí osobě bylo provedení zápisu známo dříve. Z negativní stránky principu publicity v materiálním smyslu vyplývá, že proti tomu, kdo jedná v důvěře v zápis do obchodního rejstříku, nemůže ten, jehož se zápis týká (tedy i společnost s ručením omezeným), namítat, že zápis neodpovídá skutečnosti (viz § 29 odst. 1 obchodního zákoníku).³⁵

Obchodní rejstřík se dělí na rejstříkový spis a na sbírku listin. Rejstříkový spis lze definovat jako určitý registr zapsaných údajů. Vnitřně je rejstřík rozdělen do čtyř oddílů, podle toho, jaký subjekt se zapisuje. Společnosti s ručením omezeným se zapisují do oddílu C.³⁶

Mezi obligatorně zapisované údaje u společnosti s ručením omezeným patří (taxativní výčet):

- a) obchodní firma, sídlo, identifikační číslo a právní forma s.r.o.;

³⁴ zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění

³⁵ BARTOŠÍKOVÁ, M.; ŠTENGLOVÁ, I. *Společnost s ručením omezeným*. 2. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2006. 677 s. ISBN 80-7179-441-4. Str. 127-128.

³⁶ DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. 3. vydání. Praha : ASPI, 2008. 454 s. ISBN 978-80-7357-344-7. Str. 43.

- b) jméno, příjmení, bydliště a rodné číslo (je-li přiděleno, jinak postačí datum narození) jednatele nebo jednatelů. Zde se však vyžaduje i uvedení způsobu, jakým jednají jménem společnosti, jakož i den vzniku a zániku jejich funkce;
- c) jméno, příjmení, bydliště a rodné číslo (je-li přiděleno, jinak postačí datum narození) prokuristy a uvedení způsobu, jakým jedná za společnost;
- d) označení, místo umístění, předmět činnosti a jméno, příjmení a bydliště vedoucího odštěpného závodu;
- e) předmět podnikání (činnosti) společnosti;
- f) výše základní kapitálu;
- g) jméno, příjmení, bydliště a rodné číslo (je-li přiděleno, jinak postačí datum narození) nebo obchodní firma nebo název, sídlo a identifikační číslo společníka;
- h) výše vkladu každého společníka a rozsah jeho splacení;
- i) výše obchodního podílu každého společníka;
- j) jméno, příjmení, bydliště a rodné číslo (je-li přiděleno, jinak postačí datum narození) členů dozorčí rady, den vzniku a zániku jejich funkce;
- k) zástavní právo k obchodnímu podílu;
- l) zrušení společnosti a jeho právní důvod;
- m) vstup společnosti do likvidace a přijetí rozhodnutí o zrušení likvidace;
- n) jméno, příjmení, bydliště a den vzniku a zániku funkce likvidátora;
- o) zahájení insolvenčního řízení;
- p) rozhodnutí soudu o nařízení výkonu rozhodnutí postižením obchodního podílu některého společníka ve společnosti, rozhodnutí soudu o nařízení výkonu rozhodnutí prodejem podniku nebo jeho části, jakož i rozhodnutí soudu o zastavení výkonu rozhodnutí nebo sdělení, že výkon rozhodnutí skončil jinak než zastavením;
- q) exekuční příkaz na postižení obchodního podílu některého společníka ve společnosti; na prodej podniku nebo jeho části, jakož i rozhodnutí o zastavení exekuce nebo sdělení, že exekuce skončila jinak než zastavením;
- r) rozhodnutí soudu o neplatnosti společnosti;
- s) ukončení likvidace;
- t) právní důvod výmazu společnosti.³⁷

³⁷ Volně zpracováno z publikace: DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. 3. vydání. Praha : ASPI, 2008. 454 s. ISBN 978-80-7357-344-7. Str. 43-45.

Nedílnou součástí obchodního rejstříku je též sbírka listin, do které se ukládají zákonem stanovené listiny (jejich výčet je uveden v ustanovení § 38i obchodního zákoníku); společnost s ručením omezeným je tak povinna tyto listiny do sbírky založit. Na sbírku listin se vztahuje výše uvedený princip formální publicity.

Co se týká samotného rejstříkového řízení (či tzv. řízení ve věcech obchodního rejstříku), lze je zahájit na návrh nebo i bez návrhu (má-li být dosažena shoda mezi zápisem v obchodním rejstříku a skutečným stavem). Návrh na zahájení rejstříkového řízení může mít různou podobu, v závislosti na tom, k jakému úkonu směřuje. Může se jednat o návrh na zápis do obchodního rejstříku, návrh na změnu zápisu nebo o návrh na výmaz z obchodního rejstříku. Návrh je podáván v českém jazyce, v listinné nebo elektronické podobě, na speciálních formulářích určených vyhláškou Ministerstva spravedlnosti ČR č. 250/2005 Sb., o závazných formulářích na podávání návrhů na zápis do obchodního rejstříku, v platném znění. Rejstříkový soud může v zákonem stanovené lhůtě 5ti dnů podaný návrh usnesením odmítnout nebo provede zápis, změnu či výmaz. Soud může návrh odmítnout z těchto důvodů:

- a) návrh byl podán osobou, která k jeho podání není podle zvláštního právního předpisu oprávněna;
- b) návrh nebyl podán způsobem předepsaným podle zvláštního právního předpisu;
- c) návrh neobsahuje všechny náležitosti stanovené zvláštním právním předpisem;
- d) návrh je nesrozumitelný nebo neurčitý;
- e) k návrhu nebyly připojeny listiny, jimiž mají být podle zvláštního právního předpisu doloženy údaje o zapisovaných skutečnostech.³⁸

1.4.6 Neplatnost společnosti

Po vzniku společnosti nelze zrušit rozhodnutí, jímž se povoluje zápis společnosti do obchodního rejstříku, a nelze se domáhat určení, že společnost nevznikla.³⁹

Existuje však zvláštní institut neplatnosti společnosti, který je upraven v ustanovení § 68a odst. 2 obchodního zákoníku. Toto ustanovení popisuje jediný způsob, jak může soud

³⁸ ustanovení § 200d občanského soudního řádu

³⁹ ustanovení § 68 odst. 1 obchodního zákoníku

v důsledku svého pochybení při založení společnosti s ručením omezeným prohlásit společnost za neplatnou. Děje se tak v řízení, které lze zahájit i bez návrhu; ten však není vyloučen (může jej podat např. osoba mající právní zájem nebo i samotná společnost). Důvody, pro které soud může (nikoli však musí) u společnosti s ručením omezeným takto rozhodnout, jsou následující:

- a) nebyla uzavřena společenská smlouva nebo zakladatelská listina nebo nebyla dodržena jejich předepsaná forma (tj. notářský zápis);
- b) předmět podnikání (činnosti) je nedovolený nebo odporuje veřejnému pořádku;
- c) ve společenské smlouvě, zakladatelské listině nebo ve stanovách chybí údaj o firmě společnosti nebo o vkladech společníků nebo o výši základního kapitálu či předmětu podnikání (činnosti), jestliže zákon takový údaj předepisuje;
- d) nebyla dodržena ustanovení o minimálním splacení vkladů;
- e) všichni zakládající společníci byli nezpůsobilí k právním úkonům;
- f) v rozporu se zákonem byl počet zakladatelů nižší než dva.⁴⁰

Bez ohledu na další vady, které mohou při založení společnosti nastat, nelze z jiných důvodů prohlásit společnost za neplatnou.⁴¹ Ke dni právní moci rozhodnutí o prohlášení společnosti za neplatnou vstupuje společnost s ručením omezeným do likvidace. Zákon v této situaci deklaruje nedotčenost právních vztahů, do kterých společnost dříve vstoupila.

1.5 Organizace společnosti s ručením omezeným

1.5.1 Obecně o orgánech společnosti s ručením omezeným

Společnost s ručením omezeným je právnickou osobou. Z toho plyne dvojí, totiž že nemůže sama jednat stejným způsobem, jako tak činí fyzické osoby, a dále za druhé, že musí nutně mít určitou organizační strukturu. Za účelem zajištění obojího konstruuje zákon její orgány a

⁴⁰ volné zpracování ustanovení § 68a odst. 2 obchodního zákoníku

⁴¹ ŠEVČÍK, D. *Společnost s ručením omezeným: vzory podání a listin, právní úprava po novele*. Praha : PROSPEKTRUM, 2001. 288 s. ISBN 80-7175-099-9. Str. 108.

vymezuje jejich působnost jednak interně v rámci společnosti a také navenek, ve vztahu ke třetím osobám.⁴²

Právní úprava rozlišuje 2 typy orgánů. Prvním typem jsou orgány obligatorní, které musí mít společnost vždy, neboť jejich zřízení vyžaduje zákon, a druhým pak orgány fakultativní, které společnost tvořit nemusí - tyto orgány vznikají z vůle společníků. Za obligatorní orgány jsou ze zákona považovány valná hromada a jednatel, resp. jednatelé. Fakultativním orgánem je dozorčí rada⁴³. Zákon jednoznačně nestanoví, zda mohou být vytvořeny i jiné fakultativní orgány, nicméně pokud se bere v potaz základní princip soukromého práva, že „každý může činit to, co zákon nezakazuje“⁴⁴, je takováto úprava možná právě proto, že zákon tuto variantu nevylučuje. Další fakultativní orgány však nemohou přebírat působnost orgánů obligatorních nebo fakultativního orgánu předvídaného zákonem, tedy dozorčí rady.

Z hlediska působnosti, již se rozumí okruh úkolů, které orgány společnosti plní, se rozlišují orgány s vnější působností, jejichž základním úkolem je jednat jménem společnosti v právních vztazích, a orgány, které plní úkoly uvnitř společnosti.⁴⁵ Orgánem s vnější působností je bezesporu jednatel nebo jednatelé, zatímco orgánem s výlučně vnitřní působností je valná hromada. Dozorčí rada je pak zásadně orgánem s vnitřní působností, avšak výjimečně může jménem společnosti v právních vztazích jednat jako její zástupce. Orgány s neomezenou vnější působností, tedy u společnosti s ručením omezeným jednatel nebo jednatelé, jsou označovány jako statutární orgány, neboť jednají jménem společnosti v právních vztazích ve všech věcech v rozsahu právní subjektivity společnosti. Oproti tomu orgány s vnitřní působností vykonávají rozhodovací působnost, řídicí působnost včetně obchodního vedení společnosti a kontrolní činnost.

Podle toho, zda je orgán společnosti tvořen jednou osobou nebo více osobami, se rozlišují orgány individuální a orgány kolektivní.

⁴² DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. 3. vydání. Praha : ASPI, 2008. 454 s. ISBN 978-80-7357-344-7. Str. 199.

⁴³ Právní úprava dozorčí rady se nachází v ustanovení § 137 a násl. obchodního zákoníku.

⁴⁴ čl. 2 odst. 4 Ústavy ČR a čl. 2 odst. 3 Listiny

⁴⁵ DĚDIČ, J.; KUNEŠOVÁ - SKÁLOVÁ, J. *Společnost s ručením omezeným z právního a účetního pohledu*. Praha : Nakladatelství POLYGON, 1999. 752 s. ISBN 80-7273-000-2. Str. 357.

Právní úprava orgánů spol. s.r.o. je obsažena jednak v obecné části obchodního zákoníku, konkrétně v ustanoveních § 65 a § 66, a jednak i v té části obchodního zákoníku, která pojednává o společnosti s ručením omezeným, konkrétně se tedy jedná o ustanovení § 125 až § 140 obchodního zákoníku. Tato ustanovení se týkají jen společnosti s ručením omezeným, s výjimkou ustanovení § 131, které se aplikuje i na akciovou společnost. Dále se na orgány společnosti s ručením omezeným vztahují ustanovení § 193 odst. 2, § 194 odst. 2, věta první, odst. 4 až 7, § 196a obchodního zákoníku a konečně i ustanovení § 566 a násl. obchodního zákoníku, která pojednávají o mandátní smlouvě, jež se použije na vztah s osobou, která je orgánem společnosti nebo jeho členem při zařizování určitých záležitostí pro společnost.

1.5.2 Valná hromada

Valná hromada je nejvyšším orgánem společnosti a je tvořena všemi společníky. Valná hromada je usnášeníschopná, jsou-li přítomni společníci, kteří mají alespoň polovinu všech hlasů. Rozhodnutí jsou přijímána prostou většinou hlasů přítomných společníků, nevyžaduje-li zákon nebo společenská smlouva vyšší počet hlasů.⁴⁶

Je-li společnost tvořena jediným společníkem, valná hromada se nekoná a její působnost vykonává tento jediný společník. Rozhodnutí samojediného společníka při výkonu působnosti valné hromady musí mít vždy písemnou formu a musí být společníkem podepsáno. V případech, kdy stanoví zákon, se pak vyžaduje forma notářského zápisu.

Zákonem stanovená působnost valné hromady může být společenskou smlouvou pouze rozšířena, nikoliv omezena.

Z postavení valné hromady jakožto nejvyššího orgánu společnosti⁴⁷ plyne, že jí je svěřeno rozhodování o zásadních a významných otázkách života společnosti a udílení závazných příkazů jednatelům, popř. též dozorčí radě. Zároveň se jedná i o orgán ve své podstatě kontrolní, neboť právě na valné hromadě realizují společníci své právo kontroly činnosti společnosti a jejích orgánů. Na druhé straně nepřísluší valné hromadě průběžná kontrola

⁴⁶ ŠVARC, Z. a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1. Str. 137.

⁴⁷ Což vyplývá z ustanovení § 125 odst. 1 obchodního zákoníku.

plnění jednotlivých pokynů (k tomu je určena dozorčí rada, a rovněž jednotliví společníci mají podle ustanovení § 122 odst. 2 obchodního zákoníku právo kontroly), neboť valná hromada nezasedá nepřetržitě, nýbrž se schází na periodicky se opakujících jednotlivých zasedání (pokud se nerozhoduje postupem podle ustanovení § 130 nebo § 132 obchodního zákoníku).⁴⁸ Základní funkce valné hromady tedy spočívá v ustanovení statutárního, popř. dozorčího orgánu, v rozhodování o zásadních otázkách života společnosti, v udílení závazných pokynů ostatním orgánům a v neposlední řadě také v kontrole plnění uložených příkazů.

Působnost valné hromady neboli okruh otázek, o kterých valná hromada rozhoduje, je vymezena v ustanovení § 125 obchodního zákoníku. Tento výčet však není úplný, neboť společenská smlouva může do působnosti valné hromady přenést rozhodování o určitých dalších otázkách, které jinak bývají v působnosti jednatelů⁴⁹, a konečně i samotná valná hromada si může ve společenské smlouvě vyhradit k rozhodnutí určitou otázku, jedná se o tzv. právo atrakce (viz ustanovení § 125 odst. 3 obchodního zákoníku).

Základním předpokladem pro to, aby se valná hromada mohla vůbec sejít, je řádné svolání jejího zasedání. Je-li zasedání valné hromady svoláno v rozporu se zákonem, společenskou smlouvou nebo stanovami s.r.o., zakládá to podle povahy věci důvod k neplatnosti usnesení na ní přijatých. Obchodní zákoník ukládá jednatelům společnosti s ručením omezeným povinnost svolat valnou hromadu nejméně jednou za rok (ustanovení § 128 odst. 1 obchodního zákoníku). Nemá-li společnost jednatele, je oprávněn svolat valnou hromadu kterýkoli společník (ustanovení § 129 odst. 2 obchodního zákoníku). Valná hromada, která schvaluje řádnou účetní závěrku, se musí konat nejpozději do šesti měsíců od posledního dne účetního období.⁵⁰ Jestliže se zasedání valné hromady nekoná po dobu dvou let vůbec, jedná se o důvod pro zrušení společnosti na základě rozhodnutí soudu a její následnou likvidaci.

Co se týká samotného hlasování na valné hromadě, platí zásada, že společníci mají na každých 1000,- Kč svého vkladu jeden hlas. Toto ustanovení je však dispozitivní, společenská

⁴⁸ DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. 3. vydání. Praha : ASPI, 2008. 454 s. ISBN 978-80-7357-344-7. Str. 201.

⁴⁹ např. zřízení odštěpného závodu, vnitřní schvalování investic nad určitý limit, atd.

⁵⁰ BARTOŠÍKOVÁ, M.; ŠTENGLOVÁ, I. *Společnost s ručením omezeným*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003. 580 s. ISBN 80-7179-734-0. Str. 165.

smlouva tedy může stanovit jiný počet hlasů. Ti společníci, kteří nebyli přítomni na zasedání valné hromady, mohou dodatečně vyjádřit svůj souhlas s navrhovaným rozhodnutím i mimo valnou hromadu (vždy jen souhlas, nesouhlas musí být vyjádřen jen přímo na zasedání valné hromady). Takovýto souhlas musí být doručen společnosti ve lhůtě jednoho měsíce ode dne konání zasedání. Co se týče výkonu hlasovacích práv na valné hromadě, existují určité situace, kdy společník nemůže na valné hromadě hlasovat, ačkoliv fyzicky se zasedání může účastnit vždy. Společník tedy nemůže vykonávat hlasovací právo, pokud valná hromada rozhoduje:

- a) o jeho nepeněžitém vkladu;
- b) o jeho vyloučení nebo o podání návrhu na jeho vyloučení;
- c) o tom, zda jemu nebo osobě, se kterou jedná ve shodě, má být poskytnuta výhoda nebo prominuto splnění povinnosti;
- d) o jeho odvolání z funkce orgánu nebo člena orgánu společnosti pro porušení povinností při výkonu funkce a
- e) pokud je společník v prodlení se splacením vkladu.

1.5.3 Jednatel (jednatelé)

Jednatel je statutárním orgánem společnosti. Společnost může mít i více jednatelů, přičemž společenská smlouva pak musí určit způsob jejich jednání za společnost. Jakákoliv omezení jednatelských oprávnění jsou vůči třetím osobám neúčinná.⁵¹ Jednatelům může být pouze osoba, která splňuje následující podmínky, tzv. podmínky pro výkon funkce jednatele:

- a) musí se jednat o osobu tuzemskou,
- b) starší 18ti let,
- c) plně způsobilou k právním úkonům,
- d) bezúhonnou ve smyslu živnostenského zákona⁵²,
- e) u níž nenastala skutečnost, která je překážkou provozování živnosti dle živnostenského zákona⁵³, a

⁵¹ ŠVARC, Z. a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1. Str. 138.

⁵² viz ustanovení § 6 odst. 2 živnostenského zákona

⁵³ viz ustanovení § 8 živnostenského zákona

f) u níž není dána překážka výkonu funkce⁵⁴.

Jednatelům společnosti s ručením omezeným pak může být jak společník společnosti, tak jiná fyzická osoba. Osobu jednatele jmenuje i odvolává valná hromada; všichni jednatelé se povinně (obligatorně) zapisují do obchodního rejstříku, zápis má deklaratorní účinek. Dle ustanovení § 133 odst. 1 obchodního zákoníku může mít společnost jednoho nebo více jednatelů, jejich počet však musí být vždy jednoznačně určen ve společenské smlouvě.

Obchodní zákoník svěřuje jednatelům společnosti s ručením omezeným její obchodní vedení. Má-li společnost více jednatelů, vyžaduje se k rozhodnutí o obchodním vedení souhlas většiny jednatelů, nestanoví-li společenská smlouva či zakladatelská listina jinak.⁵⁵ Obchodním vedením se rozumí řízení společnosti, zejména činnosti jako organizování a řízení podnikatelské činnosti i třeba rozhodování o podnikatelských záměrech. Podrobnější úpravu práv a povinností jednatelů při obchodním vedení společnosti by měla uvádět společenská smlouva, popřípadě stanovy s.r.o.

Jednatelům náleží i určité povinnosti. Mezi nejvýznamnější povinnosti patří zajištění řádného vedení předepsané evidence a účetnictví, vedení seznamu společníků, informování společníků o záležitostech společnosti a svolávání valné hromady.⁵⁶ Zvláštní povinností jednatelů je např. povinnost oznámit rejstříkovému soudu splacení vkladů společníků nebo i povinnost podat insolvenční návrh při úpadku společnosti. Jednatel vždy vykonává svou funkci s péčí řádného hospodáře.

1.5.4 Dozorčí rada

Dozorčí radu společnost s ručením omezeným zřizuje pouze tehdy, pokud tak stanoví společenská smlouva nebo zvláštní zákon. Dozorčí rada musí mít alespoň tři členy, kteří jsou jmenováni i odvoláváni valnou hromadou. Členové dozorčí rady se zapisují do obchodního

⁵⁴ viz ustanovení § 381 obchodního zákoníku

⁵⁵ BARTOŠÍKOVÁ, M.; ŠTENGLOVÁ, I. *Společnost s ručením omezeným*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003. 580 s. ISBN 80-7179-734-0. Str. 196.

⁵⁶ Společenská smlouva, stanovy s.r.o. nebo i rozhodnutí valné hromady mohou jednatelům svěřit mnohé další činnosti a povinnosti.

rejstříku.⁵⁷ Funkce člena dozorčí rady je neslučitelná s funkcí jednatele. Členem dozorčí rady může být jen osoba fyzická, která splňuje výše uvedené podmínky pro výkon funkce jednatele společnosti s ručením omezeným.

Zákon o přeměnách obchodních společností⁵⁸ upravuje situaci, kdy je společnost s ručením omezeným povinna dozorčí radu zřídit. Jedná se o případ tzv. přeshraniční fúze. Společnost je povinna zřídit dozorčí radu, pokud mají zaměstnanci nástupnické korporace, která bude mít po zápisu přeshraniční fúze do obchodního rejstříku své sídlo na území ČR, právo vlivu. Právem vlivu se rozumí právo volit, být volen, jmenovat, doporučovat, souhlasit nebo nesouhlasit s volbou nebo jmenováním členů dozorčí rady nástupnické korporace (se sídlem na území ČR). Platí zásada, že počet členů dozorčí rady volených zaměstnanci nesmí být vyšší než počet členů dozorčí rady volených valnou hromadou. Právo vlivu si zaměstnanci zachovávají i v případě, kdy následně po přeshraniční fúzi dochází k fúzi vnitrostátní.

1.5.5 Zákaz konkurence

Zákaz konkurence je pro společnost s ručením omezeným upraven v ustanovení § 136 obchodního zákoníku. Na rozdíl od společností osobních, kde zákon vztahuje zákaz konkurence na společníky, u společností kapitálových, tedy i u společnosti s ručením omezeným, se zákaz konkurence vztahuje jen na orgány společnosti nebo jejich členy. U společnosti s ručením omezeným podléhají ze zákona zákazu konkurence jednatelé a, je-li zřízena dozorčí rada, též členové dozorčí rady. Společenská smlouva, zakladatelská listina či stanovy mohou zákaz konkurence rozšířit i na společníky, nemohou však okruh osob, na které se zákaz vztahuje, zúžit, anebo pro ně zákaz konkurence omezit či zcela vyloučit.⁵⁹

U společnosti s ručením omezeným tedy osoby, na které se zákaz konkurence vztahuje, nesmějí:

⁵⁷ ŠVARC, Z. a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1. Str. 138.

⁵⁸ zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, v platném znění

⁵⁹ BARTOŠÍKOVÁ, M.; ŠTENGLOVÁ, I. *Společnost s ručením omezeným*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003. 580 s. ISBN 80-7179-734-0. Str. 207.

- a) podnikat v oboru stejném nebo obdobném oboru podnikání společnosti ani vstupovat se společností do obchodních vztahů,
- b) zprostředkovávat nebo obstarávat pro jiné osoby obchody společnosti,
- c) účastnit se na podnikání jiné společnosti jako společník s neomezeným ručením nebo jako ovládající osoba jiné osoby se stejným nebo podobným předmětem podnikání, a
- d) vykonávat činnost jako statutární orgán nebo člen statutárního nebo jiného orgánu jiné právnické osoby se stejným nebo obdobným předmětem podnikání, ledaže jde o koncern.⁶⁰

Společnost je oprávněna požadovat, aby osoba, která tento zákaz porušila, vydala prospěch z obchodu, při kterém porušila zákaz konkurence, anebo převedla tomu odpovídající práva na společnost. Tím není dotčeno právo na náhradu škody.⁶¹

1.6 Zrušení a zánik společnosti s ručením omezeným

1.6.1 Obecně o zrušení a zániku obchodních společností

Zániku společnosti vždy předchází její zrušení, a to buďto s likvidací, anebo bez ní.⁶² Proces ukončení existence společnosti jakožto subjektu práv a povinností je tedy dvoufázový. Zrušení společnosti je právní skutečnost, která předchází okamžiku zániku společnosti a je jeho předpokladem.

Zrušením společnosti je podstatně dotčena její existence. Dnem zrušení přestává společnost naplňovat svůj podnikatelský (nebo i jiný) účel a dochází výlučně k vypořádání majetkových poměrů. Naproti tomu zrušením společnost neztrácí svoji právní osobnost, svoji právní subjektivitu. I nadále existuje jako subjekt práv a povinností, jako právnická osoba. Tento stav

⁶⁰ ustanovení § 136 odst. 1 obchodního zákoníku

⁶¹ ustanovení § 65 odst. 2 obchodního zákoníku

⁶² ŠEVČÍK, D. *Společnost s ručením omezeným: vzory podání a listin, právní úprava po novele*. Praha : PROSPEKTRUM, 2001. 288 s. ISBN 80-7175-099-9.

trvá až do okamžiku zániku společnosti.⁶³ Zrušením společnosti se tedy rozumí ukončení její ekonomické činnosti, zánikem pak ukončení její právní existence jakožto právnické osoby. Vlastní zánik společnosti nastává dnem, kdy je společnost vymazána z obchodního rejstříku. Výmaz z obchodního rejstříku má konstitutivní účinky, neboli dokud není proveden, právní subjektivita společnosti trvá.

Ke zrušení společnosti může dojít buďto na základě rozhodnutí společníků anebo na základě rozhodnutí soudu. Soud však může rozhodnout o zrušení společnosti pouze v případech, které jsou uvedeny v zákoně, což jsou vždy závažná porušení povinností uložených zákonem.

Rozlišují se tedy 2 základní způsoby zrušení obchodních společností:

- a) zrušení s likvidací a
- b) zrušení bez likvidace (tzv. přeměny obchodních společností).

1.6.2 Zrušení společnosti s likvidací

Likvidací obchodní společnosti se rozumí likvidace jejího obchodního jmění. Cílem likvidace je uspokojení všech věřitelů společnosti a rozdělení likvidačního zůstatku mezi společníky.⁶⁴

Ke zrušení společnosti s likvidací dojde buďto na základě rozhodnutí společníků, anebo na základě rozhodnutí soudu. Z vůle rozhodnutí společníků se obchodní společnost ruší, pokud uplyne doba, na kterou byla založena nebo pokud společnost dosáhne účelu, pro který byla založena, anebo i bezdůvodně, pokud tak společníci nebo orgán společnosti svým rozhodnutím rozhodne. V takovémto případě se společnost ruší dnem uvedeným v rozhodnutí společníků nebo orgánu společnosti o zrušení společnosti, jinak dnem, kdy bylo toto rozhodnutí přijato. Na základě rozhodnutí soudu se pak společnost ruší, jestliže:

- a) v uplynulých dvou letech se nekonala valná hromada nebo v uplynulém roce nebyly zvoleny orgány společnosti, kterým skončilo nebo jejichž všem členům skončilo

⁶³ DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. 3. vydání. Praha : ASPI, 2008. 454 s. ISBN 978-80-7357-344-7. Str. 357.

⁶⁴ ŠVARC, Z. a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1. Str. 76.

funkční období před více než jedním rokem, anebo společnost po dobu delší než dva roky neprovozuje žádnou činnost;

- b) společnost pozbude oprávnění k podnikatelské činnosti;
- c) zaniknou předpoklady vyžadované zákonem pro vznik společnosti, anebo jestliže společnost nemůže vykonávat činnost pro nepřekonatelné rozpory mezi společníky;
- d) společnost porušuje povinnost vytvářet rezervní fond;
- e) společnost porušuje povinnost vykonávat činnost, kterou podle zvláštních předpisů mohou vykonávat pouze fyzické osoby, a to pomocí osob, které jsou k tomu oprávněny podle těchto předpisů⁶⁵;
- f) společnost neplní povinnost prodat část podniku nebo se rozdělit uloženou rozhodnutím Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže podle zvláštního právního předpisu.⁶⁶

Nutno doplnit, že tento výčet je výčtem taxativním, jen z těchto důvodů může soud zrušit jakoukoliv obchodní společnost. Děje se tak vždy v rámci návrhového řízení, tedy na návrh státního orgánu nebo osoby mající právní zájem. Před samotným zrušením společnosti ze strany soudu je vždy stanovena lhůta, v rámci které může společnost důvod, pro který bylo zrušení navrženo, odstranit. Dojde-li k marnému uplynutí této lhůty, soud společnost z výše uvedených důvodů zruší. Společnost se pak ruší dnem uvedeným v rozhodnutí soudu o zrušení společnosti, jinak dnem, kdy toto rozhodnutí nabude právní moci.

Až doposud byly uváděny pouze obecné důvody ke zrušení jakékoliv právní formy obchodních společností. Kromě toho pak obchodní zákoník dále uvádí určitá specifika u jednotlivých právních forem, tzv. zvláštní a potažmo i specifické důvody zrušení obchodních společností, které budou s ohledem na společnost s ručením omezeným uvedeny v závěru této kapitoly.

Vstup společnosti do likvidace se zapisuje do obchodního rejstříku, přičemž zápis má deklaratorní účinek - neboli společnost vstupuje do likvidace dnem, kdy bylo přijato rozhodnutí společníků nebo orgánu společnosti, a pokud došlo ke zrušení na základě rozhodnutí soudu, pak dnem, kdy rozhodnutí soudu nabylo právní moci. Při zrušení

⁶⁵ např. společnost poskytuje právní poradenství prostřednictvím osoby nebo osob, které nejsou advokátem

⁶⁶ volné zpracování ustanovení § 68 odst. 6 obchodního zákoníku

společnosti s likvidací musí být ustanovena osoba likvidátora, tedy osoba, která bude provádět likvidaci společnosti. Tato osoba se také zapisuje do obchodního rejstříku (i zde má zápis pouze deklaratorní účinek). Dochází-li ke zrušení společnosti na základě rozhodnutí společníků, jmenuje likvidátora statutární orgán společnosti, není-li zákonem, společenskou smlouvou nebo stanovami určeno jinak. Není-li likvidátor jmenován bez zbytečného odkladu, jmenuje ho soud. Soud jmenuje likvidátora také ve všech případech, kdy o zrušení společnosti rozhoduje soud. Dokud není likvidátor jmenován nebo jestliže skončila jeho funkce a není jmenován likvidátor nový, plní povinnosti související s likvidací společnosti její statutární orgán.⁶⁷

Likvidátorem může být zásadně fyzická osoba. O právnickou osobu by se dle obchodního zákoníku mohlo jednat jen v případě, kdy o jmenování likvidátora rozhoduje soud⁶⁸. Soud může likvidátorem jmenovat kteréhokoliv ze společníků, statutární orgán anebo člena statutárního orgánu, přičemž platí, že tito se nemohou vzdát své funkce; ke jmenování může dojít i bez jejich vůle. Je-li likvidátorem určena právnická osoba, je vždy povinna určit fyzickou osobu, která bude funkci likvidátora jejím jménem vykonávat.

Likvidátor musí ke dni vstupu společnosti do likvidace sestavit likvidační účetní rozvahu a soupis jmění. Na požádání pak zašle tento soupis každému společníkovi i věřiteli společnosti. Další povinností likvidátora je oznámení vstupu společnosti do likvidace všem známým věřitelům. Protože však mohou existovat i věřitelé, které společnost nezná⁶⁹, je likvidátor taktéž povinen vstup společnosti do likvidace zveřejnit, a sice nejméně dvakrát za sebou s alespoň dvoutýdenním časovým odstupem, spolu s výzvou, aby věřitelé přihlásili své pohledávky ve lhůtě uvedené ve zveřejnění. Lhůta pro přihlášení pohledávek však nikdy nesmí být kratší než tři měsíce. Toto zveřejnění musí likvidátor učinit bez zbytečného odkladu poté, co společnost vstoupí do likvidace. Zjistí-li likvidátor ve kterékoliv fázi likvidace společnosti její předlužení, je povinen bez zbytečného odkladu podat insolvenční návrh. Likvidace se v tomto případě přeruší a čeká se na výsledek insolvenčního řízení.

⁶⁷ ŠVARC, Z. a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1. Str. 77.

⁶⁸ případ likvidace tzv. předlužené společnosti nebo likvidace banky

⁶⁹ např. z titulu náhrady škody aj.

V průběhu likvidace uspokojí likvidátor přednostně mzdové nároky zaměstnanců společnosti. Tyto pohledávky mají z hlediska časového přednost před pohledávkami ostatních věřitelů.⁷⁰

Má-li společnost dostatek majetku na úhradu svých závazků, sestaví likvidátor zprávu o průběhu likvidace s návrhem na rozdělení likvidačního zůstatku mezi společníky. Likvidace pak končí právě rozdělením likvidačního zůstatku.

Dojde-li ke zrušení společnosti z důvodu zrušení konkursu s odůvodněním, že majetek dlužníka zcela nepostačuje, a společnosti tak zbude pouze majetek, který nepostačuje k úhradě všech jejích závazků (situace tzv. předlužené společnosti), je likvidátor povinen zpeněžit veškerý majetek společnosti a z dosaženého výtěžku z prodeje majetku společnosti uhradit nejprve náklady likvidace, mzdové nároky zaměstnanců a poté pohledávky věřitelů podle pořadí jejich splatnosti. Samozřejmě platí, že pokud není možné uspokojit pohledávky stejného pořadí v plné výši, uhradí se poměrně. Likvidace pak uspokojením věřitelů z finančních prostředků získaných prodejem majetku končí.

Pokud by se likvidátorovi nepodařilo v přiměřené době majetek společnosti zpeněžit, nabídne ho věřitelům k úhradě dluhů společnosti (i v tomto případě podle pořadí splatnosti jejich pohledávek). Odmítne-li věřitel převzít majetek k úhradě dluhu, přechází tento majetek ke dni výmazu společnosti z obchodního rejstříku na stát. V tomto případě pak likvidace končí okamžikem, kdy věřitelé odmítnou převzít majetek k úhradě dluhů společnosti.

Likvidátor je povinen do 30 dnů po skončení likvidace podat návrh na výmaz společnosti z obchodního rejstříku. Rejstříkový soud může provést výmaz, pouze pokud bude předložen souhlas správce daně s výmazem obchodní společnosti z obchodního rejstříku.⁷¹

V praxi se poměrně často stává, že poté, co je likvidace skončena a společnost vymazána z obchodního rejstříku, objeví se nějaký majetek, který dané společnosti jednoznačně patřil a na který se v průběhu likvidace nepřišlo, zapomnělo, atp. Této problematice se věnuje ustanovení § 75b obchodního zákoníku, které hovoří o dvou situacích. Prvým případem je

⁷⁰ ŠVARC, Z. a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1. Str. 78.

⁷¹ ŠVARC, Z. a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1. Str. 79.

situace, kdy již byla likvidace skončena, avšak společnost doposud nebyla vymazána z obchodního rejstříku. Jestliže se po skončení likvidace zjistí dosud neznámý majetek nebo se objeví potřeba jiných nezbytných opatření souvisejících s likvidací, pak soud rozhodne o obnovení likvidace a jmenuje likvidátora. Druhý okruh případů je situace, kdy likvidace je skončena a společnost již vymazána z obchodního rejstříku. Pokud se po jejím zániku zjistí dosud neznámý majetek, pak soud rozhodne o zrušení zápisu o výmazu společnosti z obchodního rejstříku, o obnovení likvidace a jmenuje likvidátora.⁷²

1.6.3 Zrušení společnosti bez likvidace

Ke zrušení společnosti bez likvidace může dojít pouze na základě dobrovolného rozhodnutí společníků⁷³, a to tehdy, přechází-li obchodní jmění společnosti včetně práv a povinností z pracovněprávních vztahů na jejího právního nástupce, neboli dochází-li k tzv. přeměně společnosti.

Přeměna obchodních společností je přípustná i v případě, že společnost na základě rozhodnutí společníků nebo orgánu společnosti již vstoupila do likvidace. Likvidace v tomto případě končí dnem, kdy společníci nebo příslušný orgán společnosti přeměnu schválil. Na druhou stranu je také možné, aby společnost své rozhodnutí o přeměně zrušila, a to stejným způsobem jako přijala rozhodnutí o schválení přeměny. Podmínkou je však souhlas všech zúčastněných společností.

Přeměna obchodní společnosti se provádí dle předem schváleného projektu přeměny. Právní účinky přeměny společnosti nastávají dnem zápisu přeměny do obchodního rejstříku. Právní úprava přeměn obchodních společností není upravena v obchodním zákoníku, nýbrž v samostatném zákoně, kterým je zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, v platném znění.

Jednotlivé formy přeměn obchodních společností jsou následující:

- a) fúze,

⁷² DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. 3. vydání. Praha : ASPI, 2008. 454 s. ISBN 978-80-7357-344-7. Str. 377.

⁷³ Uplatňuje se tedy tzv. zásada dobrovolnosti.

- b) převod jmění na společníka,
- c) rozdělení a
- d) změna právní formy.

Při fúzi se společnosti buďto slučují, tj. jedna nebo více společností zaniká a jejich obchodní jmění přechází na nástupnickou společnost již existující, anebo splývají, tj. všechny zúčastněné společnosti zanikají a jejich jmění přechází na nástupnickou společnost, která je nově zakládána. Je přípustná pouze fúze společností o stejné právní formě, se zákonem stanovenými výjimkami. Těmi jsou v případě s.r.o. fúze s akciovou společností, přičemž nástupnická společnost může mít opět formu s.r.o. (pak se společníci a akcionáři zanikajících společností stávají společníky právního nástupce – s.r.o.) nebo akciové společnosti (pak se společníci a akcionáři stávají akcionáři právního nástupce – a.s.), přičemž dochází k výměně obchodních podílů nebo akcií za obchodní podíly či akcie nástupnické společnosti.⁷⁴

Rozdělení se může uskutečnit formou:

- a) rozdělení se vznikem nových společností,
- b) rozdělení sloučením,
- c) kombinací rozdělení se vznikem nových společností a rozdělení sloučením nebo
- d) rozdělení odštěpením, které může mít formu:
 - a. rozdělení odštěpením se vznikem jedné nebo více nových společností,
 - b. rozdělení odštěpením sloučením nebo
 - c. kombinací rozdělení odštěpením se vznikem jedné nebo více nových společností a rozdělení odštěpením sloučením.⁷⁵

Rozdělením rozdělovaná společnost zaniká⁷⁶. Jejím zániku předchází zrušení společnosti bez likvidace s tím, že její jmění přechází na jednu nebo více nástupnických společností a její společníci se také stávají společníky jedné nebo více nástupnických společností. Rozdělením odštěpením se však rozdělovaná společnost neruší ani nezaniká, pouze vyčleněná část jejího jmění přechází na existující nebo vznikající jednu nebo více nástupnických společností

⁷⁴ ŠEVČÍK, D. *Společnost s ručením omezeným: vzory podání a listin, právní úprava po novele*. Praha : PROSPEKTRUM, 2001. 288 s. ISBN 80-7175-099-9. Str. 230.

⁷⁵ ŠVARC, Z. a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1. Str. 81-82.

⁷⁶ Nestanoví-li zákon jinak.

(analogická situace i se společníky). Pro rozdělení společnosti s ručením omezeným nebo i akciové společnosti je důležité jedno omezení, a sice že nástupnické společnosti mohou mít právní formu:

- a) pouze s.r.o.,
- b) pouze a.s.,
- c) jedna nebo více nástupnických společností může mít právní formu s.r.o. a jedna nebo více nástupnických společností může mít právní formu a.s.

Převodem jmění na společníka zaniká celá společnost, tudíž i obchodní podíly společníků. Jmění společnosti přechází na jednoho ze společníků (či společníka jediného). Způsobilým nástupcem je pro takový postup u s.r.o. pouze osoba, která má ke dni převodu statut podnikatele a které náleží obchodní podíl představující minimálně 90% hodnoty vlastního kapitálu společnosti.

Poslední možností přeměny obchodních společností je změna právní formy, která vychází z kontinuity právnické osoby. Změnou právní formy nedochází k zániku společnosti ani nepřechází její jmění na právního nástupce. Jedná se pouze o jakousi změnu vnitřních (právních) poměrů společnosti a právního postavení jejích společníků. Platí, že obchodní společnost může změnit svou právní formu na jinou formu obchodní společnosti nebo na družstvo. O změně právní formy rozhoduje u společností kapitálových (tedy u s.r.o. či a.s.) valná hromada⁷⁷.

1.6.4 Zánik společnosti

Zánik společnosti nastává dnem jejího výmazu z obchodního rejstříku⁷⁸. Tímto dnem také zaniká její právní osobnost. Povinnost podat návrh na výmaz společnosti, která je v likvidaci, z obchodního rejstříku má samotná společnost, jejím jménem však v tomto případě jedná likvidátor. Zánikem společnosti ovšem nezaniká ručení společníků. Společníci totiž ručí za závazky společnosti stejně jako za jejího trvání. Pokud dojde ke zrušení společnosti

⁷⁷ U osobních obchodních společností rozhodují o změně právní formy všichni společníci.

⁷⁸ viz ustanovení § 68 odst. 1 obchodního zákoníku

s likvidací, ručí společníci za závazky společnosti do výše svého podílu na likvidačním zůstatku, nejméně ovšem v rozsahu, v němž ručili za trvání společnosti.

1.6.5 Zvláštní důvody pro zrušení společnosti s ručením omezeným

Kromě obecných případů zrušení obchodních společností, které platí pro všechny právní formy, upravuje obchodní zákoník zvláštní případ zrušení společnosti s ručením omezeným. Jedná se o následující situaci (ustanovení § 119 obchodního zákoníku): „Spojí-li se všechny obchodní podíly v rukou jednoho společníka, je společník povinen nejpozději do tří měsíců od spojení obchodních podílů splatit zcela všechny peněžité vklady nebo převést část obchodního podílu na jinou osobu. Poruší-li společník tuto povinnost, soud společnost i bez návrhu zruší a nařídí její likvidaci.“

Dalším zvláštním případem zrušení společnosti s ručením omezeným je situace, kdy na společnost přejde obchodní podíl (obchodní podíl se stane volným) a společnost s ním nenaloží způsobem a do doby stanovené zákonem⁷⁹.

Společníci s.r.o. si však mohou ve společenské smlouvě či zakladatelské listině dohodnout další specifické způsoby zrušení společnosti, pro které neexistují žádná omezení.

2. Postavení společníků s.r.o.

2.1 Úvod do kapitoly

Tato kapitola je věnována pouze společníkům společnosti s ručením omezeným. Čtenář zde nalezne nejen vysvětlení takových pojmů jako např. společník s.r.o. a obchodní podíl, ale především práva a povinnosti společníků této právní formy spolu se vznikem a zánikem jejich účasti na společnosti. Jak již bylo uvedeno u předchozí kapitoly, stejná struktura bude dodržena i u akciové společnosti, což vytvoří prostor pro srovnání obou právních forem

⁷⁹ viz ustanovení § 113 odst. 6 obchodního zákoníku

podnikání jak z hlediska obecného, tak především z hlediska postavení společníků těchto obchodních společností.

2.2 Obecně o společnících s.r.o.

Společnost s ručením omezeným je soukromoprávní korporací, tedy sdružením osob; výjimku představují sice jednočlenné společnosti, avšak to nic nemění na podstatě věci. Nemůže totiž existovat společnost, v níž by nebyl ani jediný společník.⁸⁰

Společníky společnosti s ručením omezeným mohou být jak fyzické, tak právnické osoby. Ne však všechny tyto osoby, je třeba brát v potaz zákonem stanovená omezení a vyloučení účasti osob na společnosti.⁸¹

Co se týče evidence společníků, je dvojí. Hlavní evidencí je obchodní rejstřík, do něhož se zapisují nejen společníci, ale i každá změna v osobě společníka. Druhou předepsanou evidencí je vedení seznamu společníků společnosti (ustanovení § 118 obchodního zákoníku), do něhož je obdobně společnost povinna zapsat každou změnu v osobě společníka, je-li prokázána.

2.3 Vznik účasti na společnosti

Obchodní zákoník popisuje několik způsobů vzniku účasti společníka na společnosti. Ty lze rozdělit do dvou okruhů: originární (resp. původní) vznik účasti na společnosti a derivativní (resp. odvozený) vznik účasti na společnosti. Mezi společníky a společností pak následně vzniká určitý vztah, který bývá označován jako účast (členství) v korporaci nebo jako společnický poměr.

Za originární, tedy původní vznik účasti se považuje takový případ, kdy účast společníka vzniká nově, tzn., kdy nepřechází v důsledku převodu či přechodu z právního předchůdce.

⁸⁰ DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. 3. vydání. Praha : ASPI, 2008. 454 s. ISBN 978-80-7357-344-7. Str. 81.

⁸¹ Tato problematika byla dopodrobna rozebrána v kapitole 1.4.2.1 „Zakladatelé společnosti s ručením omezeným“ a nebude již proto znovu uváděna.

Jinak řečeno, společník, jehož účast vznikla originárně, nemá žádného právního předchůdce.⁸² Je to tedy situace, kdy společník nabude svého členství při vzniku společnosti a dále při zvyšování základního kapitálu novými vklady.

Druhým okruhem je derivativní vznik účasti na společnosti. Sem je řazeno nabytí účasti při převodu nebo přechodu obchodního podílu, tedy situace, kdy tento nový společník má svého právního předchůdce, a proto je vznik jeho účasti na společnosti označován jako odvozený.

2.4 Obchodní podíl

Obchodní podíl je jedním z nejvýznamnějších pojmů právní úpravy společnosti s ručením omezeným. Jedná se o institut, který s.r.o. odlišuje od jiných právních forem obchodních společností.⁸³ Právní úprava obchodního podílu je dvojí – jednak obecná (pro všechny formy obchodních společností; v této části zákona se užívá terminologie „podíl“) v ustanovení § 61 obchodního zákoníku, a jednak speciální (pouze pro s.r.o.; užívanou terminologií je právě „obchodní podíl“) v ustanovení § 114 obchodního zákoníku. Podíl je v obou ustanoveních shodně definován jako účast společníka na společnosti a z této účasti plynoucí práva a povinnosti. Jedná se tedy o druh majetkové hodnoty (konkrétně tzv. jiná penězi ocenitelná hodnota). Výše obchodního podílu každého společníka se určuje jako poměr společníkova vkladu ku základnímu kapitálu společnosti⁸⁴. Takto zjištěná výše obchodního podílu se zapisuje do obchodního rejstříku.

Každému společníkovi může ve společnosti náležet pouze jeden obchodní podíl, avšak platí, že jeden obchodní podíl může být rozdělen mezi více osob, pak se jedná o tzv. společný obchodní podíl. Velmi zajímavá je v tomto ohledu úvaha Tomáše Dvořáka, který ve své publikaci *Společnost s ručením omezeným* (3. vydání, Praha : ASPI, 2008, str. 101) uvádí, že tato úprava naprosto neguje předpis, podle kterého může mít společnost s ručením omezeným nejvíce 50 společníků. Je totiž teoreticky možné, že ve společnosti bude 50 obchodních podílů

⁸² DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. 3. vydání. Praha : ASPI, 2008. 454 s. ISBN 978-80-7357-344-7. Str. 82.

⁸³ Na tom nic nemění ani fakt, že právní úprava obchodního podílu s.r.o. je do značné míry sjednocena s právní úpravou podílů v jiných společnostech (viz dále).

⁸⁴ Nestanoví-li zakladatelský dokument jinak.

a každý z nich bude přináležet 5ti osobám; v té chvíli má společnost fakticky 5 x 50 společníků, tedy celkem 250 společníků.

Obchodní podíl bývá často zaměňován s pojmem „vklad“. Tyto pojmy se vzájemně významným způsobem doplňují a ovlivňují a nelze je od sebe oddělit, nicméně není možné je považovat za totéž. Obchodní podíl se vkladu nikdy nerovná. Podíl je však svojí podstatou vázán na vklad.⁸⁵

Obchodní podíl tedy představuje konkrétní práva a povinnosti společníka, resp. jejich souhrn. Tato práva působí vůči každému, jsou to práva tzv. absolutní. To, že má někdo ve svém majetku obchodní podíl, musí být každým respektováno, nejen tedy samotnou společností, ale i ostatními společníky nebo i třetími osobami. V neposlední řadě musí tuto skutečnost respektovat i samotný majitel podílu a odpovídajícím způsobem se pak chovat, neboť z dané skutečnosti neplynou jen práva, ale, jak uvedeno výše, i povinnosti.

2.5 Práva a povinnosti společníků

Práva a povinnosti společníků (v obecné rovině) nemohou být v praxi oddělována, ani není umožněna diferenciací mezi jednotlivými právy a jednotlivými povinnostmi. Přesto však k takovému dělení dochází, ale vždy jen z důvodů vědeckých, pedagogických i praktických, neboť je pak následně možné jednotlivá práva a povinnosti lépe vyjádřit, a to nejen např. v právních předpisech.

Jsou-li společníkovi zákonem uloženy nějaké povinnosti, je vždy bezvýjimečně povinen je splnit. Není možné, aby si sám zvolil, že některé dodržovat bude a jiné ne; v tomto ohledu právo volby rozhodně nemá, v takovéto oblasti je vždy právní úprava úpravou kogentní. Tím však není dotčeno právo společníků upravit si ve společenské smlouvě vzájemný okruh práv a povinností způsobem odchylným od obecné úpravy. Jestliže společníci využijí příslušných zákonných ustanovení, neznamená to, že by došlo k jejich zproštění od určitých povinností; zákon pouze připouští odchylným způsobem modifikovat obsah jednotlivých práv a

⁸⁵ DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. 3. vydání. Praha : ASPI, 2008. 454 s. ISBN 978-80-7357-344-7. Str. 85.

povinností.⁸⁶ Zároveň není možné učinit ujednání v tom smyslu, že konkrétní společník bude mít pouze práva a jiný pouze povinnosti. Takovéto ujednání by bylo pro zjevný rozpor se zákonem neplatné. Samozřejmě ale není v rozporu se zákonem, když se společník rozhodne, že nebude vykonávat určitá svá práva – to je bezesporu přípustné, ovšem nikdy se tak nesmí stát na úkor práv jiných osob.

Konkrétní práva společníků společnosti s ručením omezeným jsou pak v různých publikacích členěna různě. Osobně se přikláním k členění následujícímu, dle kterého se tato dělí do třech základních okruhů. Prvním okruhem jsou základní neboli hlavní práva, dále jsou to práva doplňková (tzv. vedlejší) a konečně práva minoritních (tj. menšinových) společníků. Základními právy se rozumí právo hlasovací a kontrolní, právo na podíl na zisku a právo na vypořádání při zániku účasti společníka na společnosti nebo při zániku společnosti samé. Doplňkových práv je celá řada, např. právo na dispozice s obchodním podílem, právo podat k soudu návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, právo žalovat jménem společnosti o náhradu škody dle ustanovení § 131a obchodního zákoníku aj. Zvláštní okruh pak představují práva menšinových společníků.⁸⁷ Kromě výše uvedeného členění se též v praxi používá dělení práv na práva majetkové povahy (např. právo na dividendu) a na práva nemajetkové povahy, tzv. společenstevní (např. právo účasti na zasedání valné hromady).

Právo hlasovací a kontrolní bývá někdy označováno i jako „právo podílet se na správě společnosti“. Je totiž vždy potřeba zajistit, aby společníci měli možnost podílet se na správě záležitostí společnosti, a to ne jako manažeři, ale právě jako společníci, jakožto členové určité korporace. K realizaci takového práva slouží valná hromada. Společníci zde kolektivně toto právo uplatňují, způsobem a v rozsahu stanoveném zákonem nebo společenskou smlouvou⁸⁸. Zejména s právem kontrolním pak do velké míry souvisí i právo na informace, resp. právo na přístup k nim. V zákoně se objevuje formulace, že: „Společníci mají právo požadovat od jednatele informace o záležitostech společnosti a nahlížet do dokladů společnosti a kontrolovat tam obsažené údaje nebo k tomu zmocnit auditora nebo daňového poradce.“

⁸⁶ DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. 3. vydání. Praha : ASPI, 2008. 454 s. ISBN 978-80-7357-344-7. Str. 157.

⁸⁷ DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. 3. vydání. Praha : ASPI, 2008. 454 s. ISBN 978-80-7357-344-7. Str. 158.

⁸⁸ Nutno dodat, že rozsah a způsob vykonávání tohoto práva mohou určit i stanovy společnosti.

Každý ze společníků společnosti s ručením omezeným má také právo podílet se na zisku společnosti. Případná ustanovení zakladatelského dokumentu, která by některého ze společníků tohoto práva zbavovala, by byla ve zjevném rozporu se zákonem a s dobrými mravy, a tudíž by byla neplatná (viz ustanovení § 39 občanského zákoníku⁸⁹). Právo společníka na podíl na zisku není absolutní, je podmíněno splněním určitých zákonem přesně stanovených podmínek⁹⁰. Jsou-li všechny zákonem stanovené podmínky splněny, lze přistoupit k vlastnímu rozdělení zisku, pokud samozřejmě společnost vůbec nějakého zisku dosáhla, neboť nelze rozdělovat podíly na zisku za situace, kdy je společnost ve ztrátě⁹¹. To ovšem neznamená, že společnost zisk rozdělovat musí, ba naopak, pokud se společnost chystá k např. značně rozsáhlé investici anebo je zatížena dluhy, bude jistě racionálním rozhodnutím zisk nerozdělovat. V souvislosti s právem na podíl na zisku dále platí, že žádný společník nesmí být zvýhodněn na úkor společníků jiných nebo samotné společnosti. Veškeré smlouvy, které by byly uzavřeny v rozporu s tímto zákazem, by logicky byly neplatné⁹².

Posledním hlavním právem společníků s.r.o. je právo na vypořádací podíl. Toto právo vzniká, ukončuje-li společník svoji účast ve společnosti za jejího trvání, např. dochází-li k přechodu obchodního podílu. Vypořádací podíl lze definovat jako majetkovou hodnotu představující podíl na majetku společnosti, na nějž má osoba, jejíž účast na společnosti zanikla, právo.⁹³

Co se týče právní úpravy práv menšinových společníků, je dosti omezená. Podle ustanovení § 129 odst. 2 obchodního zákoníku mohou např. společníci nebo společník, jejichž vklady dosahují 10% základního kapitálu společnosti, požádat o svolání mimořádné valné hromady. Nebylo-li jim do 1 měsíce ode dne doručení žádosti vyhověno, mohou tito společníci nebo společník svolat valnou hromadou sami. To by jim ale teoreticky nemuselo být moc platné, neboť ostatní společníci by se museli dostavit, resp. dostavit alespoň v takovém počtu, aby byla valná hromada usnášeníschopná. Práva minority mohou být dále rozšířena zakladatelským dokumentem.

⁸⁹ Ustanovení § 39 občanského zákoníku: „Neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přiči dobrým mravům.“

⁹⁰ viz ustanovení § 123 odst. 1 a 2 obchodního zákoníku

⁹¹ Zda došlo k dosažení zisku, se zjistí na základě účetní závěrky.

⁹² Výjimky z tohoto zákazu stanoví předpisy koncernového práva.

⁹³ DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. 3. vydání. Praha : ASPI, 2008. 454 s. ISBN 978-80-7357-344-7. Str. 167.

Výše uvedený výčet práv společníků společnosti s ručením omezeným však zcela jistě není úplný. Daniel Ševčík např. ve své publikaci *Společnost s ručením omezeným: vzory podání a listin, právní úprava po novele* (Praha : PROSPEKTRUM, 2001) uvádí práva následující⁹⁴:

- právo na podíl na zisku,
- právo na vypořádací podíl,
- právo na podíl na likvidačním zůstatku,
- právo disponovat s obchodním podílem či jej zatížit,
- právo převzít závazek k novému vkladu při zvyšování základního kapitálu peněžitými vklady,
- právo na poskytnutí dobrovolného příplatku nad hodnotu vkladu,
- právo na vyrovnání a odškodnění mimo stojících společníků,
- práva související s přeměnami společnosti,
- právo podílet se na řízení a kontrole společnosti,
- právo požadovat na jednatelích informace,
- právo nahlížet do dokladů společnosti a právo kontrolovat údaje v těchto dokladech obsažené,
- právo figurovat v seznamu společníků,
- právo na zaslání soupisu jmění likvidátorem společnosti,
- právo na zaslání listin týkajících se rozdělení společnosti a
- práva menšinových společníků (tedy právo požádat o svolání valné hromady, či dokonce právo sami valnou hromadu svolat dle ustanovení § 129 odst. 2 obchodního zákoníku).⁹⁵

Povinnosti společníků s.r.o. se obdobně jako jejich práva člení do dvou základních okruhů, a to na povinnosti základní (tzv. hlavní) a povinnosti doplňkové (neboli vedlejší). Mezi základní povinnosti se řadí povinnost loajality, povinnost vkladová, povinnost ručení za dluhy společnosti (tzv. ručební povinnost) a konečně i povinnost podrobit se usnesením valné hromady, která byla přijata, a to i kdyby s nimi daný společník nesouhlasil. Z doplňkových povinností lze zmínit povinnost příplatkovou, povinnost oznámení všech relevantních změn

⁹⁴ Ani tento výčet práv však nelze považovat za výčet úplný.

⁹⁵ Volně zpracováno z publikace: ŠEVČÍK, D. *Společnost s ručením omezeným: vzory podání a listin, právní úprava po novele*. Praha : PROSPEKTRUM, 2001. 288 s. ISBN 80-7175-099-9. Str. 180-183.

společnosti pro účely vedení seznamu společníků a podávání návrhu na změnu zápisu do obchodního rejstříku aj.

Pravděpodobně vůbec nejzákladnější povinností společníka ve vztahu ke společnosti je tak povinnost loajality; všechny ostatní zákonné povinnosti společníka jsou s ní tak či onak spojeny nebo z ní vyplývají.⁹⁶ Tato povinnost je postavena na principu, že účast společníka na společnosti je dobrovolná, sám a dobrovolně se rozhodne, zda se společníkem stane či nikoliv. Pak je ovšem povinen jednat tak, aby byl dosahován účel existence společnosti stanovený právními předpisy a společenskou smlouvou, resp. je povinen zdržet se všeho, co by dosažení tohoto cíle znemožňovalo nebo ohrožovalo. Mezi dílčí povinnosti související s povinností loajality je tak možné řadit: povinnost dodržovat společenskou smlouvu, povinnost nezneužívat většiny nebo menšiny hlasů ve společnosti, povinnost jednat v souladu s dobrými mravy a zásadami poctivého obchodního styku a třeba i povinnost nezneužívat postavení ovládající osoby.

Další povinností společníků spol. s r.o. je vkladová a uhrazovací povinnost. Minimální výše majetkové účasti společníka na společnosti je 20 000,- Kč. Není však dostačující, když se společník ke svému vkladu zaváže, zákon požaduje, aby byl jeho vklad splacen, a to ve lhůtě stanovené zakladatelským dokumentem, nejpozději však do 5ti let od vzniku účasti společníka na společnosti. Nesplatí-li společník svůj vklad ve stanovené lhůtě, následují sankce v podobě úroku z prodlení⁹⁷ nebo dokonce vyloučení společníka ze společnosti.

Společníkovi společnosti s ručením omezeným náleží také povinnost příplatková. Tou se rozumí povinnost společníka připlatit nad výši svého vkladu, mimo základní kapitál společnosti. Tato povinnost je podmíněna jejím zakotvením v zakladatelském dokumentu, je realizovatelná pouze v penězích a o jejím použití musí rozhodnout valná hromada. Výše příplatkové povinnosti je omezena zákonem; maximální hranicí je polovina základního kapitálu (rozhodující je ta výše základního kapitálu, která byla zapsána v obchodním rejstříku v době, kdy valná hromada o realizaci příplatkové povinnosti rozhodla).

⁹⁶ DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. 3. vydání. Praha : ASPI, 2008. 454 s. ISBN 978-80-7357-344-7. Str. 171.

⁹⁷ A to ve výši stanovené zakladatelským dokumentem. Neupravuje-li tento dokument výši úroků z prodlení, je jejich výše stanovena (dle ustanovení o úvěrové smlouvě) na 20% z dlužné částky za rok.

Čtvrtou významnou povinností společníků s.r.o., která však vyplývá z její základní charakteristiky, je ručební povinnost. Ručení společníků v rámci této právní formy podnikání je, jak již bylo vícekrát zmíněno v jiných kapitolách této práce, vždy omezené a rozsah ručení je dán kogentní zákonnou úpravou. Společníci tedy ručí za závazky společnosti, dokud nebylo zapsáno splacení všech vkladů do obchodního rejstříku. Jedná se tedy o tzv. solidární a omezené ručení, kdy rozsah ručení je dán výší nesplaceného základního kapitálu, přičemž rozhodující je stav zapsaný do obchodního rejstříku.

Konečně poslední povinností, kterou bych ráda uvedla, je povinnost dodržovat zákaz konkurence (ustanovení § 136 odst. 3 obchodního zákoníku). Oproti jednatelům však může společenská smlouva zákaz konkurence pro společníky spol. s.r.o. nejen rozšířit nad rámec uvedený v ustanovení § 136 odst. 1 obchodního zákoníku, může však také jeho rozsah zúžit; zákon tu nestanoví nic, záleží výlučně na dohodě společníků. Mlčí-li společenská smlouva o zákazu konkurence, pak pro společníky žádný neplatí.⁹⁸ Je-li zákaz konkurence rozšířen i na společníky, pak jeho porušení může být důvodem pro vyloučení společníka ze společnosti dle ustanovení § 149 obchodního zákoníku.

2.6 Vklady společníků společnosti s ručením omezeným a související otázky

Jednou ze základních povinností společníků s.r.o. je tedy vkladová povinnost, což je také jeden z typických znaků společnosti s ručením omezeným jakožto kapitálové společnosti.

Z hlediska podoby vkladu se rozlišuje mezi vklady peněžitými a nepeněžitými. V případě peněžitého vkladu společníka se jeho výše určí nominální hodnotou vložených peněz, je-li peněžitý vklad plněn cizí měnou, tak jejím vyjádřením v české měně přepočtem podle aktuálního platného měnového kurzu. Nepeněžitý vklad definuje ustanovení § 59 odst. 1 obchodního zákoníku jako jiné peníze ocenitelné hodnoty, které se určitá osoba zavazuje vložit do společnosti za účelem nabytí nebo zvýšení účasti ve společnosti. Konkrétně může nepeněžitý vklad představovat jen ten majetek, jehož hospodářská hodnota je zjiitelná a který může společnost využít ve vztahu ke svému předmětu podnikání. Třetí podmínkou pro nepeněžitý vklad společníka je, že tato majetková hodnota musí být samostatně převoditelná.

⁹⁸ DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. 3. vydání. Praha : ASPI, 2008. 454 s. ISBN 978-80-7357-344-7. Str. 182.

Všechny tyto podmínky pak musí být splněny kumulativně. Předmětem nepeněžitého vkladu nemůže být závazek provedení práce nebo poskytnutí služby. Současná podnikatelská praxe přináší potřebu nepeněžitých vkladů do obchodních společností nejen v „klasické“ formě movitých a nemovitých věcí, nýbrž i formou průmyslových práv (patenty, ochranné známky), know-how, receptur, věcných břemen, ale také podniků a jejich částí, pohledávek apod. Takové majetkové hodnoty (či hromadná věc, jakou je podnik) jsou rovněž nepeněžitými vklady.⁹⁹

Peněžitě vklady do základního kapitálu společnosti musejí být splaceny ještě před podáním návrhu na zápis společnosti s ručením omezeným do obchodního rejstříku (tedy před vznikem společnosti) alespoň ze 30% na každém peněžitém vkladu. Nepeněžitě vklady musí být celé splaceny před zápisem výše základního kapitálu do obchodního rejstříku. Další podmínkou, kterou vyžaduje zákon, je, že celková výše splacených peněžitých vkladů spolu s hodnotou splacených nepeněžitých vkladů musí činit nejméně 100 000,- Kč.

Nepeněžitě vklady společnosti s ručením omezeným je vždy třeba ocenit. Hodnota nepeněžitého vkladu se stanoví podle znaleckého posudku vyhotoveného znalcem nezávislým na společnosti, kterého pro tyto účely jmenuje soud (ustanovení § 59 odst. 3 obchodního zákoníku), přičemž návrh na jmenování znalce nebo znalců podává zakladatel s.r.o., budoucí zakladatel nebo společnost. O osobě uvedené v tomto návrhu musí soud rozhodnout do 15ti dnů od doručení návrhu. Zjištěná hodnota nepeněžitého vkladu musí být uvedena ve společenské smlouvě nebo zakladatelské listině, nestanoví-li obchodní zákoník jinak.

Je tedy patrné, že určité části vkladu se splácejí ještě před vznikem společnosti. V tomto případě je ale důležité si uvědomit, že společnost jako taková právně ještě neexistuje. Proto zákon hovoří o osobě, do jejíž rukou se vklady před vznikem společnosti splácejí, o tzv. správci vkladů. Správcem vkladů je zakladatel pověřený tím ve společenské smlouvě nebo zakladatelské listině. Podle ustanovení § 60 odst. 1 obchodního zákoníku může být výjimečně správou peněžitého vkladu pověřena též banka, i když není zakladatelem.

Zákon dále stanoví, jak konkrétně se peněžitě a nepeněžitě vklady splácejí. Peněžitě vklady je možné splácet pouze na účet u peněžního ústavu, který na firmu založené společnosti otevře

⁹⁹ ŠEVČÍK, D. *Společnost s ručením omezeným: vzory podání a listin, právní úprava po novele*. Praha : PROSPEKTRUM, 2001. 288 s. ISBN 80-7175-099-9. Str. 65.

správce vkladů. Protože společnost ještě neexistuje, není možné s prostředky na účtu disponovat. Banka je uvolní pouze ve dvou výjimečných případech, a sice (1) na úhradu zřizovacích výdajů, kterým je např. soudní poplatek za zápis společnosti do obchodního rejstříku, nebo (2) v případě, že společnost nakonec nevznikne, tedy když soud návrh na zápis společnosti do obchodního rejstříku odmítne. V těchto výše popsanych případech banka vrátí peněžní prostředky správci vkladů, který je neprodleně vyplatí společníkům. U nepeněžitých vkladů a jejich splacení bude dále záležet na tom, čím konkrétně jsou tvořeny – zda se jedná o věci movité či nemovité. U věcí movitých představujících vklad do společnosti, dojde ke splacení vkladu jejich předáním správci vkladů, pokud společenská smlouva nebo zakladatelská listina nestanoví něco jiného.¹⁰⁰ U nemovitostí představujících vklad do společnosti je zapotřebí písemného prohlášení vkladatele, že vkládá nemovitost do základního kapitálu společnosti. Podpis vkladatele na tomto prohlášení musí být úředně ověřen. Spolu s tímto prohlášením je pak třeba „předat“ správci vkladů příslušnou nemovitost. Jak již bylo uvedeno, toto se musí stát před zápisem výše základního kapitálu (tedy společnosti samé) do obchodního rejstříku. Splněním obou těchto podmínek je nepeněžitý vklad, jehož předmětem je nemovitá věc, splacen. Od 1. 1. 2001 se u nepeněžitých vkladů (pokud jsou jimi věci movité či nemovité) vyžaduje sepsání smlouvy o vkladu. Tato smlouva se řídí ustanovením § 261 odst. 2 písm. g) obchodního zákoníku a týká se majetkových hodnot, které mohou představovat kupříkladu práva průmyslová, know-how, receptury, pohledávky nebo právo odpovídající věcnému břemeni a (podle ustanovení § 60 odst. 2 obchodního zákoníku) i podnik nebo jeho část. V těchto případech je pak vklad splacen uzavřením smlouvy.

Správce vkladů je následně povinen (ve vztahu k rejstříkovému soudu) prokázat, že příslušné části vkladu byly v zákonem stanoveném rozsahu splaceny. Toto prokazuje písemným prohlášením, přičemž za obsah tohoto prohlášení správce vkladů osobně ručí.

Jakmile společnost vznikne, je správce vkladů povinen neprodleně předat této společnosti veškeré splacené vklady; výjimku tvoří peněžitě vklady, které zůstanou na účtu u peněžního ústavu, avšak již ne na účtu na firmu založené, nýbrž na firmu existující společnosti, což má za následek to, že společnost může s penězi na účtu volně disponovat. Správce předává vklady spolu s plody a užitky. Vklady se následně stávají majetkem společnosti, dnem jejího vzniku vzniká i vlastnické právo této společnosti k předaným vkladům. Avšak u některých

¹⁰⁰ ŠEVČÍK, D. *Společnost s ručením omezeným: vzory podání a listin, právní úprava po novele*. Praha : PROSPEKTRUM, 2001. 288 s. ISBN 80-7175-099-9. Str. 66.

vkladů vzniká vlastnické právo až účinností zápisu do příslušného veřejného rejstříku. Návrh na zápis může podat společnost až po svém vzniku.¹⁰¹ Příkladem této výjimečné situace může být třeba vklad nemovitosti. Zde společnost nabývá vlastnické právo až zápisem do katastru nemovitostí. Dále se může jednat např. o zaknihované cenné papíry – i zde společnost nabývá vlastnické právo až v okamžiku zápisu do příslušné evidence.

Jestliže společenská smlouva připouští nesplacení všech vkladů před vznikem společnosti, společník je nesplacenou část peněžitého vkladu povinen splatit ve lhůtě stanovené společenskou smlouvou, nejdéle však ve lhůtě 5ti let od vzniku účasti společníka na společnosti. Této povinnosti společník nemůže být zproštěn, ledaže mu společnost tento dluh prominula při snížení základního kapitálu.¹⁰²

Specifická je situace, kdy společnost s ručením omezeným zakládá jediný zakladatel. V takovém případě musí splatit základní kapitál před zápisem společnosti do obchodního rejstříku.¹⁰³

2.7 Dispozice s obchodním podílem

Za trvání společnosti nemůže společník disponovat svým vkladem, disponuje pouze svým obchodním podílem. Vklad se totiž stává majetkem společnosti a platí, že společník nemůže disponovat cizím majetkem. Obchodní zákoník tak rozlišuje převod a přechod obchodního podílu a může dojít i k zastavení obchodního podílu.

Právní úprava převodu obchodního podílu je upravena v ustanovení § 115 obchodního zákoníku. V rámci převodu obchodního podílu se rozlišují dvě situace. Za prvé může dojít k převodu obchodního podílu na jiného společníka dané společnosti s ručením omezeným a za druhé pak i převodu obchodního podílu na třetí osobu, tj. na nespolečníka. K převodu na

¹⁰¹ DVORÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. 3. vydání. Praha : ASPI, 2008. 454 s. ISBN 978-80-7357-344-7. Str. 337.

¹⁰² DVORÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. 3. vydání. Praha : ASPI, 2008. 454 s. ISBN 978-80-7357-344-7. Str. 334.

¹⁰³ ŠEVČÍK, D. *Společnost s ručením omezeným: vzory podání a listin, právní úprava po novele*. Praha : PROSPEKTRUM, 2001. 288 s. ISBN 80-7175-099-9. Str. 69.

jiného společníka společnosti může dojít v případě, že tento převod byl odsouhlasen valnou hromadou, avšak společenská smlouva může stanovit úpravu jinou. Na třetí osobu lze pak obchodní podíl převést pouze tehdy, připouští-li to společenská smlouva. Společenská smlouva může podmínit převod obchodního podílu na jinou osobu i souhlasem valné hromady. Má-li však společnost jediného společníka (tedy u jednoosobní společnosti), je obchodní podíl vždy na třetí osoby převoditelný. Převod se uskutečňuje na základě smlouvy o převodu obchodního podílu, která musí mít dle ustanovení § 115 odst. 3 obchodního zákoníku písemnou formu a nabyvatel, který není společníkem, v ní musí prohlásit, že přistupuje ke společenské smlouvě dané s.r.o., popřípadě ke stanovám společnosti. Podpisy na této smlouvě musí být úředně ověřeny. Účinky převodu obchodního podílu nastávají vůči společnosti dnem doručení účinné smlouvy o převodu, vůči třetím osobám pak dnem zveřejnění zápisu v obchodním rejstříku. Mezi převodcem a nabyvatelem obchodního podílu nastávají účinky převodu dnem uvedeným ve smlouvě nebo dnem podpisu smlouvy, pokud se však k převodu vyžaduje souhlas valné hromady, nemůže účinek nastat dříve, nežli byl tento souhlas dán.

K přechodu obchodního podílu může také dojít na základě dvou situací, a sice zánikem společníka právnické osoby nebo smrtí společníka fyzické osoby. Právní úpravu představuje ustanovení § 116 obchodního zákoníku. Zánikem právnické osoby, která je společníkem, přechází obchodní podíl na jejího právního nástupce. Společenská smlouva může přechod obchodního podílu na právního nástupce vyloučit.¹⁰⁴ Dojde-li ke smrti společníka fyzické osoby, ustanovení § 116 odst. 2 obchodního zákoníku stanoví, že obchodní podíl se dědí. Společenská smlouva však může dědění obchodního podílu vyloučit, nejde-li o společnost s jediným společníkem, neboť platí, že u jednoosobních společností je obchodní podíl vždy děditelný. Zemře-li společník, je oprávněn vykonávat práva spojená s obchodním podílem dědic. Je-li dědiců více, musí se dohodnout, kdo z nich bude práva vykonávat nebo musí určit společného zmocněnce¹⁰⁵. Dědic se může domáhat zrušení své účasti ve společnosti soudem, nelze-li na něm spravedlivě požadovat, aby byl společníkem, a to ve lhůtě 3 měsíců od právní moci rozhodnutí soudu o dědictví, jinak toto právo zaniká.¹⁰⁶ Dědic, který se domáhá zrušení své účasti na společnosti soudem, se nemusí osobně podílet na činnostech společnosti, a to ani v případě, kdy společenská smlouva takovou povinnost stanoví. Účast dědice na společnosti

¹⁰⁴ ustanovení § 116 odst. 1 obchodního zákoníku

¹⁰⁵ Pokud by se dědicové nedohodli, na návrh společnosti určí osobu oprávněnou vykonávat práva spojená s obchodním podílem soud (do doby skončení řízení o dědictví).

¹⁰⁶ ustanovení § 116 odst. 2 obchodního zákoníku

však nelze zrušit, je-li tento jediným společníkem. Pokud obchodní podíl nepřejde na dědice nebo na právního nástupce, stává se tzv. volným a následně se postupuje dle ustanovení § 113 odst. 5 a 6 obchodního zákoníku.

Při převodu nebo přechodu obchodního podílu na dědice nebo právního nástupce společníka může dojít k rozdělení tohoto podílu. K tomu je však, jak praví ustanovení § 117 obchodního zákoníku, zapotřebí souhlas valné hromady. Společenská smlouva i zde může rozdělení obchodního podílu vyloučit. Pokud by při rozdělení obchodního podílu vznikl samostatný obchodní podíl, musí být zachována výše vkladu uvedená v ustanovení § 109 odst. 1 obchodního zákoníku, tedy alespoň 20 000,- Kč.

Spojí-li se (při převodu nebo přechodu obchodního podílu) obchodní podíly v rukou jediného společníka, je společník povinen nejpozději do tří měsíců od spojení obchodních podílů splatit zcela všechny peněžité vklady nebo převést část obchodního podílu na jinou osobu. Poruší-li společník tuto povinnost, soud společnost i bez návrhu zruší a nařídí její likvidaci.¹⁰⁷

Zastavení obchodního podílu je upraveno v ustanovení § 117a obchodního zákoníku. K zastavení obchodního podílu společnosti s ručením omezeným dochází na základě zástavní smlouvy, která musí být písemná s legalizovanými podpisy. Platí, že k zastavení obchodního podílu je nutný souhlas valné hromady v případě, že i k převodu obchodního podílu je tento souhlas vyžadován. Zástavní právo vzniká zápisem do obchodního rejstříku (návrh na zápis podává zástavce nebo zástavní věřitel). U obchodních podílů nelze zřídit podzástavní právo. Co se týče realizace zástavního práva na obchodní podíl, zastavený podíl je možné prodat v obchodní veřejné soutěži nebo ve veřejné dražbě, a to i bez souhlasu valné hromady. Pokud by se zastavený obchodní podíl prodat nepodařilo, je zástavní věřitel oprávněn vykonávat práva spojená s obchodním podílem nebo může dojít k dohodě zástavního věřitele a zástavce, že přijme jeho obchodní podíl na úhradu dluhu smlouvou dle ustanovení § 115 obchodního zákoníku, tedy smlouvou o převodu obchodního podílu.

¹⁰⁷ ustanovení § 119 obchodního zákoníku

2.8 Zánik účasti na společnosti

Kromě převodu či přechodu obchodního podílu existují i jiné způsoby zániku účasti společníka na společnosti, kterými jsou:

- a) dohoda o ukončení účasti na společnosti¹⁰⁸,
- b) rozhodnutí soudu, nelze-li na společníkovi spravedlivě požadovat, aby ve společnosti dále setrval,
- c) smrt společníka fyzické osoby nebo zánik společníka právnické osoby, pokud obchodní podíl nepřechází na právního nástupce,
- d) vyloučení společníka, a to buď na základě rozhodnutí soudu, nebo v rámci kadučního řízení,
- e) prohlášení konkurzu na majetek společníka nebo zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku,
- f) pravomocné nařízení výkonu rozhodnutí postižením obchodního podílu společníka ve společnosti, anebo vydání exekučního příkazu k postižení obchodního podílu společníka ve společnosti po právní moci usnesení o nařízení exekuce.¹⁰⁹

Společnost nemůže smluvně nabývat vlastních obchodních podílů. Stane-li se v důsledku zániku účasti společníka na společnosti obchodní podíl „volným“, přechází na společnost a ta je povinna s ním učinit některou z dispozic stanovenou zákonem (ustanovení § 113 odst. 5 a 6 obchodního zákoníku).¹¹⁰

¹⁰⁸ Jednostranné vystoupení společníka ze společnosti s ručením omezeným je zásadně nepřípustné, může se tak stát jen na základě dohody.

¹⁰⁹ Pokud by šlo o společnost s jediným společníkem, nemá prohlášení konkursu na jeho majetek za následek zánik jeho účasti na společnosti. Obchodní podíl společníka by se stal součástí konkursní podstaty a práva společníka by byl oprávněn vykonávat pouze insolvenční správce s tím, že přijatá plnění náleží do konkursní podstaty.

¹¹⁰ ŠVARC, Z. a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1. Str. 134.

3. Pojem akciové společnosti

3.1 Úvodní slovo ke kapitole „Pojem akciové společnosti“

V rámci této kapitoly se pokusím obecně charakterizovat akciovou společnost podobně, jako tomu bylo v první kapitole se společností s ručením omezeným. Zmíněny budou otázky týkající se historie této právní formy obchodní společnosti, jejího založení a vzniku a souvisejících oblastí, cenných papírů jí vydávaných, organizace a.s. i problematiky jejího zrušení a zániku. Jak již bylo uvedeno u charakteristiky společnosti s ručením omezeným, i zde budou lehce zmíněni společníci a.s., ale jen v rámci celkového obecného přehledu, neboť podrobněji se jejich postavení, tj. právům a povinnostem a souvisejícím otázkám, budu věnovat v následující kapitole. Ačkoliv porovnání s.r.o. a a.s. bude v této diplomové práci také věnována samostatná kapitola, již v rámci této části bude potřeba na určité podobnosti odkázat, zejména s ohledem na fakt, že řada otázek je u obou právních forem podnikání upravena takřka shodným způsobem.

3.2 Stručný vývoj právní úpravy a.s.

Současná platná právní úprava akciové společnosti v sobě odráží dlouhý vývoj této právní formy obchodní společnosti, jejíž kořeny sahají až k římskému právu. Český zákonodárce se při tvorbě příslušných ustanovení obchodního zákoníku v roce 1991 nechal inspirovat i zahraničními právními úpravami; za vzor sloužila zejména úprava rakouská, německá a částečně i francouzská. V dnešní platné právní úpravě akciových společností se do velké míry odrážejí i vlivy evropského komunitárního práva. V souvislosti s přistoupením České republiky k Evropské unii bylo zcela nezbytné přizpůsobit právní úpravu akciové společnosti podmínkám a požadavkům, jež jsou obsaženy v příslušných pramenech komunitárního práva.¹¹¹

¹¹¹ Pro ilustraci se jedná např. o Směrnici Rady č. 68/151/EHS o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého odstavce Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství z roku 1957 (dále jen „Smlouvy“), za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření nebo Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/25/ES o nabídkách převzetí.

Podniková organizace s názvem akciová společnost u nás vznikla ve třetí čtvrtině 19. století. Za jeden z hlavních důvodů jejího vzniku se považují změny v hospodářství, zejména při vytváření nových podnikových organizací (např. univerzálních bank, železnic a velkých podnikových trustů), jejichž majitelé je již neřídili sami tak, jak to bylo až doposud zvykem. Naopak, k řízení byli najímáni profesionální manažeři, kteří byli odpovědní za efektivní rozvoj akciové společnosti, tzn. především za odpovídající návratnost vloženého kapitálu a perspektivnost jejího podnikání.¹¹²

Akciová společnost je jedinou právní formou obchodních společností, která u nás nebyla zrušena ani v období socialismu, ačkoliv její přežití bylo pouze zdánlivé. Od roku 1950 byl totiž vznik a.s. schvalován státem a činnost této obchodní společnosti byla také státem kontrolována, tzn., že nad ní byl vykonáván přímý státní dozor. Skutečná legislativní obnova akciových společností nastala až schválením zákona č. 104/1990 Sb., o akciové společnosti a návazně pak i zákonem č. 513/1991 Sb., obchodním zákoníkem. Lze tedy říci, že akciová společnost je jedinou obchodní společností, kterou bylo možno zakládat po celou dobu trvání Československé, později České republiky.¹¹³

Současnou právní úpravu akciové společnosti obsahuje obchodní zákoník v ustanoveních § 56 až § 220. Tato úprava zahrnuje jak obecná ustanovení, tak úpravu jednotlivých forem obchodních společností. Obecná úprava obchodních společností platí i pro akciovou společnost, pokud její použití nenahrazuje zvláštní úprava akciové společnosti (ustanovení § 154 - § 220). V této souvislosti je ale důležité upozornit na fakt, že pro některé akciové společnosti stanoví zvláštní právní předpisy odchýlnou úpravu. Takovými společnostmi jsou na příklad banky, Burza Cenných papírů Praha¹¹⁴, investiční společnosti a investiční fondy¹¹⁵, penzijní fondy, pojišťovny a některé další akciové společnosti. Nezbytnost zvláštní úpravy některých poměrů těchto akciových společností je vyvolána specifickým předmětem jejich

¹¹² ŽÁČEK, V.; KRATOCHVÍL, J. *Akciová společnost – legislativa, řízení a organizační struktura*. Praha : Management Press, 1996. 156 s. ISBN 80-85943-23-9. Str. 15.

¹¹³ DĚDIČ, J.; ŠTENGLOVÁ, I.; ČECH, P.; KŘÍŽ, R. *Akciové společnosti*. 6. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. 944 s. ISBN 978-80-7179-587-2. Str. 2.

¹¹⁴ upravena zákonem č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, v platném znění

¹¹⁵ upraveny zákonem č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, v platném znění

podnikání, v rámci kterého jsou jim svěřovány do správy značné cizí prostředky.¹¹⁶ Z tohoto důvodu pro ně zákon stanoví přísnější podmínky než pro ostatní akciové společnosti a vesměs tyto subjekty též podrobuje zvláštnímu státnímu dohledu nad jejich činností, který provádí Česká národní banka.

3.3 Charakteristické znaky akciové společnosti

Akciovou společnost je možné definovat jako obchodní společnost, jejíž kapitál je rozvržen na určitý počet akcií o určité jmenovité hodnotě.¹¹⁷ Tato společnost odpovídá za porušení svých závazků celým svým majetkem; akcionář (označení pro společníka dané společnosti) však za závazky společnosti neručí.

Za základní pojmové znaky této právní formy lze považovat:

- a) akciová společnost je obchodní společností (tedy i právnickou osobou), která se povinně zapisuje do obchodního rejstříku;
- b) z hlediska právní úpravy se na tuto společnost vztahují i obecná ustanovení obchodního zákoníku pojednávající o obchodních společnostech, pokud ze zvláštní úpravy a.s. neplyne jinak;
- c) akciová společnost může být stejně jako společnost s ručením omezeným založena za jiným než podnikatelským účelem, pokud to však zvláštní předpis nezakazuje. Předmětem činnosti a.s. tedy může být i jakákoliv nepodnikatelská aktivita¹¹⁸;
- d) firma akciové společnosti musí v dodatku obsahovat označení „akciová společnost“ nebo zkratku „akc. spol.“ nebo „a.s.“ (ustanovení § 154 odst. 2 obchodního zákoníku);
- e) společnost povinně vytváří základní kapitál, jehož minimální výši stanoví v závislosti na způsobu založení společnosti zákon (viz dále). Základní kapitál je i u této právní formy peněžním vyjádřením souhrnu peněžitých a nepeněžitých vkladů všech společníků do společnosti;
- f) základní kapitál každé akciové společnosti je rozvržen na určitý počet akcií o určité jmenovité hodnotě. Součet jmenovitých hodnot všech akcií, které společnost vydala,

¹¹⁶ DĚDIČ, J.; ŠTENGLOVÁ, I.; ČECH, P.; KŘÍŽ, R. *Akciové společnosti*. 6. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. 944 s. ISBN 978-80-7179-587-2. Str. 1.

¹¹⁷ viz ustanovení § 154 obchodního zákoníku

¹¹⁸ Právní řád ale může možnost výkonu dané činnosti zakázat.

se tak logicky musí rovnat výši základního kapitálu společnosti. Akcie je cenným papírem, s nímž jsou spojena práva akcionáře jako společníka podílet se na řízení společnosti, na jejím zisku a na likvidačním zůstatku při zániku společnosti;

- g) akciová společnost odpovídá za své závazky celým svým majetkem, který je vytvořen jednak při založení (tedy základní kapitál) a jednak i následnou podnikatelskou či nepodnikatelskou činností;
- h) společníci neboli akcionáři akciové společnosti ze případné závazky společnosti za jejího trvání neručí;
- i) akcionářům náleží vkladová povinnost, přičemž minimální výši jejich vkladu neuvádí zákon, nýbrž statuty konkrétní akciové společnosti;
- j) akciová společnost je společností kapitálovou¹¹⁹, z čehož plyne, že stejně jako s.r.o. i tato právní forma povinně vytváří orgány společnosti, jimiž jsou statutární orgán, valná hromada a povinně i dozorčí rada. Počet, určení, složení a působnost těchto orgánů stanoví obchodní zákoník;
- k) akciová společnost je stejně jako společnost s ručením omezeným povinna vytvářet rezervní fond; pravidla pro jeho vytváření uvádí ustanovení § 217 obchodního zákoníku;
- l) tato společnost může být založena i jen jednou osobou, může tedy existovat jako jednoosobní. Jediným zakladatelem akciové společnosti však může být pouze právnická osoba;
- m) váha hlasu každého společníka se určuje podle velikosti jeho podílu na společnosti.

3.4 Založení a vznik akciové společnosti

3.4.1 Obecně o zakládání a vzniku akciových společností

Zákonná úprava odlišuje založení společnosti (ustanovení § 57 obchodního zákoníku) a její vznik (ustanovení § 62 obchodního zákoníku). Založení je proces, který se běžně završuje uzavřením společenské smlouvy. U akciové společnosti je proces jejího zakládání složitější, protože se naplňuje v postupných krocích. Založená společnost sice existuje jako svého druhu „nasciturus“, který sice ještě nemá právní subjektivitu, ale pro něhož již lze nabývat práva a

¹¹⁹ V mnohé literatuře je dokonce označována jako ryze kapitálová společnost.

povinnosti, byť v míře dosti omezené. Naproti tomu vznik společnosti se váže na usnesení rejstříkového soudu povolujícího zápis společnosti do obchodního rejstříku a nastává až tímto zápisem. Dvoufázový postup, oddělující založení společnosti od jejího vzniku, je typickým projevem normativního (registračního) způsobu zakládání právnických osob, který je u nás zaveden.¹²⁰

3.4.2 Zakladatelé akciové společnosti

Pro zakladatele akciových společností platí především obecné normy v ustanovení § 56 odst. 2 obchodního zákoníku a ustanovení § 57 téhož zákona. Krom toho se na zakladatele a.s. vztahuje i zvláštní ustanovení § 162 obchodního zákoníku. Tímto však rozhodně není právní úprava zakladatelů a.s. vyčerpána – ve vztahu k určitým akciovým společnostem se z moci speciálních zákonů uplatňují mnohé další specifické požadavky.

Obecně platí, že zakladateli akciové společnosti mohou být jak osoby fyzické, tak i osoby právnické. Zvláštní podmínky, které by musel zakladatel akciové společnosti splnit, nejsou obchodním zákoníkem předepsány.¹²¹ Zakladatelem (fyzickou osobou) tak dle výše uvedeného ustanovení obchodního zákoníku může být jakákoliv fyzická osoba starší 18ti let, která má způsobilost k právním úkonům (jinak by za zakladatele musel právní úkon při zakládání společnosti učinit zákonný zástupce).

V souvislosti se zakladateli akciových společností je však třeba mít na paměti různá omezení nebo i úplné vyloučení dané jinými právními předpisy. Tak na příklad obecně prospěšné společnosti nebo veřejné vysoké školy jsou z okruhu způsobilých zakladatelů akciových společností zcela vyloučeny. Ani investiční fondy se nemohou podílet na zakládání akciových společností, protože dle zákona o investičních společnostech a investičních fondech mohou svůj majetek použít jen k nákupu zatímních listů nebo akcií již vydaných. Stejně tak je tomu i pro penzijní fondy. Naproti tomu některé právnické osoby jsou v účasti na zakládání akciových společností různě omezeny. Jedním z důvodů pro tato omezení může být státní

¹²⁰ ELIÁŠ, K. *Akciová společnost – systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2000. 433 s. ISBN 80-7201-232-0. Str. 145.

¹²¹ ŠVARC, Z. a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1. Str. 145.

zájem na ochraně určitých subjektů před přílišnými riziky. Na příklad nadace a nadační fondy sice zakladateli a společníky akciových společností mohou být, ale jejich podíl na těchto společnostech nesmí být větší než pětinový a celkový rozsah majetkové účasti na akciových společnostech je omezen dvaceti procenty majetku nadace sníženého o výši nadačního jmění. Podobně jsou omezeny i banky a stavební spořitelny. Jiné speciální předpisy omezují nebo podmiňují státním souhlasem nabytí účasti na některých akciových společnostech co do rozsahu jejich účasti. Důvod je v tom, že konkrétní podnikatelské zaměření určitých akciových společností vyžaduje státní dozor nad tím, kdo je ovládá. Tak je tomu např. u bank, kde ještě před jejich vznikem, resp. při rozhodování, zda jim bude uděleno povolení jako banka působit, podléhají prověření Českou národní bankou všichni ze zakladatelů banky, kteří na ní mají mít akciový podíl spojený s deseti a více procenty hlasovacích práv.¹²²

Akciovou společnost zpravidla zakládá několik zakladatelů (jejich minimální počet obecná úprava stanoví alespoň na dva¹²³), avšak společnost může být založena i jedinou osobou. Obchodní zákoník ale v takovémto případě stanoví podmínku, že tímto jediným zakladatelem může být jen osoba právnická (viz ustanovení § 162 odst. 1 obchodního zákoníku). Založení akciové společnosti jediným zakladatelem, který by byl osobou fyzickou, je tak vyloučeno.

Založení akciové společnosti jediným zakladatelem je však třeba odlišovat od případu, kdy se akciová společnost stane jednočlennou společností až za svého trvání; v takovém případě totiž může být jediným akcionářem společnosti jak osoba fyzická, tak osoba právnická. Jedná se o tzv. soustředění akcií v rukou jediné osoby (fyzické či právnické), které je výslovně připuštěno ustanovením § 162 odst. 1 obchodního zákoníku. Tato situace pak ovšem má určité právní důsledky ovlivňující nejen právní poměry uvnitř společnosti, ale má význam i vůči třetím osobám. Mezi hlavní charakteristiky akciové společnosti s jediným akcionářem patří zejména povinnost jediného akcionáře zapsat se do obchodního rejstříku (jedná se o tzv. prolomení zásady anonymity akcionářů), nekonání valné hromady a přechod působnosti tohoto orgánu na jediného akcionáře nebo např. i prolomení zásady minimálního počtu členů představenstva akciové společnosti.

¹²² Volně zpracováno z publikace: ELIÁŠ, K. *Akciová společnost – systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2000. 433 s. ISBN 80-7201-232-0. Str. 142-143.

¹²³ Takováto úprava je poměrně mírná, nikoliv však neobvyklá. Italské nebo anglické právo totiž formuluje stejný požadavek; ve Francii je minimální počet zakladatelů stanoven na sedm osob, dále např. ve Švýcarsku a Španělsku na osoby tři.

3.4.3 Zakladatelské dokumenty a stanovy akciové společnosti

Akciová společnost se zakládá zakladatelskou listinou, je-li založena jediným zakladatelem, nebo zakladatelskou smlouvou, je-li založena alespoň dvěma zakladateli. Oba zakladatelské dokumenty vyžadují ke své platnosti formu notářského zápisu. Zakladatelskou smlouvu i zakladatelskou listinu může namísto zakladatele uzavřít zmocněnec na základě plné moci, v tomto případě však musí být plná moc k zakladatelskému dokumentu připojena a podpis zakladatele musí být úředně ověřen. Obsahové náležitosti obou zakladatelských dokumentů stanoví obchodní zákoník v ustanovení § 163 odst. 1. Oba zakladatelské dokumenty mají rozhodující význam pouze v procesu zakládání akciové společnosti.¹²⁴ Na rozdíl od společenské smlouvy (zakladatelský dokument pro s.r.o.) totiž zakladatelská smlouva i listina ztrácí po vzniku společnosti svůj význam a úlohu základního dokumentu a.s. přebírají stanovy.

Zakladatelská smlouva nebo zakladatelská listina tedy musí obsahovat:

- a) firmu, sídlo a předmět podnikání (činnosti) společnosti;
- b) navrhovaný základní kapitál;
- c) počet akcií a jejich jmenovitou hodnotu, podobu, v níž budou akcie vydány, jakož i určení, zda akcie budou znít na jméno nebo na majitele, popřípadě kolik akcií bude znít na jméno a kolik na majitele; mají-li být vydány akcie různých druhů, jejich název a popis práv s nimi spojených, popřípadě údaj o omezení převoditelnosti akcií na jméno;
- d) kolik akcií který zakladatel upisuje, za jaký emisní kurs, způsob a lhůtu pro splacení emisního kursu a jakým vkladem bude emisní kurs splacen;
- e) splácí-li se emisní kurs akcií nepeněžitými vklady, i určení předmětu nepeněžitého vkladu a způsobu jeho splacení, počet, jmenovitou hodnotu, podobu, formu a druh akcií, jež se vydají za tento nepeněžitý vklad;
- f) alespoň přibližnou výši nákladů, které v souvislosti se založením společnosti vzniknou;
- g) určení správce vkladu podle § 60 odst. 1 obchodního zákoníku;

¹²⁴ ŠVARC, Z. a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1. Str. 146.

- h) má-li být alespoň část akcií vydána na základě veřejné nabídky akcií¹²⁵, i údaje uvedené v ustanovení § 163 odstavci 2 písm. a) až g) obchodního zákoníku;
- i) návrh stanov.¹²⁶

Stanovy jsou jedním z nejdůležitějších právních dokumentů akciové společnosti. Jedná se o společenskou smlouvu, která se mění rozhodnutím valné hromady (jediného akcionáře), rozhodnutím představenstva společnosti nebo na základě jiných právních skutečností. Návrh stanov je, jak bylo uvedeno výše, součástí zakladatelské smlouvy nebo listiny. Tento návrh je buď schvalován na ustavující valné hromadě nebo v zakladatelské smlouvě či zakladatelské listině. Stanovy je možno charakterizovat jako smlouvu *sui generis*, jenž tedy spolu se zakladatelskou smlouvou nebo zakladatelskou listinou plní funkci společenské smlouvy u ostatních obchodních společností a jejímž obsahem je úprava vnitřních poměrů a fungování společnosti včetně úpravy práv a povinností akcionářů.¹²⁷

Obsah stanov lze dělit na náležitosti obligatorní a fakultativní. Za obligatorní náležitosti se dle ustanovení § 173 odst. 1 obchodního zákoníku považuje (jedná se o minimální obsahové náležitosti):

- a) firma a sídlo společnosti;
- b) předmět podnikání (činnosti);
- c) výše základního kapitálu a způsob splácení emisního kursu akcií;
- d) počet a jmenovitá hodnota akcií, podoba akcií, jakož i určení, zda akcie znějí na jméno nebo na majitele, nebo kolik akcií zní na jméno a kolik na majitele;
- e) počet hlasů spojených s jednou akcií a způsob hlasování na valné hromadě; vydala-li společnost akcie v různé jmenovité hodnotě, počet hlasů vztahujících se k té které výši jmenovité hodnoty akcie;
- f) způsob svolávání valné hromady (ustanovení § 184 odst. 4 obchodního zákoníku), její působnost a způsob jejího rozhodování;

¹²⁵ Konkrétní způsoby založení a.s. budou popsány dále.

¹²⁶ volné zpracování ustanovení § 163 odst. 1 obchodního zákoníku

¹²⁷ DĚDIČ, J.; ŠTENGLOVÁ, I.; ČECH, P.; KŘÍŽ, R. *Akciové společnosti*. 6. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. 944 s. ISBN 978-80-7179-587-2. Str. 70.

- g) určitý počet členů představenstva, dozorčí rady nebo jiných orgánů, délka funkčního období člena orgánu, jakož i vymezení jejich působnosti a způsob rozhodování, jestliže se zřizují;
- h) způsob tvorby rezervního fondu a výši, do které je společnost povinna jej doplňovat, a způsob doplňování;
- i) způsob rozdělení zisku a úhrady ztráty;
- j) důsledky porušení povinnosti splatit včas upsané akcie;
- k) pravidla postupu při zvyšování a snižování základního kapitálu, zejména možnost snižovat základní kapitál vzetím akcií z oběhu losováním;
- l) postup při doplňování a změně stanov;
- m) další údaje, pokud tak stanoví zákon.¹²⁸

Kromě výše uvedených obligatorních náležitostí musí stanovy obsahovat i další náležitosti, které lze vyčíst z jednotlivých ustanovení zákona. To však neznamená, že stanovy by nemohly upravit i jiné náležitosti, podmínkou je ale vždy soulad dané úpravy stanov s kogentními ustanoveními právních předpisů, zejména obchodního zákoníku.

3.4.4 Konkrétní způsoby založení akciové společnosti

Existují 2 způsoby založení akciové společnosti. Pokud zakladatelé zabezpečují vytvoření základního kapitálu společnosti převyšujícího jmenovitou hodnotu jimi upsaných akcií veřejnou nabídkou akcií, jedná se o tzv. založení společnosti na základě veřejné nabídky akcií či o tzv. postupné (sukcesivní) zakládání akciové společnosti. Pokud se však zakladatelé v zakladatelské smlouvě dohodnou, že v určitém poměru upisují akcie na celý základní kapitál společnosti, jedná se o založení akciové společnosti bez veřejné nabídky akcií či o tzv. jednorázové (simultánní) zakládání akciové společnosti. V závislosti na konkrétním způsobu založení akciové společnosti stanoví zákon i výši základního kapitálu, který musí společnost při založení vytvořit. Zakládá-li se akciová společnost s veřejnou nabídkou akcií, musí základní kapitál společnosti činit alespoň 20 milionů Kč, nestanoví-li zvláštní právní předpis

¹²⁸ volné zpracování ustanovení § 173 odst. 1 obchodního zákoníku

jinak (např. ustanovení § 4 odst. 1 zákona o bankách). Pokud je akciová společnost zakládána bez veřejné nabídky akcií, postačí, že základní kapitál bude činit alespoň 2 miliony Kč.¹²⁹

Zakladatelé společnosti tak musí již při projektu zakladatelských aktivit uvážit, jaký základní kapitál bude pro společnost nezbytný a zda jsou schopni a ochotni sami upsat veškeré akcie zakládané společnosti. Není-li tomu tak, nezbyvá než získat pro svůj podnikatelský záměr podporu od investorů z řad veřejnosti a přesvědčit je o výhodnosti jejich finanční podpory při veřejném úpisu akcií. Při volbě této cesty je zapotřebí pamatovat na ni již při sepisu zakladatelské smlouvy, neboť v takovém případě v ní musí být obsažena ujednání o podmínkách veřejné subskripce akcií a o postupu na ni navazujícím.¹³⁰

Založení akciové společnosti na základě veřejné nabídky akcií je upraveno v ustanovení § 164 - § 171 obchodního zákoníku, avšak některá další ustanovení na tuto úpravu věcně a obsahově navazují a stanoví další podmínky, které musí být při postupném zakládání akciové společnosti splněny. Ve zkratce lze zakládání akciové společnosti na základě veřejné nabídky akcií popsat jako proces sestávající z řady dílčích fází, které budou dále popsány, a jejichž cílem je soustředění volných finančních prostředků z rukou veřejnosti do základního kapitálu zakládané společnosti, a to právě prostřednictvím úpisu jejích akcií. Zakladatelé se tak na tvorbě základního kapitálu podílejí jen částečně, protože ty akcie, které přímo neupíší, nabízejí veřejnosti k volnému upsání.

Při sukcesivním, postupném zakládání akciové společnosti musí být nejprve řádně sepsána a v souladu se všemi zákonnými formálními požadavky podepsána zakladatelská smlouva nebo zakladatelská listina, a to všemi zakladateli. Po uzavření příslušného zakladatelského dokumentu lze přistoupit k veřejné nabídce akcií a upisování akcií. Veřejnou nabídkou akcií se v obecné rovině rozumí jakékoliv jednání, kterým se širšímu okruhu osob sdělují informace o nabízených cenných papírech společnosti a o podmínkách pro jejich nabytí. Veřejná nabídka akcií musí být vhodným způsobem uveřejněna; její obsah musí tvořit nejen informace obsažené v zakladatelském dokumentu, ale také informace vyžadované obchodním zákoníkem (viz ustanovení § 163 odst. 2 tohoto zákona). Nejpozději současně s veřejnou

¹²⁹ Volně zpracováno z publikace: ŠVARC, Z. a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1. Str. 146.

¹³⁰ ELIÁŠ, K. *Akciová společnost – systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2000. 433 s. ISBN 80-7201-232-0. Str. 159.

nabídkou akcií musí být uveřejněn také prospekt cenného papíru, je-li vyžadován. K upsání akcie na základě veřejné nabídky akcií pak dochází zápisem do listiny upisovatelů. Zápis zahrnuje počet, jmenovitou hodnotu, formu, podobu, popřípadě druh upisovaných akcií, emisní kurs upsaných akcií, lhůty pro splácení upsaných akcií, firmu nebo název a sídlo právnické osoby nebo jméno a bydliště fyzické osoby, která je upisovatelem, a podpis, jinak je upsání neúčinné. Podpis upisovatele na listině upisovatelů nemusí být úředně ověřen.¹³¹ Konkrétní upsání konkrétního upisovatele je dále účinné pouze za předpokladu, že upisovatel splatí alespoň 10% jmenovité hodnoty upisovaných akcií a případné emisní ážio v době a na účet u banky, který je určen zakladateli ve veřejné nabídce akcií (viz ustanovení § 165 odst. 3 obchodního zákoníku). Na základě veřejné nabídky akcií přitom nelze upisovat akcie nepeněžitými vklady.¹³² Upisování akcií je (ve svém souhrnu) neúčinné, jestliže do konce lhůty vyhlášené ve veřejné nabídce akcií nedosáhne jmenovitá hodnota účinně upsaných akcií výše navrhovaného základního kapitálu, ledaže akcie chybějící do této výše jsou do jednoho měsíce dodatečně upsány zakladateli nebo některým z nich (ustanovení § 167 odst. 1 obchodního zákoníku). Pokud je naopak upisováním akcií výše navrhovaného základního kapitálu dosaženo, mohou zakladatelé nebo zakladatel další upisování odmítnout, nestanoví-li zakladatelská smlouva nebo zakladatelská listina něco jiného. Jestliže tak nebude učiněno, rozhodne o přijetí nebo odmítnutí upsání akcií, k němuž došlo po dosažení upsání navrhovaného základního kapitálu, ustavující valná hromada (viz ustanovení § 166 odst. 1 a 2 obchodního zákoníku).¹³³ Ustavující valná hromada se koná pouze tehdy, byly-li účinně upsány akcie v hodnotě navrhovaného základního kapitálu společnosti a bylo-li splaceno alespoň 30% jmenovité hodnoty akcií a případné emisní ážio. Zakladatelé jsou pak povinni svolat ustavující valnou hromadu tak, aby se konala do 60ti dnů ode dne dosažení účinného upsání navrhovaného základního kapitálu (pokud by zakladatelé tuto lhůtu nedodrželi, považuje se upisování akcií ve svém souhrnu za neúčinné). Ustavující valná hromada pak rozhoduje o založení společnosti¹³⁴, schvaluje stanovy společnosti, volí orgány společnosti (a to ty, které je podle stanov oprávněna volit valná hromada) a přijímá další rozhodnutí, pokud si je upisování akcií vyžaduje. Nutno dodat, že sukcesivní zakládání akciových společností se

¹³¹ ustanovení § 165 odst. 1 obchodního zákoníku

¹³² ustanovení § 165 odst. 2 obchodního zákoníku

¹³³ ŠVARC, Z. a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1. Str. 147.

¹³⁴ Zakládá-li se akciová společnost na základě veřejné nabídky akcií, nedochází k založení společnosti již sepsáním zakladatelského dokumentu, ale až rozhodnutím ustavující valné hromady.

v praxi příliš nepoužívá. Důvodem je bezesporu jeho přílišná komplikovanost, ale i nedůvěra potencionálních investorů, tedy upisovatelů, v budoucí společnost, resp. v akcie budoucí společnosti. Tento proces se tak spíše používá při zvyšování základního kapitálu akciové společnosti.

Druhým způsobem založení akciové společnosti je její založení bez veřejné nabídky akcií, tedy založení tzv. simultánní, jednorázové. Tento způsob založení a.s. je upraven v ustanovení § 172 obchodního zákoníku. Zákon umožňuje v případě, kdy se zakladatelé dohodnou v zakladatelské smlouvě, že v určitém poměru upíší akcie na celý základní kapitál společnosti, nevyžadovat veřejnou nabídku akcií a konání ustavující valné hromady. Právní postavení ustavující valné hromady v souladu s ustanovením § 172 odst. 2 obchodního zákoníku mají zakladatelé. To znamená, že zakladatelé se musí dohodnout i na těch záležitostech, které jinak rozhoduje ustavující valná hromada.¹³⁵ Emisní kurs akcií může být při tomto způsobu založení a.s. splacen jak peněžitými, tak nepeněžitými vklady.

Při obou způsobech zakládání akciové společnosti (při sukcesivním i simultánním způsobu) musí být vždy výsledkem příslušného procesu i schválení stanov akciové společnosti.

3.4.5 Předmět podnikání (činnosti) akciové společnosti

Akciová společnost se obvykle zakládá za účelem podnikání, ale stejně jako u společnosti s ručením omezeným i u této právní formy obchodní zákoník připouští její založení za jiným účelem než je podnikání, což však v praxi nebývá příliš časté. I akciová společnost založená za jiným účelem než je podnikání se zapisuje do obchodního rejstříku a je dle ustanovení § 2 odst. 2 obchodního zákoníku považována za podnikatele.

Představenstvo akciové společnosti založené za účelem podnikání musí při podání návrhu na zápis do obchodního rejstříku prokázat, že společnosti již vzniklo anebo nejpozději dnem zápisu do obchodního rejstříku vznikne živnostenské nebo jiné podnikatelské oprávnění

¹³⁵ DĚDIČ, J.; ŠTENGLOVÁ, I.; ČECH, P.; KŘÍŽ, R. *Akciové společnosti*. 6. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. 944 s. ISBN 978-80-7179-587-2. Str. 69.

k činnostem, které mají být zapsány do obchodního rejstříku jako její předmět podnikání.¹³⁶ Vykonávala-li by akciová společnost jinou než podnikatelskou činnost, bude její představenstvo prokazovat rejstříkovému soudu vznik oprávnění k takovéto činnosti jen v případě, kdy zvláštní zákon takové oprávnění pro zapisovanou činnost předepisuje.

3.4.6 Základní kapitál akciové společnosti

Stejně jako společnost s ručením omezeným i akciová společnost povinně ze zákona vytváří základní kapitál. Ustanovení § 58 odst. 1 obchodního zákoníku, které v obecné rovině definuje základní kapitál, platí i pro základní kapitál akciové společnosti.

Výše základního kapitálu dané akciové společnosti je určena při založení společnosti v zakladatelské smlouvě nebo zakladatelské listině, neboť, jak uvedeno výše, je jejich podstatnou součástí a je také podstatnou náležitostí stanov společnosti. Minimální výše základního kapitálu u a.s. je dvojnásobek – v závislosti na konkrétním způsobu zakládání společnosti, a to buď 2 miliony Kč při jednorázovém, simultánním založení a.s., nebo 20 milionů Kč při sukcesivním, postupném založení a.s. Výše základního kapitálu a jeho splacení se povinně u akciové společnosti zapisuje do obchodního rejstříku, přičemž zápis má vždy konstitutivní účinek.

Základní kapitál akciové společnosti lze tedy na základě znaků a charakteristik uvedených v obchodním zákoníku definovat jako částku vyjádřenou v českých korunách, uvedenou ve stanovách akciové společnosti, v jejím účetnictví i v obchodním rejstříku, která je dána součtem jmenovitých hodnot akcií akciové společnosti, jež jsou nebo mají být na tento základní kapitál vydány.

Z hlediska funkcí základního kapitálu u akciové společnosti uvádí odborná literatura tyto:

- a) funkce měřítka zisku a ztráty,
- b) funkce garanční vůči věřitelům a
- c) funkce míry účasti na společnosti vůči akcionářům.

¹³⁶ DĚDIČ, J.; ŠTENGLOVÁ, I.; ČECH, P.; KRŽÍŽ, R. *Akciové společnosti*. 6. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. 944 s. ISBN 978-80-7179-587-2. Str. 3.

Akciová společnost může změnit výši základního kapitálu jen v případech stanovených zákonem, a to jen zákonem stanovenými způsoby a postupy. Ke změně výše základního kapitálu může dojít v těchto případech:

- a) v důsledku rozhodnutí příslušného orgánu společnosti o zvýšení základního kapitálu nebo snížení základního kapitálu, popřípadě na základě rozhodnutí příslušného státního orgánu o snížení základního kapitálu (např. u bank) a
- b) v důsledku sloučení akciové společnosti s jinou společností nebo s více společnostmi.¹³⁷

3.4.7 Jednání před vznikem a vznik a.s., rejstříkové řízení a neplatnost společnosti

Ustanovení § 64 obchodního zákoníku, které se zabývá jednáním společnosti před jejím zápisem do obchodního rejstříku, tedy otázkou, zda a popř. kdo může za společnost jednat před jejím vznikem, a které bylo detailněji popsáno v kapitole 1.4.3 „Jednání před vznikem společnosti s ručením omezeným“, platí zcela obdobně i pro akciovou společnost.

Akciová společnost pak vzniká dnem, ke kterému byla zapsána do obchodního rejstříku. Návrh na zápis společnosti do obchodního rejstříku podává představenstvo a podepisují ho všichni jeho členové (viz ustanovení § 175 obchodního zákoníku).

Pro vznik akciové společnosti jinak platí vše tak, jak bylo uvedeno v kapitole 1.4.4 „Vznik společnosti s ručením omezeným“. I v otázce obchodního rejstříku a rejstříkového řízení, kterým byla věnována samostatná kapitola v rámci založení a vzniku s.r.o.¹³⁸, neexistují žádné podstatné odlišnosti, snad jen krom toho, že akciové společnosti se v rámci obchodního rejstříku zapisují do oddílu B.

Došlo-li by u akciové společnosti k situaci, že společnost vznikla, aniž by ovšem byla platně založena, je jediný způsob, jak takovýto závadný stav odčinit, a sice skrze institut neplatnosti společnosti (viz ustanovení § 68a obchodního zákoníku), který byl detailně popsán v části práce týkající se založení a vzniku společnosti s ručením omezeným, konkrétně v kapitole

¹³⁷ DĚDIČ, J.; ŠTENGLOVÁ, I.; ČECH, P.; KŘÍŽ, R. *Akciové společnosti*. 6. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. 944 s. ISBN 978-80-7179-587-2. Str. 18.

¹³⁸ tedy kapitola 1.4.5 „Obchodní rejstřík a rejstříkové řízení“

1.4.6 „Neplatnost společnosti“. Prohlášení společnosti za neplatnou ze strany soudu je u akciových společností a společností s ručením omezeným zcela shodné, proto v této části práce pouze odkazuji na výše uvedenou kapitolu.

3.5 Cenné papíry vydávané akciovou společností

3.5.1 Cenné papíry, které může a.s. vydávat

Pro akciové společnosti jsou nejtypičtějšími cennými papíry akcie. V režimu akciového práva mohou tyto společnosti vydávat kromě akcií také zatímní listy, vyměnitelné a prioritní dluhopisy, dále pak opční listy, a kromě toho – i když se jim samotná úprava akciových společností v obchodním zákoníku nevěnuje – ještě kupóny k uplatnění práv z akcií, zatímních listů a dluhopisů.¹³⁹

Akciové společnosti ale mohou přirozeně vydávat i další cenné papíry, např. směnky. Mimo to mohou určité akciové společnosti vydávat cenné papíry zvláštního charakteru; např. investiční společnosti mohou vydávat podílové listy. Této problematice se však v následující části práce nebudu věnovat, pozornost bude soustředěna pouze na akcie, zatímní listy, poukázky na akcie, dluhopisy, opční listy a kupony.

3.5.2 Akcie

Akciovou společnost charakterizuje fakt, že práva a povinnosti akcionáře jsou inkorporována do zvláštního druhu cenného papíru, kterým jsou, jak vyplývá z ustanovení § 155 odst. 1 obchodního zákoníku, nejčastěji akcie¹⁴⁰. S akciemi jsou spojena práva akcionáře jako společníka společnosti podílet se dle zákona a stanov na jejím řízení, zisku a na likvidačním zůstatku při zániku společnosti. Tento výčet práv obsažených v akcii však nelze považovat za úplný, a není tak možné na jeho základě vyvozovat, že akcie inkorporují pouze práva

¹³⁹ ELIÁŠ, K. *Akciová společnost – systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2000. 433 s. ISBN 80-7201-232-0. Str. 96.

¹⁴⁰ Akcionářská práva a povinnosti však nemusí být inkorporována pouze do akcie, ale i do zatímních listů nebo poukázek na akcie.

akcionáře výslovně uvedená. S akcií jakožto cenným papírem jsou totiž spojena zásadně všechna práva a povinnosti akcionáře, i když to obchodní zákoník výslovně nestanoví a i když jsou jednotlivá práva a povinnosti v textu obchodního zákoníku roztroušeny (bez zdánlivé vazby na ustanovení o akciích). Výjimku samozřejmě představuje povinnost akcionáře řádně a včas splatit emisní kurs upsaných akcií, jejíž pevné spojení s akcií je pojmově vyloučeno.

Akcie je tedy zvláštním druhem cenného papíru, hovoří se o ní jako o cenném papíru podílnickém, tzv. korporacním. Korporacními cennými papíry se rozumí takové cenné papíry, které ztělesňují právo účasti na podnikání nebo na majetku a s nimiž je obvykle spojeno i právo na určitý výnos. Akcie se mimo to označují i jako účastnické cenné papíry. Význam takového pojmu spočívá zejména v možnosti užití a aplikace ustanovení obchodního zákoníku o tzv. nabídkách převzetí (ustanovení § 183a odst. 1 obchodního zákoníku).

Rozsah a struktura práv, která jsou pevně spojena s akciemi, jsou ovlivněny druhem akcie. Platná právní úprava obsažená v obchodním zákoníku připouští vydávání akcií dvou druhů, a to akcií kmenových a akcií prioritních. Obecné pravidlo obsažené v ustanovení § 155 odst. 7 obchodního zákoníku v této souvislosti stanovuje, že s akciemi téhož druhu musí být zásadně spojena stejná práva, nestanoví-li obchodní zákoník výslovně jinak.¹⁴¹

Kmenové akcie jsou v ustanovení § 156 odst. 6 obchodního zákoníku označeny jako akcie, s nimiž nejsou spojena žádná zvláštní práva, resp. tyto akcie inkorporují všechna práva a povinnosti akcionáře jako společníka akciové společnosti, aniž by zároveň v sobě obsahovaly i jakákoliv práva zvláštní. Tyto akcie nevyžadují žádné zvláštní označení.

Prioritní akcie jsou jediným zvláštním druhem akcií, který je výslovně upraven v obchodním zákoníku. S prioritními akciemi jsou spojena přednostní práva týkající se dividendy nebo podílu na likvidačním zůstatku akciové společnosti. Výhody, které přináší prioritní akcie, mohou být kompenzovány tím, že stanovy akciové společnosti nemusí s prioritními akciemi spojuvat právo hlasovat na valné hromadě. Kdy a za jakých podmínek lze prioritním akcionářům odejmout hlasovací právo stanoví ustanovení § 159 odst. 3 obchodního zákoníku.

¹⁴¹ ŠVARC, Z. a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1. Str. 150-151.

Z hlediska formy akcie je základním ustanovením ustanovení § 156 obchodního zákoníku, navazujícím ustavením je pak ustanovení § 3 zákona o cenných papírech¹⁴². Akcie může znít na jméno nebo na majitele.¹⁴³ Zní-li akcie na majitele, vztahují se na ní dle výše uvedeného ustanovení zákona o cenných papírech i ta ustavení tohoto zákona, která pojednávají o cenných papírech na doručitele. Akcie různých forem mohou být vydávány i v rámci jediného druhu akcií.

Akcie na majitele jsou neomezeně a neomezitelně převoditelné¹⁴⁴. Je-li akcie na majitele v listinné podobě, je převoditelná pouhým předáním nabyvateli, nestanoví-li zákon nebo vzájemná dohoda stran něco jiného. U těchto akcií (v listinné podobě) totiž platí, že práva spojená s těmito akciemi vykonává ten, kdo příslušnou akcií předloží. Naopak práva spojená se zaknihovanou akcií na majitele vykonává osoba vedená v evidenci zaknihovaných cenných papírů.

Akcie na jméno je taktéž upravena v ustanovení § 156 obchodního zákoníku. Jedná se o cenný papír, který zní na jméno a současně je umožněn jeho převod rubopisem.¹⁴⁵ Na tento cenný papír se dále vztahují ta ustanovení zákona o cenných papírech, která upravují cenné papíry na řad. Jinými slovy, cenný papír na jméno, který lze převádět rubopisem, je i přes své zákonné označení ordrepapírem, tj. cenným papírem na řad. Tak je tomu i u listinných akcií na jméno, neboť dle ustanovení § 156 odst. 6 obchodního zákoníku je listinná akcie na jméno převoditelná rubopisem a předáním. Lze tak mít za to, že na převody akcií na jméno se dá aplikovat ustanovení § 18 a § 19 zákona o cenných papírech.¹⁴⁶ Na rubopis u akcií na jméno v listinné podobě se přiměřeně použije ustanovení zvláštního právního předpisu upravující směnky. Indosament neboli rubopis těchto akcií tak musí vyhovovat podmínkám stanoveným pro rubopis směnek v ustanovení § 11 až § 20 zákona směnečného a šekového¹⁴⁷. Je ale třeba mít na paměti, že ne všechna ustanovení tohoto zákona upravujícího rubopis směnek jsou plně

¹⁴² zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, v platném znění

¹⁴³ ustanovení § 156 odst. 1 obchodního zákoníku

¹⁴⁴ Toto vyplývá z ustanovení § 156 odst. 7 obchodního zákoníku.

¹⁴⁵ ustanovení § 3 odst. 3 zákona o cenných papírech

¹⁴⁶ ŠVARC, Z. a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1. Str. 152.

¹⁴⁷ zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový, v platném znění

aplikovatelná na převody listinných akcií na jméno, což je dáno zejména odlišnou povahou a charakterem obou cenných papírů.

Každá akciová společnost, která vydala akcie na jméno, je povinna vést seznam akcionářů (s výjimkou případu, kdy akciová společnost vydala pouze akcie na jméno v zaknihované podobě). Význam tohoto seznamu na převody akcií na jméno je specifikován v ustanovení § 156 odst. 6 obchodního zákoníku – dle tohoto ustanovení platí, že k účinnosti převodu akcie na jméno vůči společnosti se vyžaduje zápis o změně v osobě akcionáře v seznamu akcionářů. Společnost je povinna provést zápis příslušné změny bez zbytečného odkladu poté, co jí je taková změna prokázána. Toto však není jediný právní význam změny zápisu v seznamu akcionářů. Dle ustanovení § 156 odst. 3 obchodního zákoníku totiž platí, že práva spojená s akcií na jméno je oprávněna ve vztahu ke společnosti vykonávat pouze osoba uvedená v seznamu akcionářů, nestanoví-li zákon jinak či neodpovídá-li zápis v seznamu akcionářů skutečnosti.

Jak již mohl čtenář z výše uvedeného textu dovodit, podoba akcií je dvojí – listinná a zaknihovaná¹⁴⁸. O tom, v jaké podobě budou akcie vydány, rozhodují zakladatelé akciové společnosti v zakladatelské smlouvě a ve stanovách, přičemž za trvání společnosti, dochází-li ke zvyšování základního kapitálu upsáním nových akcií, přijímá rozhodnutí o podobě nové emise valná hromada.¹⁴⁹

Listinnými akciemi se rozumí takové akcie, u nichž jsou práva vždy spojena s určitým hmotným substrátem. Ani obchodní zákoník, ani zákon o cenných papírech ale neupravují, co má být zmíněným hmotným nosičem, na kterém je listinná akcie zachycena. V praxi tak jde nejčastěji o papír, ačkoliv vyloučit nelze ani jiné varianty. Listinná akcie na majitele se převádí pouhým předáním z ruky do ruky. Práva spojená s touto akcií vykonává ten, komu byla akcie jako poslednímu předána, přičemž osoba akcionáře není na listinné akci na majitele specifikována. Jedná-li se o listinnou akci na jméno, je proces převodu mnohem složitější. K převodu totiž nestačí prosté předání nabyvateli, nýbrž je nutné převod stvrdit indosamentem, rubopisem. Účinnost tohoto převodu ve vztahu ke společnosti nastává, jak

¹⁴⁸ viz ustanovení § 155 odst. 2 obchodního zákoníku

¹⁴⁹ ŠVARC, Z. a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1. Str. 153.

uvedeno výše, až oznámením příslušné změny a jejím zaznamenáním v seznamu akcionářů, který společnost u akcií na jméno vede.

Zaknihované akcie jsou takové akcie, u nichž je hmotný substrát nahrazen zápisem do zákonem stanovené evidence. Náležitosti těchto akcií odpovídají náležitostem akcií listinných¹⁵⁰. U zaknihovaných akcií na majitele vykonává akcionářská práva ten, kdo je veden jako majitel akcie v zákonné evidenci cenných papírů, zatímco u zaknihovaných akcií na jméno je oprávněn vykonávat akcionářská práva ten, kdo je uveden jako majitel akcie v seznamu akcionářů vedeném akciovou společností.

3.5.3 Zatímní listy

Zatímní list se akcionářům vydává po vzniku akciové společnosti, pokud do jejího vzniku nebyl plně splacen emisní kurs těch akcií, které při zakládání akciové společnosti její zakladatelé upsali. Emise zatímních listů tedy nepřichází v úvahu při úpisu nepeněžitých vkladů.¹⁵¹

Zatímní list je dle ustanovení § 176 odst. 3 obchodního zákoníku a § 1 odst. 1 zákona o cenných papírech cenným papírem. Konkrétně se jedná cenný papír korporační, který má ovšem na rozdíl od akcie jen omezenou platnost. Zatímní list je totiž po splacení emisního kursu vyměněn za akcie, které nahrazuje, nebo je po vyloučení upisovatele ze společnosti prohlášen za neplatný (dle ustanovení § 177 odst. 5 obchodního zákoníku). Dále se podobně jako u akcií jedná o cenný papír účastnický.

Zatímní list nikdy nemůže být vydán v zaknihované podobě. Akciová společnost tedy může zatímní listy vydávat jen v listinné podobě, a to i tehdy, když tento cenný papír nahrazuje dosud nesplacené akcie, které mají mít podobu zaknihovaných cenných papírů. Dále platí, že zatímní list je vždy cenným papírem na řad; jeho převod se tak uskuteční rubopisem a předáním. Obsahové náležitosti zatímního listu stanoví ustanovení § 176 odst. 2 obchodního zákoníku.

¹⁵⁰ bližší specifikace v ustanovení § 155 odst. 3, 4 a 6 obchodního zákoníku

¹⁵¹ ELIÁŠ, K. *Akciová společnost – systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2000. 433 s. ISBN 80-7201-232-0. Str. 125.

3.5.4 Poukázky na akcie

Poukázky na akcie jsou cenným papírem, který může být emitován pouze při zvyšování základního kapitálu akciové společnosti (dle ustanovení § 204b obchodního zákoníku). Valná hromada akciové společnosti může rozhodnout o vydání poukázek na akcie tehdy, pokud upisovatel při zvýšení základního kapitálu společnosti upsáním nových akcií, jejichž převoditelnost není omezena, zcela splatil emisní kurs akcií. Poukázky na akcie pak nahrazují upsané akcie do doby, než je zvýšený základní kapitál zapsán do obchodního rejstříku, neboť před tímto zápisem nelze akcie vydat. Poukázky na akcie lze označit za korporační cenné papíry, které mají pouze omezenou dobu platnosti vážící se k okamžiku zápisu nové výše základního kapitálu do obchodního rejstříku.¹⁵²

Poukázka na akcie je cenný papír na doručitele, se kterým jsou spojena veškerá práva upisovatele. S jednou poukázkou na akcie jsou spojena práva vyplývající z upsání jedné akcie, nerozhodne-li valná hromada u listinných poukázek na akcie, že s jednou poukázkou na akcie mohou být spojena práva vyplývající z upsání více akcií.¹⁵³

Poukázky na akcie mohou být vydány nejen v podobě listinné, ale i v podobě zaknihované. Platí ovšem, že poukázky musí mít stejnou podobu jako akcie, které za ně budou vyměněny (viz obecný požadavek stanovený v ustanovení § 204b odst. 3 obchodního zákoníku). Z tohoto pravidla však obchodní zákoník připouští jednu výjimku, a sice že valná hromada akciové společnosti může rozhodnout o vydání listinných poukázek na akcie, za které ale budou vyměněny akcie zaknihované. Opačný postup připuštěn není.

Podrobnější pravidla pro výměnu poukázek na akcie za akcie společnosti uvádí ustanovení § 204b odst. 4 obchodního zákoníku; jejich náležitosti pak ustanovení § 204b odst. 6 a 7 téhož zákona. Z hlediska práv akcionáře inkorporovaných do poukázek na akcie je pak rozhodné ustanovení § 204b odst. 2 obchodního zákoníku.

¹⁵² ŠVARC, Z. a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1. Str. 156.

¹⁵³ ustanovení § 204b odst. 2 obchodního zákoníku

3.5.5 Dluhopisy

Akciová společnost může též vydávat dluhopisy neboli obligace (viz ustanovení § 160 obchodního zákoníku). To však platí jen v případě, že o vydání dluhopisů rozhodne valná hromada, což je dále možné jen za předpokladu, že stanovy připouští, že valná hromada usnesení o vydání dluhopisů může přijmout.

Dluhopisy jsou zastupitelné cenné papíry, s nimiž je spojeno právo požadovat splacení dlužné částky určené ve jmenovité hodnotě dluhopisu ke dni splatnosti dluhopisu, a to společně s výnosem dluhopisu, jakož i povinnost emitenta dluhopisu uvedená práva uspokojit.¹⁵⁴ Právní úpravu dluhopisů představuje zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech, v platném znění, ve vztahu k akciovým společnostem ji pak doplňuje výše uvedené ustanovení § 160 obchodního zákoníku.

Dluhopisy mohou být vydávány v obou podobách, tedy jak v podobě listinné, tak zaknihované. Náležitosti dluhopisu uvádí ustanovení § 6 zákona o dluhopisech.

Akciové společnosti mohou vydávat jednak obyčejné dluhopisy, se kterými je spojeno pouze obecné právo požadovat splacení dlužné částky určené ve jmenovité hodnotě dluhopisu společně s výnosem dluhopisu tak, jak bylo vysvětleno výše, a pak také dluhopisy zvláštního druhu, tzv. vyměnitelné, prioritní, podřízené, sběrné dluhopisy, hypotéční zástavní listy aj.

S vyměnitelnými dluhopisy je kromě práva na výnos z dluhopisu spojeno buď právo na výměnu dluhopisu za akcie společnosti, nebo právo na splacení dlužné částky, tedy jmenovité hodnoty dluhopisu. Výběr alternativy přitom závisí na vlastníkově dluhopisu. Prioritní dluhopisy jsou takové dluhopisy, se kterými je vedle práva na výnos z dluhopisu a na splacení jmenovité hodnoty dluhopisu spojeno také přednostní právo na upisování akcií. Akciová společnost může tento druh dluhopisu vydat pouze tehdy, pokud současně rozhodne o podmíněném zvýšení základního kapitálu dle ustanovení § 207 obchodního zákoníku. A konečně podřízené dluhopisy jsou takovým cenným papírem, u něhož v případě vstupu akciové společnosti do likvidace či prohlášení konkursu na majetek akciové společnosti nebo povolení vyrovnání budou pohledávky z podřízeného dluhopisu uspokojeny až po uspokojení

¹⁵⁴ ŠVARC, Z. a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1. Str. 157.

všech ostatních pohledávek, s výjimkou pohledávek, které jsou vázány stejnou nebo obdobnou podmínkou podřízenosti (viz ustanovení § 34 odst. 1 zákona o dluhopisech).¹⁵⁵

3.5.6 Opční listy

Opční listy je oprávněna vydávat akciová společnost pro uplatnění stanovených přednostních práv. S opčními listy mohou být pevně spojena nejen práva oddělitelná od akcie a zatímního listu, ale též přednostní právo oddělitelné od prioritních dluhopisů.

Opční listy jsou cenným papírem na doručitele, mohou však být vydány jak v listinné, tak i v zaknihované podobě. Opční listy je možné vydat pro uplatnění:

- a) přednostního práva majitelů prioritních dluhopisů na upisování akcií (ustanovení § 160 odst. 1 obchodního zákoníku),
- b) nebo přednostního práva akcionářů na získání jak prioritních, tak i vyměnitelných dluhopisů vydávaných akciovou společností (ustanovení § 160 odst. 6 obchodního zákoníku),
- c) anebo přednostního práva akcionářů na upisování nových akcií při zvyšování základního kapitálu akciové společnosti peněžitými vklady.¹⁵⁶

3.5.7 Kupony

Kupony jsou cenné papíry, které obecně upravuje ustanovení § 12 zákona o cenných papírech; v úpravě akciové společnosti se s kupony lze setkat např. v ustanovení § 178 odst. 12 obchodního zákoníku. S kupony může být pevně spojeno právo na výnos z akcie, zatímního listu, dluhopisu nebo podílového listu. Kupony tak lze vydávat pouze k těmto vyjmenovaným cenným papírům.¹⁵⁷

¹⁵⁵ Volně zpracováno z publikace: ŠVARC, Z. a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1. Str. 157-158.

¹⁵⁶ Volně zpracováno z publikace: ELIÁŠ, K. *Akciová společnost – systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2000. 433 s. ISBN 80-7201-232-0. Str. 133.

¹⁵⁷ ŠVARC, Z. a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1. Str. 158.

Kupony mohou znít pouze na doručitele, přičemž mohou být vydávány jak v listinné, tak v zaknihované podobě. Je-li kupon emitován v listinné podobě, obvykle je tomu tak v rámci tzv. kuponového archu, který ale sám o sobě není cenným papírem. Součástí kupovaného archu může být i tzv. talon, který představuje právo na vydání nového kuponového archu, avšak také není cenným papírem.

Kupon musí obsahovat údaje o:

- a) druhu, emitentovi a číselném označení cenného papíru, k němuž byl vydán, s výjimkou číselného označení zaknihovaného cenného papíru,
- b) výši výnosu nebo způsobu jeho určení,
- c) datu a místu uplatnění práva na výnos.¹⁵⁸

3.6 Organizace akciové společnosti

3.6.1 Obecně o orgánech akciové společnosti

Existenční předpoklad a podmínka řádného fungování každé právnické osoby jsou v jejím vnitřním organizačním uspořádání.¹⁵⁹ Akciová společnost povinně vytváří tři orgány - zákon výslovně stanoví, že obligatorními orgány akciové společnosti jsou valná hromada, představenstvo a dozorčí rada. Příslušná ustanovení upravující tyto orgány se nachází v obchodním zákoníku, konkrétně jsou to ustanovení § 184 až § 202. Kromě těchto orgánů však může akciová společnost (stejně jako společnost s ručením omezeným) zřizovat i další orgány. Tyto orgány pak akciová společnost upraví dle ustanovení § 173 odst. 1 písm. g) obchodního zákoníku ve svých stanovách, kde mimo jiné uvede délku jejich funkčního období, působnost a způsob rozhodování.

Povinnost vytvářet dozorčí radu a představenstvo je pro akciové společnosti všeobecná, zatímco valná hromada není vytvářena v jednočlenných společnostech. U těchto společností působnost valné hromady vykonává jediný akcionář společnosti.

¹⁵⁸ ustanovení § 13 odst. 3 zákona o cenných papírech

¹⁵⁹ ELIÁŠ, K. *Akciová společnost – systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2000. 433 s. ISBN 80-7201-232-0. Str. 203.

3.6.2 Valná hromada

Valná hromada je nejvyšším orgánem a.s. Nejedná se o orgán permanentně fungující, jako je např. představenstvo nebo dozorčí rada, nýbrž o orgán svolávaný vždy na konkrétní zasedání. Valná hromada je orgán, jehož členy jsou všichni akcionáři společnosti. Účast na zasedání valné hromady patří k základním právům každého akcionáře společnosti; toto právo nelze nijak vyloučit, omezit nebo podmínit. Tomuto právu též koresponduje povinnost akcionáře účastnit se zasedání valné hromady. Tuto povinnost sice platná úprava neformuluje, plyne však nepochybně z povinnosti akcionáře podílet se na činnosti společnosti. Na druhé straně je však tato povinnost povinností imperfektní, neboť zákon neumožňuje sankcionovat ty akcionáře, jež se zasedání valné hromady neúčastní.¹⁶⁰

Valná hromada je nejvyšším, zpravidla též kolektivním orgánem akciové společnosti. Toto plyne z faktu, že společnost bývá pravidelně korporací se dvěma či více svými členy, kteří dohromady tvoří valnou hromadu. Mohou však existovat i jednočlenné společnosti, kde pak valnou hromadu tvoří tento jediný akcionář. Z pravidla, že valná hromada je kolektivním orgánem, též plyne skutečnost, že proces vůle je tvořen většinově zákonem stanoveným způsobem. Rozhodnutí na valné hromadě jsou zpravidla přijímána na základě hlasování, a to vždy formou usnesení.

Ačkoliv je valná hromada akciové společnosti orgánem nejvyšším, nejedná se o orgán statutární. Valné hromadě je svěřeno rozhodování o zásadních a významných otázkách života společnosti a udílení závazných příkazů představenstvu a dozorčí radě. Valná hromada je v podstatě též orgánem kontrolním, neboť právě na zasedání valné hromady realizují akcionáři své právo kontroly společnosti a jejích orgánů. Na druhé straně ovšem nepřísluší valné hromadě průběžná kontrola plnění jednotlivých pokynů, k čemuž je určena dozorčí rada. Toto je z důvodu, že valná hromada nezasedá nepřetržitě, ale schází se na periodicky se opakujících jednotlivých zasedáních. Podobný princip byl též zmíněn u společnosti s ručením omezeným.

¹⁶⁰ DVOŘÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. Vydání. Praha : ASPI, 2009. 936 s. ISBN 978-80-7357-430-7. Str. 386.

Základní funkce valné hromady tedy spočívá v ustavení statutárního a dozorčího orgánu, v rozhodování o zásadních otázkách života společnosti, udílení závazných pokynů ostatním orgánům a kontrole plnění uložených příkazů. Nemá (a ani nemůže) však nahrazovat řídicí činnost představenstva jakožto statutárního orgánu společnosti.¹⁶¹

Působnost tohoto orgánu je dána zákonem. Je vyloučeno, aby v těch případech, kdy zákon svěřuje řešení určité otázky do působnosti valné hromady, byla tato pravomoc svěřena jinému orgánu společnosti. Je ale přípustné, aby valná hromada rozhodovala i takové případy, které spadají do působnosti jiného orgánu akciové společnosti, ale to jen v případě, že tak určují stanovy (viz ustanovení § 187 odst. 1 písm. n) obchodního zákoníku). Základní okruh otázek spadajících do působnosti valné hromady předepisuje ustanovení § 187 obchodního zákoníku. Některé další otázky pak samozřejmě uvádějí i speciální zákonná ustanovení.

Co se týče zasedání valné hromady, platná právní úprava rozlišuje řádné, mimořádné a náhradní zasedání valné hromady. O jaké zasedání se jedná, musí být vždy patrné z pozvánky nebo oznámení o svolání valné hromady. Rozdíl mimo jiné spočívá i v odlišném režimu svolávání a v odchylných pravidlech pro usnášeníschopnost. Je důležité upozornit na fakt, že mimo zasedání valné hromady akcionáři rozhodovat nemůžou. A to ani v případě, že by se všichni akcionáři jednomyslně shodli na určitém stanovisku¹⁶². Dále platí, že platné usnesení valné hromady zavazuje každého akcionáře bez ohledu na to, zda s ním souhlasil či nikoliv. Třetí poznámkou, kterou bych v souvislosti se zasedáním valné hromady ráda uvedla, je to, že porušení předpisů o svolání zasedání valné hromady může mít za následek neplatnost všech usnesení takto přijatých, ledaže je tu některý z důvodů dle ustanovení § 131 odst. 3 obchodního zákoníku¹⁶³.

Dále bych se ráda pozastavila i nad tím, kdo je oprávněn ke svolání zasedání valné hromady, neboť to rozhodně nemůže učinit každý. V první řadě je ke svolání zasedání valné hromady oprávněno představenstvo a.s.¹⁶⁴. V případě, že je ke svolání zasedání valné hromady dle zákona povinno představenstvo, které tak bez zbytečného odkladu neučiní nebo není-li

¹⁶¹ DVOŘÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. Vydání. Praha : ASPI, 2009. 936 s. ISBN 978-80-7357-430-7. Str. 387.

¹⁶² Výjimku představuje ustanovení § 205 obchodního zákoníku týkající se zvyšování základního kapitálu.

¹⁶³ Odkaz na toto ustanovení je též uveden v ustanovení § 183 odst. 1 obchodního zákoníku.

¹⁶⁴ viz ustanovení § 184a odst. 1 obchodního zákoníku

představenstvo dlouhodobě schopno se usnášet, je oprávněn a povinen svolat zasedání valné hromady kterýkoliv jeho člen nebo i více členů. Dále může zasedání valné hromady svolat též dozorčí rada, a to v případech, kdy to vyžadují zájmy společnosti. Na rozdíl od představenstva zde však platí, že svolat zasedání valné hromady může dozorčí rada jen jakožto kolektivní orgán, jednotliví její členové k tomu oprávněni nejsou. O svolání zasedání valné hromady může požádat také akciová minorita (jedná se pak o tzv. mimořádné zasedání), která je kromě samotného svolání oprávněna i k určení programu tohoto zasedání. Program pak nesmí být bez souhlasu minority změněn ani doplněn.¹⁶⁵ Ke svolání mimořádného nebo náhradního zasedání valné hromady je pak konečně oprávněn i likvidátor dané akciové společnosti, ovšem pouze v mezích své působnosti limitované výhradně na zasedání potřebná k dosažení účelu likvidace dle ustanovení § 72 odst. 1 obchodního zákoníku.

Samotný způsob svolání valné hromady závisí výhradně na formě emitovaných akcií společnosti, která zasedání valné hromady svolává. Přitom platí, že se řádné, mimořádné i náhradní zasedání valné hromady svolává vždy stejným způsobem, a to bez ohledu na fakt, kdo toto zasedání svolává či z jakého důvodu. Pozvánka či oznámení o konání zasedání valné hromady musí obsahovat obecné a zvláštní náležitosti. Obecné náležitosti, které jsou vždy obligatorní, jsou uvedeny v ustanovení § 184a odst. 3 a 4 obchodního zákoníku. Zvláštní náležitosti pozvánky či oznámení mají svůj význam v případě, kdy má valná hromada na svém zasedání přijmout určité druhy rozhodnutí.

K účasti na zasedání valné hromady jsou především oprávněni akcionáři. Účast na zasedání valné hromady je jejich právem, nikoliv povinností. Není však vyloučeno, aby stanovy – zejména v malých rodinných společnostech – založily povinnost akcionáře účastnit se zasedání valné hromady.¹⁶⁶ Ti akcionáři, kteří nejsou plně způsobilí k právním úkonům, se mohou zasedání valné hromady zúčastnit pouze prostřednictvím svého zákonného zástupce nebo tzv. opatrovníka a dále platí, že akcionář se může zasedání valné hromady zúčastnit buď osobně, nebo prostřednictvím svého zmocněnce, který však vždy musí být vybaven písemnou plnou mocí (viz ustanovení § 184 odst. 1 obchodního zákoníku). Z titulu svých funkcí se zasedání valné hromady povinně zúčastňují též členové představenstva a dozorčí rady. Neúčast některého z členů těchto orgánů společnosti je omluvitelná jen z velmi závažných

¹⁶⁵ viz ustanovení § 181 obchodního zákoníku

¹⁶⁶ DVORÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. Vydání. Praha : ASPI, 2009. 936 s. ISBN 978-80-7357-430-7. Str. 409.

důvodů, jedním z nich může být např. nemoc člena orgánu. Vstoupila-li společnost do likvidace, má právo účasti na zasedání valné hromady též likvidátor společnosti, který se v tomto případě stává obligatorním orgánem a.s. (viz ustanovení § 71 odst. 5 obchodního zákoníku). Jiné osoby se nemohou zasedání valné hromady zúčastnit, neboť platí, že toto zasedání je neveřejné. To však nevylučuje možnost pozvání určitého hosta.

Průběh zasedání valné hromady probíhá v následujících krocích:

- a) prezence akcionářů;
- b) realizace akcionářského práva předkládat návrhy a práva na informace;
- c) ověření, zda je valná hromada usnášeníschopná – tento úkol vždy dopadá na bedra svolavatele. Platí, že řádné nebo mimořádné zasedání valné hromady je usnášeníschopné vždy, pokud jsou přítomni akcionáři, kteří vlastní akcie, součet jejichž jmenovitých hodnot přesahuje 30% základního kapitálu společnosti. Stanovy však mohou předepsat účast akcionářů vlastnicích akcie, součet jejichž jmenovitých hodnot představuje vyšší než 30ti procentní podíl na základním kapitálu společnosti. Pokud se na řádném nebo mimořádném zasedání valné hromady nesejdou akcionáři v odpovídajícím, usnášeníschopném počtu nebo pokud se v důsledku odchodu některého z akcionářů nebo jeho zástupce stalo řádné či mimořádné zasedání valné hromady neusnášeníschopným v průběhu již konaného zasedání, musí být svoláno náhradní zasedání valné hromady. Toto zasedání svolává ten, kdo svolal zasedání původní;
- d) hlasování a přijímání rozhodnutí na zasedání valné hromady – valná hromada činí svá rozhodnutí formou kolektivního usnesení se; k přijetí usnesení je třeba dosažení určitého počtu hlasů, a to v závislosti na tom, o čem valná hromada rozhoduje¹⁶⁷;
- e) jednotlivé fáze zasedání valné hromady jako např. volba, schválení navrženého programu zasedání, projednávání jednotlivých bodů schváleného programu, vyjádření stanovisek akcionářů, diskuse o návrhu, hlasování, ukončení zasedání¹⁶⁸, zápis o zasedání valné hromady.¹⁶⁹

Valná hromada vždy rozhoduje usnesením.

¹⁶⁷ viz ustanovení § 186 obchodního zákoníku

¹⁶⁸ Náklady zasedání valné hromady hradí ten, jehož se toto týká, tedy společnost sama.

¹⁶⁹ Volně zpracováno z: DVOŘÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. Vydání. Praha : ASPI, 2009. 936 s. ISBN 978-80-7357-430-7. Str. 415-434.

3.6.3 Představenstvo

Představenstvo je statutárním orgánem společnosti, který řídí činnost společnosti a jedná jejím jménem navenek (ustanovení § 191 odst. 1 obchodního zákoníku). Představenstvo je výkonný orgán akciové společnosti, v němž se snoubí jak rozhodovací pravomoc (dle § 191 odst. 1 obchodního zákoníku je představenstvo oprávněno rozhodovat o všech záležitostech společnosti, pokud nejsou zákonem nebo stanovami vyhrazeny do působnosti valné hromady nebo dozorčí rady), tak i oprávnění vytvářet a projevovat vůli společnosti navenek. Představenstvo je oprávněno a zároveň povinno i k obchodnímu vedení společnosti, a to za podmínek ustanovení § 192 obchodního zákoníku.¹⁷⁰

Představenstvo je stejně jako valná hromada kolektivním orgánem. Dle ustanovení § 194 odst. 3 obchodního zákoníku musí mít představenstvo minimálně 3 členy. Má-li však akciová společnost jediného akcionáře, pak toto omezení neplatí – v takovém případě může být představenstvo tvořeno i jediným členem. Členem představenstva může být pouze osoba fyzická, která dále splňuje podmínky výkonu funkce stanovené v ustanovení § 194 odst. 7 obchodního zákoníku. Členy představenstva volí a odvolává valná hromada, a to vždy z řad akcionářů nebo třetích osob. Stanovy společnosti ovšem mohou určit, že členy představenstva volí a odvolává dozorčí rada společnosti, a to způsobem, který musí být ve stanovách podrobně vymezen (viz ustanovení § 194 odst. 1 obchodního zákoníku).

Funkční období členů představenstva nesmí přesáhnout pět let. Konkrétní délku funkčního období uvádějí stanovy, pokud však stanovy společnosti o délce funkčního období mlčí, je ze zákona pětileté (viz ustanovení § 194 odst. 1 obchodního zákoníku). Zemře-li člen představenstva, nebo pokud odstoupí z funkce, je odvolán nebo skončí-li jinak jeho funkční období, musí příslušný orgán akciové společnosti zvolit nového člena představenstva. Pokud se tak nestane, jmenuje chybějícího člena představenstva soud, a to na návrh osoby, které na jmenování svědčí právní zájem.

Nevyplývá-li ze stanov něco jiného, za představenstvo jedná navenek jménem společnosti každý člen představenstva. Členové představenstva, kteří zavazují společnost, a způsob,

¹⁷⁰ ŠVARC, Z. a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1. Str. 167.

kterým tak činí, se zapisuje do obchodního rejstříku.¹⁷¹ Stanovy, rozhodnutí valné hromady nebo dozorčí rady mohou omezit právo představenstva jednat jménem společnosti, avšak tato omezení nejsou účinná vůči třetím osobám.¹⁷²

3.6.4 Dozorčí rada

Dozorčí rada je kontrolním orgánem společnosti, který dohlíží na výkon působnosti představenstva a uskutečňování podnikatelské činnosti společnosti (viz ustanovení § 197 odst. 1 obchodního zákoníku). Členové dozorčí rady jsou oprávněni nahlížet do všech podkladů a záznamů týkajících se činnosti společnosti a kontrolují, zda účetní zápisy jsou řádně vedeny v souladu se skutečností a zda podnikatelská činnost společnosti se uskutečňuje v souladu s právními předpisy, stanovami a pokyny valné hromady.¹⁷³ Rozsah působnosti dozorčí rady však může být širší, neboť, jak jsem uváděla výše v souvislosti s představenstvem a.s., stanovy mohou určit, že dozorčí rada volí a odvolává členy představenstva společnosti. Kromě toho mohou dozorčí radě náležet i další oprávnění, která limitují rozhodovací pravomoc představenstva společnosti. Práva a povinnosti dozorčí rady v rámci jejího kontrolního oprávnění upravuje nejen citované ustanovení § 197 odst. 2, ale dále i ustanovení § 198, § 199 a § 201 obchodního zákoníku.

Dozorčí rada musí být minimálně tříčlenná, přičemž vyšší počet jejích členů musí být vždy dělitelný třemi (§ 200 odst. 1 obchodního zákoníku). Členy dozorčí rady volí a odvolává valná hromada společnosti. Má-li však akciová společnost více než padesát zaměstnanců v pracovním poměru na pracovní dobu přesahující polovinu týdenní pracovní doby (podrobněji podmínky stanovené v § 200 odst. 1 obchodního zákoníku), volí jednu třetinu členů dozorčí rady zaměstnanci společnosti.¹⁷⁴

¹⁷¹ ustanovení § 191 odst. 1 obchodního zákoníku

¹⁷² ustanovení § 191 odst. 2 obchodního zákoníku

¹⁷³ ustanovení § 197 odst. 2 obchodního zákoníku

¹⁷⁴ ŠVARC, Z. a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1. Str. 169.

Funkční období členů dozorčí rady nesmí přesáhnout pět let. Člen dozorčí rady nesmí být zároveň členem představenstva, prokuristou nebo osobou oprávněnou podle zápisu v obchodním rejstříku jednat jménem společnosti.¹⁷⁵ Pro členy dozorčí rady dále platí ustanovení § 200 odst. 3 obchodního zákoníku pojednávající, resp. odkazující na jiné ustanovení tohoto zákona v souvislosti s výkonem funkce člena orgánu, zánikem funkce, odpovědností členů dozorčí rady atd.

3.6.5 Zákaz konkurence

V akciové společnosti se zákaz konkurence vztahuje na členy představenstva akciové společnosti a dozorčí rady akciové společnosti, kteří nesmějí:

- a) podnikat v oboru stejném nebo obdobném oboru podnikání společnosti ani vstupovat se společností do obchodních vztahů,
- b) zprostředkovávat nebo obstarávat pro jiné osoby obchody společnosti,
- c) účastnit se na podnikání jiné společnosti jako společník s neomezeným ručením nebo jako ovládající osoba jiné osoby se stejným nebo podobným předmětem podnikání,
- d) vykonávat činnost jako statutární orgán nebo člen statutárního orgánu nebo jiného orgánu jiné právnické osoby se stejným nebo podobným předmětem podnikání, ledaže jde o koncern.¹⁷⁶

Porušení ustanovení § 196 odst. 1 obchodního zákoníku, které pojednává o zákazu konkurence v akciové společnosti, má důsledky uvedené v ustanovení § 65 obchodního zákoníku, které jsou shodné s důsledky porušení zákazu konkurence ve společnosti s ručením omezeným, a byly tedy uvedeny dříve, v rámci kapitoly „Pojem společnosti s ručením omezeným“.

Stanovy nebo usnesení valné hromady akciové společnosti mohou upravovat další omezení činnosti členů představenstva nebo dozorčí rady.¹⁷⁷

¹⁷⁵ ustanovení § 200 odst. 4 obchodního zákoníku

¹⁷⁶ volné zpracování ustanovení § 196 odst. 1 obchodního zákoníku v návaznosti na ustanovení § 200 odst. 3 obchodního zákoníku

¹⁷⁷ Zdroj dostupný na [www: http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=152&typ=r&levelid=ob_430.htm](http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=152&typ=r&levelid=ob_430.htm)

3.7 Zrušení a zánik akciové společnosti

Vše, co bylo v obecné rovině uvedeno o zrušení a zániku obchodních společností v rámci rozebírání této problematiky u společnosti s ručením omezeným, platí i pro akciovou společnost. Není tedy třeba znovu uvádět obecná pravidla týkající se dvoufázového procesu zrušení a zániku akciové společnosti, ani např. jejího zrušení s likvidací a ostatně i bez likvidace - dle mého názoru z větší části postačí jen odkazy na příslušná ustanovení obchodního zákoníku.

Na zrušení akciové společnosti je tak plně aplikovatelné ustanovení § 68 obchodního zákoníku pojednávající o zrušení a zániku společnosti v obecné rovině a také likvidace akciové společnosti se řídí obecnou úpravou obsaženou v ustanovení § 70 až § 75b téhož zákona, s tím, že ustanovení § 219 a § 220 obchodního zákoníku uvádějí některé odchylky.

Z hlediska zrušení akciové společnosti bez likvidace, tedy tzv. přeměn akciové společnosti, je i u této právní formy základním stavebním kamenem zákon o přeměnách obchodních společností a družstev¹⁷⁸. Přeměnu akciové společnosti lze uskutečnit:

- a) fúzí,
- b) rozdělením,
- c) převodem jmění na společníka a
- d) změnou právní formy, a to dle takových postupů a pravidel, která byla uvedena u přeměn společnosti s ručením omezeným. Jedinou poznámku si vyžaduje převod jmění na společníka, tedy akcionáře, u kterého v rámci této právní formy musí být splněna podmínka, že přejímající akcionář je vlastníkem akcií, souhrn jejichž jmenovitých hodnot přesahuje 90% základního kapitálu společnosti. Přejímající akcionář je zároveň povinen poskytnout ostatním akcionářům přiměřené vypořádání v penězích.

Akciová společnost, stejně jako společnost s ručením omezeným a ostatně i další obchodní společnosti, zaniká výmazem z obchodního rejstříku. Obchodní zákoník zde ale stanoví zvláštní podmínku, kterou je nutno prokázat, aby akciová společnost byla z obchodního rejstříku skutečně vymazána. Podle ustanovení § 220 odst. 5 obchodního zákoníku tak

¹⁷⁸ s účinností od 1. 7. 2008

rejstříkový soud provede výmaz akciové společnosti z obchodního rejstříku pouze tehdy, je-li prokázáno, že všechny akcie společnosti byly zničeny, prohlášeny za neplatné nebo zrušeny.

4. Postavení společníků a.s.

4.1 Úvod do kapitoly

Tato kapitola je věnována pouze společníkům, tedy akcionářům akciové společnosti, konkrétně jejich právnímu postavení. Právní postavení akcionářů je v české nauce obchodního práva vnímáno u různých teoretiků v podstatě shodně jako soubor práv a povinností náležejících akcionářům.¹⁷⁹ Je tedy logické, že následující kapitola bude věnována zejména akcionářským právům a povinnostem, zmíněn však bude i podíl akcionáře (akcie, popř. cenný papír ji zastupující) a jeho ručení.

4.2 Podíl akcionáře

Podíl společníka je klíčovým institutem právní úpravy obchodních společností. Podíl je vymezen jako účast společníka na společnosti a z této účasti plynoucí práva a povinnosti (viz ustanovení § 61 odst. 1 obchodního zákoníku). Jedná se tedy o právní poměr akcionáře a společnosti.

U společnosti s ručením omezeným se v souvislosti s podílem společníka ve společnosti hovořilo o institutu obchodního podílu. Podíl akcionáře v akciové společnosti je však reprezentován akciemi, popř. cennými papíry je zastupujícími. Vychází se z principu, že každý cenný papír představuje sám o sobě samostatný podíl, a tak může každý akcionář vlastnit vícero podílů. Tento princip představuje výjimku ukotvenou v ustanovení § 61 odst. 1 obchodního zákoníku, které mimo jiné říká, že: „Každý společník může mít pouze jeden podíl ve společnosti, ledaže jde o akciovou společnost.“ Toto samozřejmě nevylučuje spojení více podílů v jeden, anebo naopak rozdělení jednoho dosavadního podílu ve vícero nových, a to cestou štěpení nebo spojení akcií.

¹⁷⁹ Zdroj dostupný na [www: http://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/obchod/pokorna.pdf](http://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/obchod/pokorna.pdf)

I zde připomínám, že je nutné důsledně odlišovat pojem podíl a vklad, což praxe a někdy dokonce i právní teorie často nekoná.

4.3 Ručení akcionářů

Základním rysem akciové společnosti jakožto obchodní společnosti ryze kapitálové je fakt, že akcionáři za případné závazky společnosti neručí (viz ustanovení § 154 odst. 1 obchodního zákoníku). To ovšem nevylučuje ručení akcionáře v některých specifických případech, které lze členit na ručení individuální nebo kolektivní povahy.

Individuálním ručením jsou následující případy ručení:

- a) ručení převodce zatímního listu za splacení emisního kursu akcie nabyvatelem zatímního listu (dle ustanovení § 176 odst. 3 obchodního zákoníku) a
- b) ručení správce vkladu (dle ustanovení § 60 odst. 4 obchodního zákoníku).

Dále existuje ručení zakladatele (individuální ručení) nebo zakladatelů (kolektivní ručení) akciové společnosti za splnění povinnosti správce vkladu vrátit v případě, že společnost nevznikla, splacené vklady nebo jejich části upisovatelům (dle ustanovení § 60 odst. 3 obchodního zákoníku). Posledním případem ručení akcionářů a.s. je situace, kdy byla společnost zrušena s likvidací; společníci akciové společnosti pak ručí za její dluhy věřitelům až do výše svého podílu na likvidačním zůstatku (dle ustanovení § 56 odst. 5 obchodního zákoníku).¹⁸⁰

4.4 Práva a povinnosti akcionářů

4.4.1 Úvodní výklad k právům a povinnostem akcionářů

Právní úprava práv a povinností akcionářů jako společníků akciové společnosti je značně rozsáhlá a podrobná. Výčet jednotlivých práv a povinností se vyskytuje v obchodním zákoníku nejen v oddílu třetím v ustanovení § 178 a násl. označených pod marginální

¹⁸⁰ Kapitola volně zpracována z publikace: DVOŘÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. Vydání. Praha : ASPI, 2009. 936 s. ISBN 978-80-7357-430-7. Str. 219.

rubrikou „Práva a povinnosti akcionářů“, ale další práva a povinnosti jsou roztroušeny v ostatních oddílech úpravy akciové společnosti, jakož i v obecných ustanoveních o obchodních společnostech (tj. v ustanovení § 56 až § 75b obchodního zákoníku).¹⁸¹ Sestavení taxativního výčtu souhrnu všech práv a povinností akcionáře je tak podobně jako u s.r.o. velmi komplikované.

Stejně jako bylo uvedeno v souvislosti se společníkem s.r.o. i akcionář a.s. je bezvýjimečně povinen splnit všechny svoje povinnosti, které mu ukládá zákon. Nelze si zvolit, že nějaké povinnosti dodržovat bude a jiné nikoliv; v tomto smyslu je právní úprava úpravou kogentní. I zde se dá znovu zmínit princip, že nikdo se nemůže vzdát svých práv dříve, než je získal (dle ustanovení § 574 odst. 2 občanského zákoníku). Proto je pro rozpor se zákonem neplatné vzdání se práva na dividendu ve stanovách nebo i jiným způsobem, je však přípustné odmítnutí přijetí plnění při vyplácení rozdělované dividendy.¹⁸²

Práva akcionářů lze rozdělit do třech základních okruhů, a to na (1) práva základní (hlavní), (2) práva doplňková (vedlejší) a (3) práva akciové menšiny, tedy minority. Za základní práva jsou tradičně považována práva následující:

- a) právo na podíl na zisku,
- b) právo na podíl na likvidačním zůstatku,
- c) právo zúčastnit se a hlasovat na zasedání valné hromady.

Doplňkových neboli vedlejších práv existuje celá řada, zmíním např.:

- a) právo na dispozice s akciemi,
- b) právo podat k soudu návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady,
- c) právo vytlačit ostatní vlastníky účastnických cenných papírů ze společnosti.

Akcionářská práva pak završují práva menšinových akcionářů, která v rámci a.s. představují zvláštní okruh práv.

¹⁸¹ Volně zpracováno z: ŠVARC, Z. a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1. Str. 159.

¹⁸² DVORÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. Vydání. Praha : ASPI, 2009. 936 s. ISBN 978-80-7357-430-7. Str. 215.

Kromě výše uvedeného členění lze akcionářská práva členit i z jiného hlediska, a sice na práva majetkové povahy (např. právo na dividendu) a práva nemajetkové povahy (např. právo účasti na zasedání valné hromady).

Již výše jsem naznačila, že sestavení taxativního výčtu akcionářských práv je s ohledem na roztržitost jednotlivých ustanovení obchodního zákoníku takřka nadlidskou prací. Autoři publikace *Akciové společnosti* (Praha : C. H. Beck, 2007) se však o takový seznam pokusili a na stránkách 235 až 238 zmíněné publikace uvádí výčet práv, která obchodní zákoník mezi práva akcionářů zejména začleňuje. Jedná se o následující práva:

- a) právo na ochranu před jednáním směřujícím ke znevýhodnění zneužívajícím způsobem (§ 56a odst. 2);
- b) právo na náhradu škody vzniklé akcionářům z požadavku ovládající osoby, s níž nemá společnost, jejímiž akcionáři jsou, uzavřenou ovládací smlouvu, aby společnost přijala opatření nebo uzavřela smlouvu, z níž vznikne akcionářům nebo společnosti újma (§ 66a odst. 14);
- c) právo požádat za podmínek stanovených zákonem soud, aby jmenoval znalce pro přezkoumání zprávy o vztazích mezi propojenými osobami, jsou-li pro to závažné důvody (§ 66a odst. 12 a § 182 odst. 3);
- d) právo domáhat se v případech stanovených zákonem zrušení společnosti, pokud na něm osvědčí právní zájem (§ 68 odst. 6);
- e) právo domáhat se za podmínek stanovených zákonem odvolání likvidátora (§ 71 odst. 4 a § 219 odst. 2);
- f) právo domáhat se, aby soud přezkoumal výši společníkova podílu na likvidačním zůstatku (§ 75 odst. 2);
- g) právo domáhat se rozhodnutí o obnovení likvidace nebo zrušení zápisu o výmazu společnosti z obchodního rejstříku a o obnovení likvidace či vstupu společnosti do likvidace (§ 75b);
- h) právo na stejná práva a rovné zacházení (§ 155 odst. 7);
- i) právo na vydání opisu seznamu všech akcionářů, kteří jsou vlastníky akcií na jméno nebo požadované části seznamu za úhradu nákladů (§ 156 odst. 2);
- j) právo na odkoupení akcií na jméno za cenu přiměřenou jejich hodnotě při odmítnutí souhlasu s jejich převodem (§ 156 odst. 4);
- k) právo vlastníků akcií na jméno na zápis do seznamu akcionářů (§ 156 odst. 6);
- l) přednostní právo na získání vyměnitelných a prioritních dluhopisů (§ 160 odst. 6);

- m) právo na vydání akcie nebo zápisného listu při splacení emisního kursu či jeho splatné části (§ 176 odst. 1 a 5);
- n) právo podílet se na zisku společnosti a na likvidačním zůstatku při zániku společnosti (§ 178, 179 odst. 3 a § 220);
- o) právo podílet se na řízení společnosti, zejména účastnit se valné hromady a být na ní zákonem stanoveným způsobem pozván, požadovat a dostat na ní vysvětlení záležitostí týkajících se společnosti, je-li takové vysvětlení potřebné k posouzení předmětu jednání valné hromady, a to i ohledně záležitostí týkajících se osob ovládaných společností, a právo uplatňovat návrhy a protinávrhy (§ 180 a násl.);
- p) právo vynutit si za podmínek stanovených zákonem svolání valné hromady (§ 181);
- q) právo požadovat za podmínek stanovených zákonem zařazení určené záležitosti na pořad valné hromady [§ 182 odst. 1 písm. a)];
- r) právo požadovat, aby dozorčí rada přezkoumala v požadovaném rozsahu výkon působnosti představenstva [§ 182 odst. 1 písm. b)];
- s) právo požadovat, aby dozorčí rada uplatnila právo na náhradu škody, které má společnost vůči členovi představenstva [§ 182 odst. 1 písm. c)];
- t) právo požadovat, aby představenstvo podalo návrh na splacení emisního kursu akcií proti akcionářům, kteří jsou v prodlení s jeho splacením, anebo aby je vyloučilo ze společnosti [§ 182 odst. 1 písm. d)];
- u) právo domáhat se náhrady škody nebo splacení emisního kursu jménem společnosti u soudu, pokud představenstvo bez zbytečného odkladu nesplní žádost o jejich vymáhání (§ 182 odst. 2);
- v) právo domáhat se vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady soudem (§ 183);
- w) právo hlavního akcionáře na výkup účastnických cenných papírů (§ 183i a násl.);
- x) právo na informace týkající se výkupu účastnických cenných papírů (§ 183j odst. 2 a 3);
- y) právo na přezkoumání přiměřenosti výše poskytnutého protiplnění při výkupu účastnických cenných papírů (§ 183k odst. 1);
- z) právo na poskytnutí protiplnění při výkupu účastnických cenných papírů (§ 183m);
- aa) právo na zaslání oznámení o konání valné hromady akcionářům s akciemi na majitele, jestliže o to požádají a zřídí ve prospěch společnosti zástavní právo alespoň k jedné akci společnosti jako jistotu za úhradu nákladů za zaslání oznámení (§ 184a odst. 2);
- bb) právo vyžádat si zaslání kopie návrhu stanov na svůj náklad, má-li být na valné hromadě rozhodováno o jejich změně (§ 184a odst. 6);

- cc) právo, aby společnost odkoupila na základě veřejného návrhu smlouvy za zákonem stanovených podmínek účastnické cenné papíry osob, které nehlasovaly pro zrušení registrace akcií, změně druhu akcií nebo omezení či zpřísnění převoditelnosti akcií na jméno nebo se nezúčastnily valné hromady, která o nich rozhodla (§ 186a);
- dd) právo požadovat vydání kopie zápisu o valné hromadě nebo jeho části za celou dobu existence společnosti (§ 189 odst. 2);
- ee) právo na poskytnutí přiměřeného vyrovnání při uzavření smlouvy o převodu zisku (§ 190a odst. 1 a 2);
- ff) právo domáhat se určení výše přiměřeného vyrovnání při uzavření smlouvy o převodu zisku soudem (§ 190a odst. 3);
- gg) právo domáhat se jménem společnosti náhrady škody, vzniklé jí v důsledku porušení povinností osob, které udělují společnosti jménem řídící osoby pokyny, postupovat s péčí řádného hospodáře (§ 190b odst. 4);
- hh) právo na uzavření smlouvy o úplatném převodu akcií nebo zatímních listů za přiměřenou cenu, jestliže byla uzavřena smlouva o převodu zisku nebo ovládací smlouva (tzv. odškodnění - § 190c odst. 1);
- ii) právo domáhat se určení výše přiměřeného odškodnění soudem (§ 190c odst. 2);
- jj) právo seznámit se s obsahem řádné, mimořádné, mezitímní, popřípadě konsolidované účetní závěrky (§ 192 odst. 1);
- kk) přednostní právo upsat část nových akcií společnosti upisovaných ke zvýšení základního kapitálu (§ 204a);
- ll) právo podílet se na zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů společnosti (§ 208 a § 209);
- nn) právo podílet se na zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů společnosti v poměru jmenovitých hodnot jejich akcií (§ 208 odst. 7).¹⁸³

Také povinnosti akcionáře jsou členěny do 2 základních okruhů, a sice na povinnosti (1) základní, hlavní a na povinnosti (2) doplňkové neboli vedlejší.

Za základní povinnosti akcionáře lze považovat povinnost loajality a povinnost vkladovou.

¹⁸³ Volně zpracováno z výše citované publikace, tedy: DĚDIČ, J.; ŠTENGLOVÁ, I.; ČECH, P.; KRÍŽ, R. *Akciové společnosti*. 6. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. 944 s. ISBN 978-80-7179-587-2. Str. 235-238.

Doplňkových povinností je mnohem více, na příklad:

- a) povinnost podrobit se usnesením valné hromady, i když s nimi akcionář nesouhlasí (nebyla-li soudně vyslovena neplatnost usnesení);
- b) povinnost podrobit se sistaci svého hlasovacího práva v případech uvedených v ustanovení § 186c obchodního zákoníku;
- c) oznamovací povinnost (dle ustanovení § 122 zákona o podnikání na kapitálovém trhu);
- d) povinnost učinit nabídku převzetí;
- e) povinnost oznámení všech relevantních změn společnosti pro účely vedení seznamu akcionářů;
- f) povinnost předložit společnosti zatímní listy nebo akcie anebo dluhopisy k výměně nebo změně údajů anebo je vrátit (§ 176 odst. 5 obchodního zákoníku);
- g) povinnost ve stanovené lhůtě vrátit zatímní list při vyloučení upisovatele ze společnosti (§ 177 odst. 4 obchodního zákoníku);
- h) povinnost vrátit vyplacenou dividendu, kterou akcionář nepřijal v dobré víře (§ 179 odst. 1 obchodního zákoníku);
- i) povinnosti při snižování základního kapitálu upravené v ustanovení § 211 a násl. obchodního zákoníku.

4.4.2 Jednotlivá základní práva akcionáře

4.4.2.1 Právo na podíl na zisku

Každý z akcionářů má právo podílet se na zisku společnosti, jedná se o tzv. právo na dividendu. Dosažení zisku bývá základním účelem, proč obchodní společnosti vlastně vznikají. Případná ustanovení stanov, která by některé akcionáře (nebo i všechny) tohoto práva zbavovala, by byla ve zjevném rozporu se zákonem a s dobrými mravy (viz ustanovení § 39 občanského zákoníku).

Právo akcionáře na podíl na zisku však není právem absolutním, je totiž podmíněno splněním určitých zákonem přesně definovaných podmínek (právní úprava v ustanovení § 178 - § 179 obchodního zákoníku). Pokud jsou všechny tyto zákonné podmínky splněny, je možné

přistoupit k vlastnímu rozdělení zisku. Akciová společnost však stejně jako společnost s ručením omezeným zisk rozdělovat nemusí. Již u práva společníka s.r.o. na podíl na zisku jsem uváděla jako příklad situace, kdy pravděpodobně společnost zisk rozdělovat nebude, chystání se k rozsáhlé investici nebo vysoké zadlužení společnosti.

Nikdo nesmí být zvýhodněn na úkor jiných akcionářů nebo společnosti samé. Smlouvy uzavřené v rozporu s tímto zákazem jsou neplatné; výjimky ze zákazu však stanoví předpisy koncernového práva.¹⁸⁴

Aby však bylo možné vyplácet akcionářům jejich podíly na zisku, musí společnost nejprve nějakého zisku dosáhnout. Nelze samozřejmě rozdělovat zisky v situaci, kdy je společnost ve ztrátě. Zároveň platí, že přednostně (v souladu se zákonem a se stanovami společnosti) musí být provedeny odvody do rezervního fondu, popř. do dalších fondů společnosti, jsou-li tyto stanovami zřízeny. Prostředky, které jsou určeny k doplňování těchto fondů nelze nikdy použít na rozdělení zisku. Valná hromada v rámci své působnosti stanoví, jak velká část zisku, který lze rozdělit, bude skutečně rozdělena mezi akcionáře v rámci jejich práva na podíl na zisku. Návrhem představenstva přitom valná hromada není vázána.¹⁸⁵

Co se vlastních pravidel rozdělení zisku na jednotlivé akcie týče, platí, že podíl na zisku konkrétního akcionáře se určí poměrem jmenovitých hodnot jeho akcií ku základnímu kapitálu společnosti. Výjimka z tohoto pravidla je dovolena jen pro prioritní akcie, a to za předpokladu, že tak určí statuty společnosti.

Od vzniku práva na podíl na zisku je zapotřebí odlišit den splatnosti tohoto podílu. Dividenda je splatná do 3 měsíců ode dne, kdy valná hromada přijala usnesení o rozdělení zisku, ledaže statuty nebo usnesení valné hromady stanoví něco jiného. Společnost je oprávněna vyplatit podíly na zisku i dříve, oprávněné osoby se však samy od sebe dřívější výplaty domáhat nemohou.

¹⁸⁴ DVORÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. Vydání. Praha : ASPI, 2009. 936 s. ISBN 978-80-7357-430-7. Str. 220.

¹⁸⁵ Více k pravidlům pro rozdělování zisku v ustanovení § 178 odst. 2 a 6 obchodního zákoníku.

4.4.2.2 Právo účasti a hlasování na zasedání valné hromady

Každý akcionář má právo zúčastnit se a hlasovat na zasedání valné hromady. Co do praktického aspektu věci se toto právo rozpadá do několika dílčích oprávnění, a to konkrétně na:

1. právo zúčastnit se na zasedání valné hromady,
2. právo na informace,
3. právo podat protinávrh, a
4. právo hlasovat.¹⁸⁶

Zásadní význam má právě hlasovací právo. To je vždy spojeno s cenným papírem. Samostatný převod hlasovacího práva bez současného převodu vlastnického práva k cennému papíru je nemožný, neboť takováto smlouva by pro počáteční nemožnost plnění byla absolutně neplatná. Od převodu hlasovacího práva se ale podstatně odlišuje přenechání výkonu hlasovacího práva jiné osobě na základě smlouvy, plné moci, atd. Přenechání výkonu hlasovacího práva totiž není samo o sobě neplatné, ledaže by byl dovoditelný jeho rozpor s dobrými mravy. Stanovy společnosti vždy musí obsahovat jasné, určité a srozumitelné ustanovení o tom, kolik hlasů je spojeno s každou akcií. V této souvislosti je nutné nezapomenout na kogentní pravidlo, že na akcie se stejnou jmenovitou hodnotou připadá stejný počet hlasů.

Závěrem připomínám, že hlasovací právo lze akcionáři odejmout, avšak jen v zákonem stanovených případech. Demonstrativní výčet případů, kdy akcionář nemůže své hlasovací právo vykonávat je uveden v ustanovení § 186c odst. 2 obchodního zákoníku. Při posuzování způsobilosti valné hromady činit rozhodnutí a při hlasování na valné hromadě se nepřihlíží k akciím nebo zatímním listům, s nimiž není spojeno hlasovací právo, nebo pokud nelze hlasovací právo, které je s nimi spojeno, vykonávat.¹⁸⁷

¹⁸⁶ DVORÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. Vydání. Praha : ASPI, 2009. 936 s. ISBN 978-80-7357-430-7. Str. 228.

¹⁸⁷ ustanovení § 186c odst. 1 obchodního zákoníku

4.4.2.3 Právo na podíl na likvidačním zůstatku

Třetím hlavním právem akcionáře je jeho právo podílet se na likvidačním zůstatku v případě, že společnost je zrušena s likvidací bez právního nástupce a z konečného zúčtování likvidace vyplyne kladný majetkový výsledek – likvidační zůstatek. Toto právo je svojí podstatou podmíněné a je spojeno s účastí akcionáře na společnosti ve smyslu ustanovení § 155 odst. 1 obchodního zákoníku. Právem nepodmíněným se stává až okamžikem, kdy valná hromada schválí návrh na rozdělení likvidačního zůstatku společnosti.¹⁸⁸

4.4.2.4 Zvláštní práva akciové minority

Zákonodárce přiznává určité, zvláště vymezené osobě nebo osobám speciální oprávnění, která jiným akcionářům poskytována nejsou. Tato práva jsou poskytována osobám, které společně nebo i každá zvlášť reprezentují určitý podíl na základním kapitálu akciové společnosti. Zákon však neposkytuje ochranu těm akcionářům, jejichž podíl na základním kapitálu nepředstavuje tuto hranici, ale jen skupině osob, které vlastní akcie, souhrn jejichž jmenovitých hodnot dosahuje předepsaného podílu na základním kapitálu. Samozřejmě není vyloučeno, aby tohoto podílu dosáhl i jednotlivec. Za akciovou minoritu se konkrétně považují ti vlastníci akcií v akciové společnosti, pro které platí že (ustanovení § 181 odst. 1 obchodního zákoníku):

- a) souhrn jmenovitých hodnot akcií v jejich vlastnictví přesahuje 5% základního kapitálu společnosti, přičemž se musí jednat o akciovou společnost, jejíž základní kapitál činí 100 milionů korun českých nebo méně, anebo
- b) souhrn jmenovitých hodnot akcií v jejich vlastnictví přesahuje 3% základního kapitálu společnosti; zde se ale musí jednat o akciovou společnost, jejíž základní kapitál je vyšší než 100 milionů korun českých.

Stanovy akciové společnosti však mohou tyto limity pro výkon práv minoritních akcionářů snížit. Zvýšení limitů dovoleno není. Aby se zjistilo, zda došlo k dosažení potřebného limitu, zohledňují se akcie jakéhokoliv druhu, formy, podoby i jmenovité hodnoty. Zohledňuje se též podíl na základním kapitálu reprezentovaný:

¹⁸⁸ DVORÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. Vydání. Praha : ASPI, 2009. 936 s. ISBN 978-80-7357-430-7. Str. 230.

- a) zatímními listy,
- b) poukázkami na akcie (v situaci, kdy bylo zapsáno zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku a vydané poukázky na akcie dosud nebyly vyměněny za akcie).

Mezi jednotlivá zvláštní práva akciové minority bývá řazeno¹⁸⁹:

- a) právo požadovat svolání mimořádného zasedání valné hromady – akciová minorita se může domáhat, aby představenstvo a.s. svolalo mimořádné zasedání valné hromady k projednání záležitostí touto minoritou určených (za podmínek ustanovení § 181 odst. 1 a 2 obchodního zákoníku);
- b) právo požadovat doplnění programu zasedání valné hromady – akciová minorita je oprávněna žádat, aby představenstvo a.s. zařadilo jí určenou jednu nebo více záležitostí do programu řádného nebo mimořádného zasedání valné hromady;
- c) právo požadovat přezkum působnosti představenstva – akciová minorita může požádat dozorčí radu, aby přezkoumala výkon působnosti představenstva v záležitostech určených v žádosti. Dozorčí rada je povinna učinit tak bez zbytečného odkladu poté, co jí je žádost doručena. O výsledku přezkumu je dozorčí rada povinna akciovou minoritu patřičně informovat;
- d) právo ochrany majetkových práv společnosti vůči členům představenstva – akciová minorita se může domáhat, aby dozorčí rada uplatnila jménem akciové společnosti právo na náhradu škody, které má společnost po jednom nebo více členech představenstva. V případě, že tak dozorčí rada bez zbytečného odkladu neučiní, může akciová minorita jakožto zákonný zástupce společnosti podat žalobu jménem společnosti sama;
- e) právo ochrany majetkových práv společnosti vůči nedbalým akcionářům – akciová minorita se může domáhat, aby představenstvo podalo žalobu na splacení emisního kursu akcií vůči vlastníkům zatímních listů, kteří jsou s tímto v prodlení, nebo vlastníky zatímních listů ze společnosti vyloučilo. Volba konkrétního řešení je plně v kompetenci představenstva, avšak v případě, kdy by představenstvo bez zbytečného odkladu neučinilo nic, je akciová minorita oprávněna podat žalobu na splacení emisního kursu akcií jménem společnosti sama;
- f) právo přezkumu zprávy o vztazích mezi propojenými osobami – akciová minorita je oprávněna obrátit se návrhem na soud, aby jmenoval znalce pro přezkoumání zprávy o

¹⁸⁹ Úprava práv akciové minority v obchodním zákoníku je kogentní povahy, což ale nebrání možnosti rozšíření práv minority stanovami akciové společnosti.

vztazích mezi propojenými osobami vypracovanou na základě ustanovení § 66a odst. 12 obchodního zákoníku;

- g) právo navrhnout výměnu likvidátora – akciová minorita se také může domáhat, aby soud z důvodu uvedeného v návrhu odvolal likvidátora dané akciové společnosti, který byl jmenován valnou hromadou, a jmenoval likvidátora jiného;
- h) právo při vnitrostátní fúzi sloučením společnosti – poslední specifické právo akciové minority souvisí se schvalováním vnitrostátní fúze sloučením společnosti dle zákona o přeměnách obchodních společností a družstev.¹⁹⁰

4.4.3 Jednotlivé základní povinnosti akcionáře

4.4.3.1 Povinnost loajality

Zcela shodně jako u společníků společnosti s ručením omezeným i pro akcionáře akciové společnosti je nejzákladnější povinností právě povinnost loajality, se kterou jsou všechny ostatní zákonné povinnosti akcionářů různě spojeny, anebo z ní vyplývají.

Povinnost loajality je postavena na principu, že účast akcionáře ve společnosti je dobrovolná; stane-li se proto někdo akcionářem, je povinen jednat tak, aby byl dosahován účel existence společnosti stanovený právními předpisy a jejími stanovami, resp. (vzato z opačného úhlu) je povinen zdržet se všeho, co by dosažení tohoto cíle znemožňovalo nebo ohrožovalo.¹⁹¹

Za dílčí projevy této základní akcionářské povinnosti se považuje např.:

- a) povinnost dodržovat stanovy společnosti,
- b) povinnost nezneužívat většiny nebo menšiny hlasů ve společnosti (ustanovení § 56a obchodního zákoníku),
- c) povinnost jednat v souladu s dobrými mravy (ustanovení § 3 odst. 1 občanského zákoníku) a zásadami poctivého obchodního styku (ustanovení § 265 obchodního zákoníku),

¹⁹⁰ Volně zpracováno z publikace: DVOŘÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. Vydání. Praha : ASPI, 2009. 936 s. ISBN 978-80-7357-430-7. Str. 230-236.

¹⁹¹ DVOŘÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. Vydání. Praha : ASPI, 2009. 936 s. ISBN 978-80-7357-430-7. Str. 236.

- d) povinnost nezneužívat postavení ovládající osoby (ustanovení § 66a odst. 14 obchodního zákoníku),
- e) povinnost nevyvíjet tlak na členy představenstva a dozorčí rady, prokuristu a zaměstnance společnosti, aby jednali v soukromém zájmu společníka a ke škodě společnosti (ustanovení § 66c obchodního zákoníku) a
- f) povinnost uzavírat obchody respektující nejen zákonné výměry, ale i oprávněné zájmy společnosti a ostatních akcionářů včetně věřitelů a zaměstnanců společnosti.

4.4.3.2 Povinnost vkladová

Akciová společnost je obchodní společností, která povinně ze zákona vytváří základní kapitál. Z toho plyne povinnost jejích akcionářů tento základní kapitál vytvořit, a to svými vklady.

Vkladová povinnost akcionáře vzniká dvojitým způsobem, a sice:

- a) subskripčním prohlášením zahrnutým do zakladatelského dokumentu nebo zápisem do listiny upisovatelů a
- b) úpisem mladých akcií při efektivním zvýšení základního kapitálu.

4.4.3.3 Oznamovací povinnost

Důležitou povinností akcionáře, který získal nebo překročil určitý podíl na hlasovacích právech emitenta, je oznamovací povinnost. Právní úpravu této povinnosti nepředstavuje obchodní zákoník, nýbrž zákon o podnikání na kapitálovém trhu, konkrétně ustanovení § 122 tohoto zákona.

Tato právní úprava má nesmírný význam zejména v praxi. Na vyspělých kapitálových trzích totiž představuje informace o koncentraci nebo dekoncentraci podílů na akciové společnosti s kótovanými účastnickými cennými papíry a údaje o identitě osob, které tyto podíly soustřeďují, zvyšují nebo snižují, klíčové kritérium pro investory a jejich rozhodování, zda učiní nebo neučiní, podrží či zruší jejich investici do konkrétních účastnických cenných papírů. Tuto informaci lze považovat za základní kursotvornou informaci kótovaných účastnických cenných papírů na regulovaném trhu a má také význam pro posouzení likvidity

cenného papíru podle pravidla, že čím vyšší je podíl konkrétního investora, tím nižší je rozptyl účastnických cenných papírů ve veřejnosti, a tím se také zhoršuje likvidita investice.

Řádné fungování kapitálového trhu vyžaduje, aby investoři měli co možná nejpresnější údaje k dispozici co nejrychleji.¹⁹²

Oznamovací povinnost má tedy konkrétně osoba, případně osoby jednající ve shodě, která dosáhne či překročí určitý podíl (5%, 10%, 15%, 20%, 25%, 30%, 40%, 50%, 75%) na hlasovacích právech nebo která naopak svůj podíl na hlasovacích právech pod uvedené procentní hranice sníží. Smyslem oznamovací povinnosti je transparentnost majetkových pohybů ve společnosti nejen ve vztahu k ostatním akcionářům, ale též k potencionálním investorům.¹⁹³

4.4.3.4 Povinnost učinit nabídku převzetí

Osoba, která získá rozhodný podíl na hlasovacích právech v určité akciové společnosti (tzv. cílová společnost), musí v zákonem stanovené lhůtě po získání nebo překročení tohoto podílu učinit nabídku převzetí ve vztahu ke všem vlastníkům účastnických cenných papírů cílové společnosti, a to v případě, že dané cenné papíry byly přijaty k obchodování na regulovaném trhu. Nabídkou převzetí se rozumí veřejný návrh smlouvy na koupi nebo směnu účastnických cenných papírů, kterým navrhovatel projevuje vůli nabýt účastnické cenné papíry v rozsahu, který umožňuje ovládnutí cílové společnosti nebo který následuje po ovládnutí cílové společnosti. Nabídka převzetí podléhá velmi přísné právní regulaci a musí být učiněna za přesně stanovených zákonných podmínek. Příslušná úprava je dnes obsažena v samostatném zákoně, kterým je zákon č. 104/2008 Sb., o nabídkách převzetí, v platném znění. Plnění veškerých zákonem stanovených podmínek podléhá dohledu, který v České republice vykonává Česká národní banka.¹⁹⁴

¹⁹² DVORÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. Vydání. Praha : ASPI, 2009. 936 s. ISBN 978-80-7357-430-7. Str. 238.

¹⁹³ ŠVARC, Z. a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1. Str. 164.

¹⁹⁴ Volně zpracováno z publikace: ŠVARC, Z. a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1. Str. 164-165.

4.4.4 Zvláštní povinnost jediného akcionáře

Ustanovení § 190 odst. 3 obchodního zákoníku stanoví zvláštní povinnost pro akcionáře jednočlenné akciové společnosti. Pokud tento jediný akcionář uzavírá se svou akciovou společností smlouvu a je zároveň osobou, která je oprávněna jednat jménem společnosti (jako např. člen představenstva), pak musí být tato smlouva uzavřena ve formě notářského zápisu nebo musí mít písemnou formu a legalizovaný podpis (příp. podpisy – např. při udělení plné moci).

Účel takovéto úpravy spočívá v tom, že smlouvy, které jsou uzavírány tímto způsobem, jsou smlouvami reálně uzavřenými jednou a tutéž osobou, neboť akcionář jedná jednak za sebe a pak také jménem společnosti. Jedná se tedy o zvláštní povinnost, která má za cíl zajištění transparentnosti takovýchto smluv.

5. Porovnání právních úprav obou forem obchodních společností

5.1 Úvod do kapitoly

V rámci této závěrečné kapitoly se pokusím o srovnání právní úpravy společnosti s ručením omezeným a právní úpravy akciové společnosti, a to jak v rovině obecné, tak v rovině postavení jejich společníků. Samostatná podkapitola bude též věnována stručnému shrnutí hlavních výhod a nevýhod daných právních forem obchodních společností, problematice správné volby právní formy obchodní společnosti před zahájením vlastní podnikatelské či jiné činnosti i soudní judikatuře. Ačkoliv celá práce je koncipována tak, že pozorný čtenář má možnost obě právní formy porovnávat již v průběhu čtení předchozích kapitol, s ohledem na hlavní téma diplomové práce je tato část zcela nezbytná.

5.2 Srovnání základních charakteristik s.r.o. a a.s.

Tato kapitola je shrnutím základních charakteristik, které byly v předchozích částech diplomové práce uvedeny jak u společnosti s ručením omezeným, tak u společnosti akciové. Pro vytvoření přehledného a výstižného srovnání byla zpracována následující tabulka.

Oblast srovnání	Společnost s ručením omezeným	Akciová společnost
Právní úprava	Zejména obchodní zákoník: a) část obecná (§ 56 - 75b) b) část zvláštní (§ 105 - 153)	Zejména obchodní zákoník: a) část obecná (§ 56 - 75b) b) část zvláštní (§ 154 – 220)
Obchodní firma – kmen	Osobní, věcný, fantazijní nebo smíšený	Osobní, věcný, fantazijní nebo smíšený
Obchodní firma – obligatorní dodatek	a) společnost s ručením omezeným b) spol. s.r.o. c) s.r.o.	a) akciová společnost b) akc. spol. c) a.s.
Účel (předmět činnosti)	Podnikání nebo jiná zákonem dovolená činnost	Podnikání nebo jiná zákonem dovolená činnost
Základní kapitál	200 000,- Kč	a) 2 000 000,- Kč při založení a.s. bez veřejné nabídky akcií b) 20 000 000,- Kč při založení a.s. s veřejnou nabídkou akcií
Minimální vklad společníka	Ano; 20 000,- Kč	Ano (dle stanov)
Odpovědnost společnosti	Společnost odpovídá za porušení svých závazků celým svým majetkem.	Společnost odpovídá za porušení svých závazků celým svým majetkem.
Ručení společníků za závazky společnosti	Do zapsání splacení všech vkladů do obchodního rejstříku (omezené a solidární ručení)	Ne
Statutární orgán	Jednatel, jednatelé	Představenstvo
Další orgány	Valná hromada, popř. dozorčí rada	Valná hromada a dozorčí rada
Zákaz konkurence	Ze zákona jednatelé, popř. členové dozorčí rady + možnost rozšířit i na společníky	Členové představenstva a dozorčí rady

Povinný rezervní fond	Ano (ustanovení § 124 obchodního zákoníku)	Ano (ustanovení § 217 obchodního zákoníku)
Možnost založení společnosti jednou osobou	Ano - jako FO ¹⁹⁵ , tak PO ¹⁹⁶	Ano - pouze PO (tedy min. 2 FO)
Maximální počet společníků	50	Není stanoven
Zakládací dokument – typ	Společenská smlouva nebo zakladatelská listina	Zakladatelská smlouva nebo zakladatelská listina
Zakládací dokument – forma	Notářský zápis	Notářský zápis
Stanovy společnosti	Ano, pokud tak stanoví zakladatelský dokument.	Ano
Jednání před vznikem společnosti	Dle ustanovení § 64 obchodního zákoníku	Dle ustanovení § 64 obchodního zákoníku
Vznik společnosti	Zápisem do obchodního rejstříku	Zápisem do obchodního rejstříku
Neplatnost společnosti	Dle ustanovení § 68a obchodního zákoníku	Dle ustanovení § 68a obchodního zákoníku
Práva a povinnosti společníků (akcionářů)	Spojeny s obchodním podílem	Spojeny s akcií
Možnost převodu účasti	Podmíněně ano	Ano
Zrušení společnosti	S likvidací, bez likvidace	S likvidací, bez likvidace
Zánik společnosti	Výmazem z obchodního rejstříku	Výmazem z obchodního rejstříku

Tabulka 1 - Srovnání základních charakteristik s.r.o. a a.s.

5.3 Postavení společníků s.r.o. versus postavení společníků a.s.

5.3.1 Obecně o právním postavení společníků

V kapitole „Postavení společníků a.s.“ jsem uváděla, že právní postavení akcionářů (ale nejen těch) je v české nauce obchodního práva povětšinou vnímáno jako soubor jejich práv a povinností. Krom toho, pokud se na tento pojem nahlíží z obecnějšího hlediska, jsou pod termín právního postavení společníků řazeny i jiné otázky, jako je např.:

- kdo, jak a za jakých podmínek může být společníkem;
- společníkův podíl na společnosti a související otázky;

¹⁹⁵ fyzická osoba

¹⁹⁶ právnická osoba

- odchod ze společnosti;
- a samozřejmě i jednotlivá práva a povinnosti včetně společnickova ručení za závazky společnosti.

Všechny výše uvedené charakteristiky byly postupně zmíněny v jednotlivých částech této diplomové práce, tato kapitola je tak tedy pouze závěrečným souhrnným shrnutím dříve uvedených tezí.

5.3.2 Porovnání právní úpravy s.r.o. a a.s. s ohledem na postavení jejich společníků

Společnost s ručením omezeným i akciová společnost jsou soukromoprávními korporacemi, tedy sdružením osob. Není možné, aby existovala obchodní společnost, v níž by nebyl ani jediný společník; společnost nemůže bez svých společníků vzniknout ani existovat, jejich přítomnost je pro společnost podmiňující. Mezi společnostmi a jejich společníky pak vzniká určitý vztah, který je často označován jako účast nebo členství v korporaci a který je definován jako soubor práv a povinností, které má společník nejen vůči společnosti, ale i vůči ostatním společníkům.

Společníky obou analyzovaných právních forem obchodních společností se mohou stát jak osoby fyzické, tak osoby právnické (což vyplývá z ustanovení § 56 odst. 2 obchodního zákoníku, který se vztahuje na obě právní formy). Zvláštní pravidla jsou u obou společností stanovena pro případ, kdy je společnost založena jen jednou osobou, kterou může být u s.r.o. jak osoba fyzická, tak osoba právnická, zatímco u a.s. může samotného zakladatele představovat pouze osoba právnická¹⁹⁷. Právní úprava společníků spol. s.r.o. a akc. spol. však rozhodně není zastoupena jen obchodním zákoníkem. V souvislosti s tím, kdo, jak a za jakých podmínek může představovat společníka těchto obchodních společností, je třeba respektovat další speciální zákony, které uvádí různé specifické požadavky, tedy dříve uvedená omezení nebo i úplné vyloučení účasti některých osob na společnosti. Jednou z podstatných odlišností právní úpravy společníků s.r.o. a společníků a.s. je také stanovení maximálního počtu společníků společnosti. Zatímco akciová společnost může být tvořena neomezeným počtem společníků, u společnosti s ručením omezeným je limit stanoven na 50 osob.

¹⁹⁷ viz ustanovení § 162 odst. 1 obchodního zákoníku

Podíl společníka je vždy symbolem jeho účasti na společnosti a souhrnem z této účasti plynoucích práv a povinností. Právní úprava podílu společníka je pro obě právní formy uvedena v ustanovení § 61 obchodního zákoníku. Toto ustanovení je však dále doplněno ustanoveními § 114 (spol. s.r.o.) a § 155 (akc. spol.) stejného zákona. U společnosti s ručením omezeným je účast společníka na společnosti představována obchodním podílem, zatímco u akcionáře, jakožto společníka akciové společnosti, se jedná o akcii. Základním rozdílem v této oblasti je fakt, že v rámci s.r.o. může mít každý společník pouze jeden obchodní podíl, kdežto u společnosti akciové není počet akcií na společníka omezen. Žádný jiný podíl kromě podílu společníka v akciové společnosti nemůže být představován cenným papírem. Oba typy podílu společníka jsou za podmínek stanovených zákonem převoditelné, resp. u společnosti s ručením omezeným se hovoří o tzv. podmíněném převodu, kdy se vyžaduje souhlas valné hromady či ukotvení této možnosti v zakladatelském dokumentu. Podobné podmínky pak platí i pro přechod společníkova podílu.

Komplikovanější srovnání pak představuje oblast samotných práv a povinností společníků s.r.o. a akcionářů a.s. Práva (a ostatně i povinnosti) společníků těchto právních forem je na jedné straně možné zařadit do stejných kategorií, avšak z hlediska jejich samotného obsahu je právní úprava daných typů obchodních společností značně nevyvážená, což je ovšem s přihlédnutím k celkové složitosti takového aparátu, jakým je akciová společnost, logické. Společníkům společnosti s ručením omezeným tak náleží o poznání méně práv i povinností, i když ta základní jsou oběma společná. Je to např. právo hlasovací, právo na podíl na zisku, právo na podíl na likvidačním zůstatku a vypořádací právo (při zániku účasti společníka ve společnosti za trvání společnosti), právo na dispozice se společníkovým podílem, právo podat k soudu návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady apod.; z povinností se jedná např. o základní všudypřítomnou povinnost loajality a pro kapitálové společnosti typickou povinnost vkladovou. Doplnkových práv i povinností pak bylo v předchozích kapitolách diplomové práce zmíněno mnoho; většinou jsou roztroušeny v jednotlivých oddílech obchodního zákoníku, což zejména u právní úpravy akciové společnosti způsobuje její značnou nepřehlednost - výčet práv i povinností akcionářů v rámci jedné marginální rubriky by byl jistě praktičtější. Zvláštní okruh práv pak u obou typů obchodních společností představují práva menšinových společníků. Právní úprava práv minority je však zejména u společnosti s ručením omezeným dosti nepostačující.

Přes vše výše popsané je však právní postavení akcionářů akciových společností poněkud odlišné. V soustavě práv a povinností akcionářů jakožto společníků akciové společnosti jsou akcentována zejména práva majetkové povahy, která vyplývají ze skutečnosti, že koupě akcie či akcií je akcionáři vnímána především jako jejich investice sledující budoucí výnos. Tímto je do jisté míry potlačena možnost společníků osobně kontrolovat činnost společnosti a provádět bezprostřední korekční zásahy do činnosti dané akciové společnosti. Vliv akcionářů na společnost se uskutečňuje zejména nepřímo, a sice ovlivňováním personálního složení orgánů společnosti a využíváním možnosti svolat valnou hromadu k rozhodování o otázkách, které daná skupina akcionářů považuje za důležité. Řízením společnosti je pověřen příslušný výkonný orgán (představenstvo a.s.), jehož členy jsou zpravidla třetí osoby, tedy osoby stojící mimo společnost. Tento orgán se řídí pokyny schválenými valnou hromadou, avšak mimo oblast působnosti valné hromady se jedná o orgán zcela autonomní, což znamená, že nikdo nemá oprávnění udělovat mu pokyny týkající se obchodního vedení společnosti (dle ustanovení § 194 odst. 4 obchodního zákoníku). Postavení akcionáře tak postrádá možnost vstupovat do všech záležitostí společnosti a přijímat o nich rozhodnutí závazná pro vnitřní orgány dané společnosti.

Pojetí akcionáře jakožto investora se objevuje ve velmi zajímavé stati, jejímž autorem je V. Pihera (*K obecným limitům akcionářských práv*. Právní rozhledy č. 10/2007). Tento autor se ztotožňuje s názorem, že akcionář je veden především záměrem nabýt akcii jako investiční nástroj, nikoli zájmem spolupracovat s ostatními akcionáři. Investor totiž předpokládá, že je společnost řízena profesionálními manažery a že jednotliví akcionáři zasahují do řízení společnosti pouze v omezeném rozsahu působnosti valné hromady. Akcionářem se investor zpravidla stane bez bližší znalosti ostatních společníků (akcionářskou strukturu přitom nemůže ovlivnit). Jeho vztah ke společnosti a ostatním akcionářům je tak pouhým důsledkem nabytí vlastnického práva k cennému papíru; existence vztahu jako takového je pak odrazem vlastnického práva jako absolutního majetkového práva každého akcionáře. Vnitřní uspořádání akciové společnosti se následně jeví jako soubor individuálních očekávání jednotlivých investorů, které spojuje jediné, a sice fakt, že se rozhodli investovat do akcií dané akciové společnosti s cílem jejich maximálního zhodnocení. Představy o rozsahu zmíněného zhodnocení však mohou být zcela odlišné. Zájmy akcionářů, které se promítají do jejich rozhodování, tak nelze označit za zájmy homogenní. Nelze si ani představovat, že

akcionáři budou k homogenitě zájmů směřovat tak, jak je tomu např. u společnosti s ručením omezeným.¹⁹⁸

Ačkoliv se společnická struktura akciové společnosti takto jeví jako náhodné spojení odlišných individuálních zájmů, jsou to stále společníci, kteří představují definiční znak akciové společnosti. Akcionáři mají v rukou rozhodování o základních otázkách, které podmiňují činnost akciové společnosti, i rozhodování o vlastní existenci společnosti. Pokud se ale připustí to, že se v podstatě jedná o soubor individualit sledujících primárně vlastní prospěch, nelze jejich soužití ve společnosti označit jako spolupráci, vhodnějším označením je dle mého názoru soutěž. Soutěž, která probíhá na jednání valné hromady a jejímž výsledkem je usnesení valné hromady formující majetkové poměry společnosti, složení jejích výkonných a dozorčích orgánů, popř. další oblasti, jejichž rozhodování náleží do kompetence valné hromady; zjednodušeně řečeno tedy soutěž o vliv na řízení společnosti. V takovéto soutěži nemohou mít všichni akcionáři rovné postavení, jejich investice totiž nebyly totožné. Co ale musí být zajištěno, je rovnost šancí. Všem akcionářům musí být dána stejná možnost účasti na valné hromadě, ve stejné míře musí být také zpřístupněny informace nutné ke kvalifikovanému projednání jednotlivých bodů programu zasedání valné hromady a musí být umožněno i vyjádření vlastních názorů.

5.3.3. Ručení společníků spol. s.r.o. a akcionářů akc. spol.

Co je u právní úpravy obou obchodních společností bezesporu odlišné, je společnickovo ručení za případné závazky společnosti za jejího trvání i po jejím zániku.

Akciová společnost je typickou kapitálovou společností, což se projevuje i v tom, že její společníci (tedy akcionáři) jsou za účelem nabytí účasti povinni vložit do společnosti určitý vklad. I společnost s ručením omezeným je řazena mezi kapitálové společnosti, nejedná se ovšem o společnost ryze kapitálovou, což znamená, že v právní úpravě společnosti s ručením omezeným lze nalézt i prvky společností osobních. Jedním z těchto prvků je právě omezené osobní ručení jejích společníků.

¹⁹⁸ Volně zpracováno z: internetový článek Jarmily Pokorné; téma *Právní postavení akcionářů a výkon jejich oprávnění řídit společnost*; zdroj dostupný [www: http://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/obchod/pokorna.pdf](http://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/obchod/pokorna.pdf)

Z ustanovení § 154 odst. 1 obchodního zákoníku vyplývá, že akciová společnost odpovídá věřitelům za porušení svých závazků celým svým majetkem. Stejně tak odpovídá za případné porušení svých závazků i společnost s ručením omezeným (dle ustanovení § 106 odst. 1 obchodního zákoníku). V čem se ale právní úprava těchto kapitálových společností liší, je rozdílnost rozsahu ručení jejich společníků za závazky společnosti po dobu jejího trvání.

Akcionáři akciové společnosti jsou po dobu trvání dané společnosti zbaveni povinnosti ručit za její závazky. Pohledávky věřitelů společnosti tak mohou být uspokojeny výlučně z majetku dané akciové společnosti. Není přitom podstatné (na rozdíl od právní úpravy s.r.o.), zda akcionáři již zcela splatili svůj vklad do společnosti, anebo nikoliv.

Otázka splacení či nesplacení vkladů do společnosti je naopak rozhodující pro ručení společníků ve společnosti s ručením omezeným. Ti totiž v souladu s ustanovením § 106 odst. 2 obchodního zákoníku ručí za případné závazky společnosti za jejího trvání společně a nerozdílně, a to do výše souhrnu nesplacených částí vkladů všech společníků do základního kapitálu společnosti dle stavu v obchodním rejstříku. Ručení společníků spol. s.r.o. je tedy časově omezené a zaniká až zápisem splacení všech vkladů do obchodního rejstříku.

Obdobná situace ale nastává u obou právních forem obchodních společností v případě jejich zrušení a následném zániku výmazem z obchodního rejstříku. Dle obecného ustanovení § 56 odst. 6 obchodního zákoníku ručí společníci po zániku společnosti stejně jako za jejího trvání. Pokud se společnost zrušuje s likvidací, ručí společníci za její závazky do výše svého podílu na likvidačním zůstatku, nejméně však v rozsahu, v jakém ručili za trvání společnosti. Pro akciovou společnost tato právní úprava znamená následující. S ohledem na to, že za trvání společnosti akcionáři za její závazky neručí, nebudou za ně ručit ani po jejím zrušení bez likvidace. Ruší-li se ale akciová společnost s likvidací, ručí akcionáři po výmazu akciové společnosti z obchodního rejstříku za závazky společnosti do výše svého podílu na likvidačním zůstatku. Nejde přitom o ručení solidární, což v praxi znamená, že každý akcionář ručí za závazky společnosti maximálně do té částky, kterou jako likvidační zůstatek obdržel, a věřitel tak z titulu ručení nemůže po akcionáři požadovat více. Dojde-li k situaci, že společnost je sice zrušena s likvidací, ale nezůstane již žádný majetek, který by byl mezi akcionáře rozdělen, je ručení akcionářů za závazky společnosti pojmově vyloučeno. U společnosti s ručením omezeným se výše uvedená právní úprava promítne následovně. Pokud při výmazu společnosti s ručením omezeným z obchodního rejstříku nebylo zapsáno úplné

splacení vkladů všech společníků, bude jejich ručení trvat i po zániku společnosti. Je-li spol. s.r.o. zrušena s likvidací, ručí společníci za její závazky do výše svého podílu na likvidačním zůstatku, nejméně ovšem v takovém rozsahu, v němž ručili za trvání společnosti.¹⁹⁹

5.4 Výhody a nevýhody daných právních forem obchodních společností

V každé právní formě obchodní společnosti je možné spatřovat určité výhody i nevýhody. Vždy záleží na charakteru podnikatelského záměru, postavení a představách potencionálních společníků, finanční náročnosti záměru i mnohých dalších faktorech. V následující části diplomové práce se prostřednictvím dvou prostých tabulek pokusím shrnout nejčastěji zmiňované výhody i nevýhody spol. s.r.o. i akc. spol. Nutno podotknout, že některé uváděné výhody mohou být zároveň vnímány i jako nevýhody – vždy záleží na tom, s čím se daná právní forma porovnává.

Společnost s ručením omezeným	
 Výhody	 Nevýhody
Omezené ručení společníků	Nutný počáteční kapitál
Zákaz konkurence jen pro jednatele s.r.o. (zakladatelským dokumentem lze rozšířit i na společníky)	Zápis do obchodního rejstříku (náklady, čas)
Možnost založení jednou osobou	Vedení účetnictví
Na činnosti společnosti se nemusí osobně podílet všichni společníci, záleží na dohodě	Zakladatelský dokument ve formě notářského zápisu (nákladnější)
Minimální vklad jednoho společníka činí 20 000,- Kč	Zisk se zdaňuje sazbou pro právnické osoby
Minimální základní kapitál společnosti ve výši 200 000,- Kč	Administrativní náročnost při zakládání a řízení společnosti (ale menší než u a.s.)
Do společnosti je možné vložit i nepeněžitý vklad	Vyplácené podíly na zisku jsou zdaněny srážkovou daní (dochází tedy k tzv. dvojímu zdanění)
Jednodušší převod účasti na společnosti na jiného společníka	Zákonné omezení počtu společníků na max. 50

¹⁹⁹ Inspirace z www; zdroj dostupný na: <http://www.epravo.cz/top/clanky/ruceni-spolecniku-spolecnosti-s-rucenim-omezenym-a-akcionaru-akciovce-spolecnosti-za-zavazky-spolecnosti-po-dobu-trvani-spolecnosti-a-po-jejim-zaniku-40966.html>

Možnost ustanovení kontrolního orgánu (dozorčí rady)	Povinné zřízení datové schránky
Důvěryhodné a seriózní působení společnosti jakožto právnické osoby	Nutnost zapisovat změny do obchodního rejstříku
Hradí se pouze daň z příjmů a srážková daň ze zisku rozděleného mezi společníky – celkově výrazně lepší možnost optimalizace daní (oproti třeba OSVČ ²⁰⁰)	Možnost vzniku potíží při převodu účasti na společnosti na jiné osoby
Společnost může podnikat pod libovolným názvem (ten je zvolen při jejím založení), což sehraává svou roli zejm. při propagaci společnosti	
Společnost může expandovat navýšením vkladů, přistoupením nových společníků	

Tabulka 2 - Výhody a nevýhody právní formy s.r.o.

Akciová společnost	
Výhody 	Nevýhody
Akcionáři neručí za závazky společnosti	Nutný vysoký základní kapitál
Obchodní partneři tuto právní formu vnímají jako solidní a stabilní; solidní vnější dojem	Komplikovaná a často i omezující právní úprava
Dobrá přístup ke kapitálu	Náročná administrativa při založení a řízení společnosti
Vyplacené dividendy nepodléhají sociálnímu pojištění	Vedení účetnictví
Snadné přesuny vlastnictví (obchodování s akcemi)	Nemožnost založit a.s. jednou fyzickou osobou
Nejefektivnější forma rozvoje „velkého podnikání“	Zákaz konkurence na členy představenstva i dozorčí rady
Ryze kapitálová společnost	Povinnost zveřejňovat údaje z účetní závěrky
	Povinnost sestavovat výroční zprávy společnosti
	Zisk společnosti je zdaněn daní z příjmu právnických osob (problematika dvojího zdanění)
	Vyplácené dividendy se zdaňují srážkovou daní

Tabulka 3 - Výhody a nevýhody právní formy a.s.

²⁰⁰ osoba samostatně výdělečně činná

5.5 Správný výběr právní formy obchodní společnosti

Správný výběr právní formy obchodní společnosti, v rámci které se podnikatel rozhodne podnikat, je pro úspěch jeho obchodního, podnikatelského plánu velmi podstatný. Založení společnosti se tak stává záležitostí, která se většinou řeší jako první skutečný krok po té, co podnikatel získá určitou představu o tom, co komu nabídne a za jakých podmínek. Právních forem obchodních společností existuje celá řada a vybrat mezi nimi právě tu, která bude pro dané podnikání tou nejvýhodnější, nemusí být tak snadné, jak by se snad na první pohled mohlo zdát.²⁰¹

Společnost s ručením omezeným i akciová společnost jsou vzhledem ke svému zařazení mezi společnosti kapitálového typu vhodné především pro podnikatelské aktivity. Oproti společnostem osobním, pro které je charakteristická drobnější podnikatelská činnost a větší volnost společníků, snesou kapitálové společnosti vyšší kapitálové zatížení, ovšem striktní právní úprava nedává pro vymezení postavení jejich společníků tolik prostoru. Výhodu však tyto společnosti představují především v možnosti podstoupení větší míry podnikatelského rizika za současné ochrany společníků či akcionářů při jejich odpovědnosti za případné ztráty společnosti.

Co se týče společnosti s ručením omezeným, je vůbec nejčastější právní formou podnikání prostřednictvím obchodní společnosti. Tato společnost se hodí k dosažení spíše skromnějších hospodářských cílů a subtilnějších podnikatelských záměrů jejích společníků. Tyto cíle i záměry však rozhodně nemusí být podružné či regionálně zanedbatelné. Omezené ručení společníků dává spolu s povinnými vklady větší možnosti, a to i u rizikovějších investic, než je tomu např. u veřejné obchodní společnosti. Společnost s ručením omezeným tak jakožto forma podnikání ovládá jakési „střední pásmo“ mezi menšími provinčními podniky rodinného typu, jako je osobní veřejná obchodní společnost, a největšími podnikatelskými subjekty s vyššími finančními a mnohdy i mocenskými ambicemi, reprezentované kapitálově silnější společností akciovou. Tímto si společnost s ručením omezeným zachovává pružnost při změnách ve vnitřní struktuře společnosti, přičemž je důležité, že tato společnost nemusí být

²⁰¹ Inspirace z www; internetový článek advokáta Mgr. Marka Dolečka, partnera advokátní kanceláře „Doleček Kahounová Sedláčková“; zdroj dostupný na: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/pravo-v-podnikatelske-praxi/opu-vyber-obchodni-spolecnosti-podnikani/1001817/54225/?page=3>

podmíněna osobní účastí společníků na činnosti společnosti.²⁰² Obecně lze tedy říci, že oproti akciové společnosti je spol. s.r.o. vnitřně pružnější, rozhodování na valné hromadě i rozhodování statutárních orgánů společnosti je méně formalizované a mnohem rychlejší. Nevýhodou je však menší objem kapitálu, s nímž společnost disponuje, což má za následek mnohdy citelné ohraničení jejích podnikatelských aktivit. Pro větší finanční objemy v řádech milionů korun českých či jejich násobků je svou formou vhodnější společnost akciová, která u smluvních partnerů mnohdy budí vyšší důvěru, a to již pouhým předložením výpisu z obchodního rejstříku.

Akciová společnost je tedy oproti společnosti s ručením omezeným o poznání složitějším organismem. Již samotné založení této společnosti je podstatně komplikovanějším procesem. Je však vhodná pro podnikání velkých podniků, které vyžadují pro svoji činnost velké investice, jejichž návratnost se jeví jako dlouhodobá. Akciové společnosti se, jak bylo uvedeno výše, vyznačují velkou mírou oddělenosti vnitřní správy od osob akcionářů, což však na druhou stranu zajišťuje plynulý provoz společnosti i v případě změn v osobách akcionářů.²⁰³ O akciové společnosti se v této souvislosti (i přes výše naznačenou výhodu) často hovoří jako o personálně nestabilní společnosti.

5.6 Soudní judikatura

Závěrem této diplomové práce uvádím alespoň krátké pojednání o judikatuře týkající se postavení společníků s.r.o. i společníků a.s. Vzhledem k tomu, že česká právní úprava upravující postavení společníků v obchodních společnostech je dost složitá, nepřehledná a obsahuje velký počet novelizací, lze k této problematice nalézt nesčetné množství judikátů, a to nejen např. v právním systému ASPI, ale i na internetových stránkách Nejvyššího soudu České republiky²⁰⁴. Zajímavý a ucelený přehled k mnoha otázkám souvisejících s akciovou společností nabízí též publikace *Akciové společnosti* (DĚDIČ, J.; ŠTENGLOVÁ, I.; ČECH,

²⁰² Volně zpracováno z publikace: ŠEVČÍK, D. *Společnost s ručením omezeným: vzory podání a listin, právní úprava po novele*. Praha : PROSPEKTRUM, 2001. 288 s. ISBN 80-7175-099-9. Str. 18.

²⁰³ Volně zpracováno z internetového článku advokáta Mgr. Marka Dolečka; zdroj dostupný na www.businessinfo.cz/cz/clanek/pravo-v-podnikatelske-praxi/opu-vyber-obchodni-spolecnosti-podnikani/1001817/54225/?page=3

²⁰⁴ Internetové stránky Nejvyššího soudu ČR: www.nsoud.cz

P.; KŘÍŽ, R. *Akciové společnosti*. 6. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. 944 s. ISBN 978-80-7179-587-2). V této publikaci je od strany 883 celá jedna kapitola věnována samotným judikátům, které jsou rozčleněny dle dotčených oblastí a které vždy obsahují krátké pojednání o případu a název soudu, který spor řešil, včetně spisové značky, přes kterou lze dohledat úplně znění sporu.

Uvedením čtyř vybraných judikátů, u kterých v následujících řádcích zmíním jen hlavní podstatu a jejichž úplné znění je uvedeno v přílohách této práce, se pokusím demonstrovat, jak jsou práva a povinnosti společníků vykonávána v praxi, jak se k nim staví samotné společnosti a jak při případných sporech mezi společníky a společnostmi postupují a rozhodují soudy různých instancí.

První soudní případ se týká práva akcionáře na vydání zápisu z valné hromady. Spor došel až k Nejvyššímu soudu ČR²⁰⁵, který řešil dovolání, jímž akciová společnost napadla rozsudek odvolacího soudu. Odvolací soud totiž svým rozsudkem změnil rozsudek soudu prvního stupně a uložil akciové společnosti povinnost vydat navrhovatelce (akcionáře dané společnosti) zápisy z valných hromad včetně všech příloh. Nejvyšší soud se v tomto případě zabýval zejména definicí obsahu zápisu z valné hromady, neboť každá ze zúčastněných stran vnímala tento pojem odlišně. Akcionářka po právu vyžadovala kopie zápisů z valných hromad včetně všech příloh tak, jak praví ustanovení § 188 odst. 3 obchodního zákoníku, zatímco akciová společnost chápala svoji povinnost vydat kopie zápisů z valné hromady pouze jako povinnost vydat zápis samotný, tedy bez příloh (dle ustanovení § 189 odst. 2 obchodního zákoníku). Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu označil za správné a dovolání zamítl.

Ve druhém uváděném soudním případě se Nejvyšší soud České republiky zabýval dovoláním²⁰⁶, kterým akcionář napadl usnesení vrchního soudu, tedy soudu odvolacího. Odvolací soud totiž svým rozsudkem potvrdil usnesení krajského soudu (soudu první instance), kterým byl zamítnut návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady dané akciové společnosti, která byla v té době v likvidaci. I tento soudní případ tak prošel všemi třemi instancemi. Tentokrát ale byly oba nižší soudy stejného názoru a na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady se neusnesly. Nejvyšší soud však rozhodnutí obou nižších

²⁰⁵ Spisová značka: 29 Odo 1088/2004

²⁰⁶ Spisová značka: 29 Odo 71/2001

soudů zpochybnil, právní posouzení věci označil za nesprávné, rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu projednání. Zásadní právní význam byl totiž spatřen zejména v otázce, zda se na vznášení důvodů neplatnosti usnesení valné hromady vztahuje stejná lhůta jako na podání návrhu na vyslovení neplatnosti. Po tom, co se Nejvyšší soud ČR touto otázkou zabýval, věc uzavřel s tím, že tuto lhůtu na změnu či doplnění důvodů neplatnosti aplikovat nelze. Dále také uvedl, že jakékoliv omezení akcionářských práv uvedených v ustanovení § 180 obchodního zákoníku je zásadním omezením práv akcionáře. Závěrem tedy Nejvyšší soud ČR vytkl odvolacímu soudu také to, že bezděčně zpochybnil institut žaloby na neplatnost usnesení valné hromady, a to zejména tím, že v odůvodnění svého usnesení uvedl, že dostatečnou obranou akcionáře je možnost hlasovat proti zpochybněnému usnesení valné hromady.

Třetí vybrané soudní rozhodnutí se týká povinnosti společníků spol. s.r.o. dodržovat zákaz konkurence. Daný případ se opět řešil u soudů všech třech instancí. Zatímco krajský soud (soud prvního stupně) žalobě dané společnosti s ručením omezeným, kterou se tato domáhala vyloučení žalované fyzické osoby (společníka) pro podstatné porušování jejích povinností, vyhověl, Vrchní soud v Praze svým rozsudkem rozsudek soudu první instance změnil tak, že žaloba se zamítá. Příklad se podáním včasného dovolání dostal až k Nejvyššímu soudu ČR²⁰⁷, který rozhodl následovně. V článku 10 společenské smlouvy žalující společnosti s ručením omezeným bylo uvedeno, že: „Všichni společníci jsou povinni respektovat schválená rozhodnutí valné hromady společníků. Jsou povinni zachovávat mlčenlivost o obchodních záležitostech, které by mohly společnost konkurenčně poškodit. Za zásadní porušení povinností se považuje zejména:

- nedodržení společenské smlouvy,
- nesplnění úhradové povinnosti,
- porušení ustanovení o zásadách konkurence, prozrazení obchodního tajemství, nekalé soutěži, ... “

V rámci sporu bylo patrné, že ustanovení obchodního zákoníku týkající se porušení zákazu konkurence se vztahují pouze na jednatele společností s ručením omezeným. Odvolací soud však správně uvedl, že společenská smlouva může zákaz konkurence rozšířit i na společníky spol. s.r.o. (dle ustanovení § 136 odst. 3 obchodního zákoníku). Problém však tento soud spatřoval ve výše uvedené formulaci společenské smlouvy, konkrétně v „porušení ustanovení

²⁰⁷ Spisová značka: 1 Odon 48/96

o zásadách konkurence“. Tato formulace byla dle názoru odvolacího soudu zcela neurčitá, a to právě s ohledem na fakt, že žádné zásady konkurence pro společníky s.r.o. v obchodním zákoníku uvedeny nejsou, a není tak zřejmé, jaké činnosti si pod nimi představit. Nejvyšší soud ČR ovšem uvedl, že nemůže jít o jiné „zásady“ konkurence než ty, které se týkají právě zákazu konkurence u společnosti s ručením omezeným. Dle názoru Nejvyššího soudu tak byl zákaz konkurence článkem 10 společenské smlouvy dané společnosti s ručením omezeným dostatečně jasně rozšířen i na společníky společnosti. To, že společenská smlouva odkazovala na „zásady“ konkurence a nikoliv na „ustanovení o zákazu konkurence“, ani to, že nebyl výslovně uveden právní předpis, ve kterém by byly tyto „zásady“ uvedeny, nečinilo citované ustanovení čl. 10 společenské smlouvy nejasným, a to zejména s ohledem na fakt, že žádný jiný právní předpis vyjma obchodního zákoníku zákaz konkurence pro společnost s ručením omezeným neupravuje. Nejvyšší soud České republiky tedy rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a vrátil mu věc k dalšímu řízení.

Poslední soudní případ²⁰⁸ se týká vyloučení společníka spol. s.r.o. ze společnosti z důvodu porušování jeho povinností. Odvolací soud svým rozhodnutím potvrdil napadený výrok rozsudku soudu první instance s odůvodněním, že: „Ze znění ustanovení § 149 obchodního zákoníku vyplývá, že porušuje-li společník své povinnosti, společnost jej musí nejdříve vyzvat k jejich plnění a písemně jej poučit o následcích neuposlechnutí této výzvy. Teprve pak se společnost může domáhat vyloučení společníka, který závažným způsobem porušuje své povinnosti, u soudu.“ Odvolací soud shledal, že je vyloučeno, aby se za písemné upozornění na možnost vyloučení společníka ze společnosti rozhodnutím soudu ve smyslu výše uvedeného ustanovení považovalo ujednání zakladatelů ve společenské smlouvě o založení společnosti, a to i tehdy, pojednává-li toto ustanovení právě o možnosti vyloučení společníků valnou hromadou. Žalobce tedy neprokázal, že by žalovaného společníka na možnost vyloučení ze společnosti písemně upozornil (jinak než prostřednictvím výše uvedeného ustanovení ve společenské smlouvě) tak, jak je dle zákona vyžadováno, a proto byl rozsudek soudu prvního stupně posouzen jako věcně správný.

²⁰⁸ Spisová značka: 3 Cmo 110/96

ZÁVĚR

Společnost s ručením omezeným i akciová společnost jsou soukromoprávními korporacemi, tedy sdružením osob. Tyto společnosti mohou existovat pouze za podmínky, že mají alespoň jednoho společníka; přítomnost společníka či společníků je tedy pro existenci těchto společností podmiňující. Mezi společnostmi a jejich společníky vzniká určitý vztah, označovaný jako společnický poměr, který lze definovat jako soubor práv a povinností společníků nejen vůči společností samotným, ale i vůči ostatním společníkům.

Obě společnosti jsou řazeny mezi společnosti kapitálového typu; akciová společnost je společností ryze kapitálovou, společnost s ručením omezeným je pojímána jako kapitálová společnost s prvky společností osobních. V globálním pohledu jsou kapitálové společnosti charakterizovány určitými pravidelnými znaky. Prvním z nich je povinnost společností vytvořit základní kapitál. Ten nemůže být vytvořen jinak než skrze vklady společníků těchto společností. Pro spol. s.r.o. i akc. spol. je tak typické, že jejich společníkům náleží ze zákona vkladová a uhrazovací povinnost. Dalším typickým znakem kapitálových společností je existence podílu společníka. Ten je s ohledem na danou právní formu reprezentován buď obchodním podílem, nebo cenným papírem, tedy akcií. Třetím podstatným znakem kapitálových společností jako celku je pevně daná, zákonem určená organizační struktura, která se projevuje obligatorním vznikem a existencí orgánů společností. Z tohoto pravidla je však stanovena výjimka, neboť dozorčí rada společnosti s ručením omezeným je zřizována pouze fakultativně, a to v případě, že tak určí zakladatelský dokument. Posledním souhrnným znakem kapitálových společností je fakt, že je umožněna změna v osobě společníka. U akciové společnosti je tato změna relativně snadným mechanismem, který nemá žádný vliv na trvání a chod společnosti. Hovoří-li se o společnosti s ručením omezeným, i zde je za podmínek stanovených zákonem umožněn převod či přechod obchodního podílu. U této právní formy se však jedná o princip tzv. vázané účasti společníka na společnosti, dispozice s obchodním podílem tak může být, a v praxi skutečně bývá, pravidelně omezována.

Společnost s ručením omezeným představuje jednu z nejmladších forem obchodních společností. Její právní úprava je poměrně jednoduchá a účelná, pravděpodobně i proto patří a vždy patřila k nejvyužívanějším právním formám obchodních společností. Právní regulace spol. s.r.o. je z pohledu obchodního zákoníku mnohem volnější než regulace akciové

společnosti, a to i z hlediska postavení společníků těchto obchodních společností. Sir Winston Leonard Spencer Churchill kdysi prohlásil, že: „Akciová společnost je velmi nedokonalý nástroj pro podnikání, dosud však nikdo nic dokonalejšího nevymyslel.“

Pravidelným rysem společnosti s ručením omezeným je účast společníků na činnostech společnosti i celkovém jejím „životě“. Právě tento princip spol. s.r.o. silně přibližuje společností osobním, a zásadním způsobem ji odlišuje od společnosti akciové. Mezi akciovou společností a jejími akcionáři totiž existuje zcela volná vazba daná třeba i tím, že u společností s listinnými akciemi na majitele společnost své vlastní společníky ani nezná, hovoří se o tzv. „anonymních společnících“. Akcionáři této právní formy obchodní společnosti se zpravidla na činnostech ani na řízení společnosti nepodílejí, neboť za tímto účelem je obstaráván profesionální placený management, řízený a reprezentovaný představenstvem dané a.s. To, že zákon povinnost akcionářů k osobní účasti na činnostech společnosti výslovně neuvádí, však neznamená, že by tak nemohlo být dohodnuto ve společenské či jiné smlouvě.

Obsah konkrétních práv a povinností společníků spol. s.r.o. a akc. spol. s ohledem na jejich srovnání je pak odrazem jednotlivých charakteristik obou společností i odlišného pojetí účasti společníků na činnosti a řízení společnosti. Základní práva a povinnosti jsou pro obě právní formy společné, neboť vychází z jejich zařazení mezi společnosti kapitálového typu. Další doplňková práva a povinnosti však souvisí s postavením společníků v té které právní formě obchodní společnosti a celkové propracovanosti institutu společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti. Zjištění, že společníkům společnosti s ručením omezeným náleží o poznání méně práv i povinností a že celá právní úprava jejich postavení ve společnosti je méně komplikovaná a přehlednější, není velkým překvapením. Naopak právní úprava postavení akcionářů akciových společností na mne působí jako ne vždy dostatečně kvalitní, vysoce rigidní a z důvodu velkého počtu novelizací i rozptýlení jednotlivých práv a povinností společníků do velkého počtu oddílů obchodního zákoníku značně složitá, což dokazuje i nesčetné množství soudní judikatury řešící nejrůznější spory akcionářů s jejich akciovými společnostmi.

Pevně doufám, že v této diplomové práci bylo podáno dostatečné množství relevantních informací pro to, aby si čtenář na danou problematiku vytvořil ucelený pohled. Pro pochopení významu a postavení společníků v daných právních formách podnikání je nezbytně nutné

pochopit i jednotlivé jiné instituty společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti jakožto obchodních společností. Toho bylo docíleno prostřednictvím těch kapitol, které se nesoustředí přímo na právní postavení společníků spol. s.r.o. nebo akc. spol., nýbrž na historii, založení, vznik, organizaci, zrušení a např. i zánik společností, což by se při zběžném ohlédnutí mohlo zdát jako krok ne zcela nutný, avšak při hloubavém proniknutí do tématu a uvědomění si naznačené propojenosti jednotlivých institutů, krok zcela nezbytný. Toto zjištění pak zcela vysvětluje skutečnost, že pro oblast právního postavení společníků společnosti s ručením omezeným nebo i akciové společnosti není dostatek odborné literatury. Většina dostupných publikací totiž řeší problematiku s.r.o. a a.s. jako celku, kde jedna či více kapitol je věnována jejich společníkům. Čistě jen právnímu postavení společníků těchto právních forem obchodních společností se povětšinou věnují sáhodlouhé odborné články či jiné příspěvky, popř. i samotná soudní judikatura.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literatura

- ŠEVČÍK, D. *Společnost s ručením omezeným: vzory podání a listin, právní úprava po novele*. Praha : PROSPEKTRUM, 2001. 288 s. ISBN 80-7175-099-9.
- ŽÁČEK, V.; KRATOCHVÍL, J. *Akciová společnost – legislativa, řízení a organizační struktura*. Praha : Management Press, 1996. 156 s. ISBN 80-85943-23-9.
- ELIÁŠ, K. *Akciová společnost – systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě*. Praha : LINDE nakladatelství s.r.o., 2000. 433 s. ISBN 80-7201-232-0.
- DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. 3. vydání. Praha : ASPI, 2008. 454 s. ISBN 978-80-7357-344-7.
- BARTOŠÍKOVÁ, M.; ŠTENGLOVÁ, I. *Společnost s ručením omezeným*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003. 580 s. ISBN 80-7179-734-0.
- DĚDIČ, J.; ŠTENGLOVÁ, I.; ČECH, P.; KŘÍŽ, R. *Akciové společnosti*. 6. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2007. 944 s. ISBN 978-80-7179-587-2.
- DĚDIČ, J.; KUNEŠOVÁ - SKÁLOVÁ, J. *Společnost s ručením omezeným z právního a účetního pohledu*. Praha : Nakladatelství POLYGON, 1999. 752 s. ISBN 80-7273-000-2.
- ŠVARC, Z. a kolektiv. *Základy obchodního práva*. 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 432 s. ISBN 978-80-7380-144-1.
- DĚDIČ, J. a kolektiv. *Učebnice práva*. Praha : PROSPEKTRUM, 1995. 292 s. ISBN 80-7175-006-9.
- BARTOŠÍKOVÁ, M.; ŠTENGLOVÁ, I. *Společnost s ručením omezeným*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006. 677 s. ISBN 80-7179-441-4.
- ELIÁŠ, K. *Společnost s ručením omezeným*. Praha : PROSPEKTRUM, 1997. 256 s. ISBN 80-7175-047-6.
- BĚHOUNEK, P. *Společnost s ručením omezeným: řešení účetní a daňové problematiky včetně příkladů z praxe*. 8. vydání. Olomouc : ANAG, 2008. 304 s. ISBN 978-80-7263-452-1.
- DVOŘÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. Vydání. Praha : ASPI, 2009. 936 s. ISBN 978-80-7357-430-7.

Právní předpisy

- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění
- Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, v platném znění
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v platném znění
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění
- Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, v platném znění
- Zákon č. 1/1863 ř. z., obecný zákoník obchodní
- Zákon č. 58/1906 ř. z., o společnostech s ručením obmezeným
- Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, v platném znění
- Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijní připojištění se státním příspěvkem, v platném znění
- Zákon č. 551/1991 Sb., o Všeobecné zdravotní pojišťovně ČR, v platném znění
- Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, v platném znění
- Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, v platném znění
- Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti, v platném znění
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti ČR č. 250/2005 Sb., o závazných formulářích na podávání návrhů na zápis do obchodního rejstříku, v platném znění
- Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, v platném znění
- Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, v platném znění
- Zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech, v platném znění
- Zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, v platném znění
- Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, v platném znění
- Zákon č. 328/1991 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, v platném znění
- Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, v platném znění
- Zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, v platném znění
- Zákon č. 248/1992 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, v platném znění
- Zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový, v platném znění
- Zákon č. 104/2008 Sb., o nabídkách převzetí, v platném znění.

Internet

- http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=152&typ=r&levelid=ob_430.htm
- <http://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/obchod/pokorna.pdf>
- <http://www.epravo.cz/top/clanky/ruceni-spolecniku-spolecnosti-s-rucenim-omezenym-a-akcionaru-akciove-spolecnosti-za-zavazky-spolecnosti-po-dobu-trvani-spolecnosti-a-po-jejim-zaniku-40966.html>
- <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/pravo-v-podnikatelske-praxi/opu-vyber-obchodni-spolecnosti-podnikani/1001817/54225/?page=3>

PŘÍLOHY

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Úplné znění soudního případu ze systému ASPI „Právo akcionáře na vydání zápisu z valné hromady“

Příloha č. 2 – Úplné znění soudního případu ze systému ASPI „Vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady“

Příloha č. 3 – Úplné znění soudního případu ze systému ASPI „Rozšíření zákazu konkurence na společníky spol. s.r.o.“

Příloha č. 4 – Úplné znění soudního případu ze systému ASPI „Výzva k plnění společníkových povinností a následné vyloučení společníka ze společnosti rozhodnutím soudu“